

İshaq Avram

**Din tarixindən
sətirlər**

(Peyğəmbərlər, Müqəddəslər, Müdriklər)

Kəlamlar

Mingəçevir - 2016

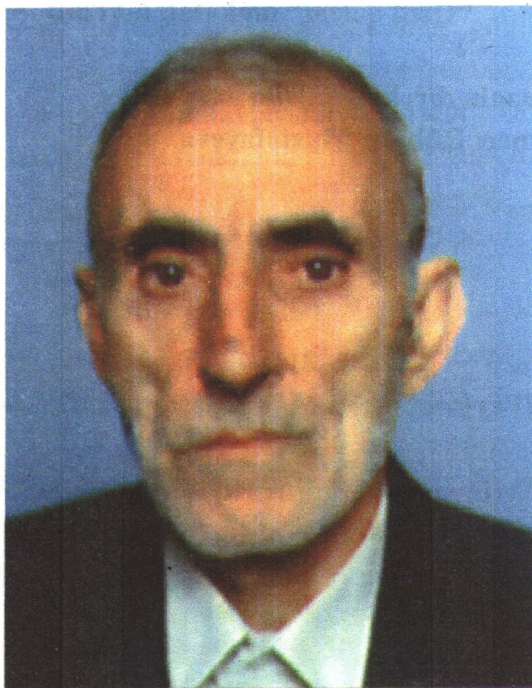
Достигүү
Тэсгээр өссө

Бунжамуу
Кундас Кэргэжисси

Бир Аман Севкени О, жарыи * өсө,
Бу күно сабака аз барыи өсө,
Бирдэ баш өртүгүм - манварыи өсө,
Олчорам Кэргэжи жа да Кенегеим,
оку камырма. Ичир Арам Агу
огуз 2014

* Көзүк -
Монасынга
Таруу's хамиринь
жазылыс.

İshaq Avram



Din tarixindən sətirlər

(Peyğəmbərlər, Müqəddəslər, Müdriklər)

Kəlamlar

Redaktor: Nazim Hüseynli,
“Qızıl qələm” mükafatı laureatı

Mətbəənin direktoru: Dilqəm Yusifov
Dizayner: Rübabə Mustafayeva

İshaq Avram
“Din tarixindən sətirlər”
(Peyğəmbərlər, Müqəddəslər, Müdriklər)
Kəlamlar
“Mingəçevir Poliqrafiya Müəssisəsi”MMC.
Səhifə 200

M 15708-65-182
M-08.2016

© *İshaq Avram. 2016*

Mingəçevir - 2016

MÜƏLLİF HAQQINDA

İshaq Avram 1936-cı ildə Azərbaycanın güllü-çiçəkli guşələrindən biri, Vartaşen-(indiki Oğuz) rayonunda çoban ailəsində (əslən yəhudi ailəsində) anadan olmuşdur. Dörd uşaq atasıdır: -iki oğlan, iki qız. Övladlarının hamısı ziyalıdır.



İshaq Avramın Yazıçılar Birliyinin üzvlük vəsiqəsi

İshaq Avram 4-5 il kəndlərdə müəllim işləmiş, sonra Oğuz şəhərində müəllim, filmoteka müdiri, metodist, məktəb direktoru, "Oğuz yurdu" qəzetində müxbir, şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Onun şagirdlərindən bir neçə professor, onlarla alim-akademik yetişmişdir.

İşlədiyi müddətdə ədəbiyyata-şərə həvəs göstərmiş, qəzet və jurnallarda bir neçə məqaləsi çap olunmuşdur. Daha sonra kiçik həcmli şerlər yazmağa başlamışdır. O, qələmini təmsil

yazmaqda sınıamış və bir neçə - indiyədək toxunulmamış mövzularda təmsillər yazmışdır. Onun təmsillərində xeyir-xahlıq, mövzu təmizliyi və sərrast hədəf özünü çox tez büruzə verir. Bundan başqa rast gəldiyi və gördüyü (insanların bir-birinə münasibətində) bəzi hadisələri öz təmsillərində kəskin hədəf etmişdir.

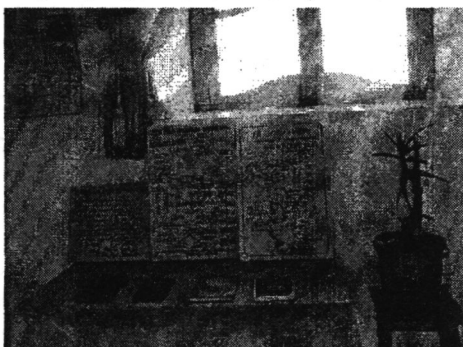
Bəzi təmsillərində rəqəmlər danışır, beli əyilmiş rəqəmlər yaltaq kimi, “1” (vahid) rəqəmi isə, düz-dik olduğu üçün üstün mövqedə durur. O, qələmini (şerlə yazılmış) kiçik hekayələr yazmaqda sınıamış, bu yazılarda da uğurlu nəticə əldə etmişdir. Onun kiçik hekayə və kiçik poema şəklində yazılmış şerləri oxunaqlı və hikmətli sözlərlə xalqa çatdırılır. 1997-ci ildən başlayaraq ailə üzvləri bir neçə qohum ailələrlə axın şəklində İsrailə köçüblər. Özü isə çox gec (11 il sonra) səhhəti ilə bağlı İsrailə köçmüş, lakin vətən həsrəti ilə yazıb-yaradır. İsraildə olduğu müddətdə gördüklərindən Yəhudi dilində yazdığı - “Çi vinirüm, çi korho əyi xori bəbəho” adlı şeri İsrail əhalisinin gündəlik həyatına həsr olunmuşdur.

Daha sonra qələmini qəzəl yazmaqda sınıamış, “Qəzələ oxşar”, “Dedilər”, “Ömrümü qaytar geri”, “Dan ulduzu, bir də mən”, “Ömürlük qəm çəkərəm, bir daha xoşhal olmaram” kimi qəzəlləri ürəyinin səsi-sözü ilə yazılmışdır.

Nəhayət onun “Qocalığın faciəsi” adlı (kiçik poema şəklində) şeri çox düşündürücü və toxunulmamış bir mövzuda yazılmış, sadə sözlərlə oxucuya çatdırılır.

Daha sonra müxtəlif xalqların təqvimləri haqda elmi məlumatlar yazaraq, bu xalqların dini mərasimləri barədə məlumatlar vermişdir.

Sonralar (1993-cü ildən sonra) (təqaüdə çıxandan sonra) bir neçə il din tarixindən dərslər demiş, nimaza-sinaqoqa-məbədə rəhbərlik etmiş və bu sinaqoqda Yəhudi dininə aid sərği düzəltmişdir. Bu sərğidə



din tarixindən, xalqın kök tarixi, onların məskunlaşdığı bölgələrə aid məlumatlar, Böyük Vətən müharibəsi dövründə bu xalqın iştirakını bildirən lövhələr, Allah tərəfindən Musa peyğəmbərə verilən 10 (on) əhkamın bu dildə yazılışı və bu xalqın ta qədimdən yürüş tarixini bildirən xəritələr parça üzərində həkk olunmuş və sinaqoqa-məbədə-nimaza gələn vətəndaşlara bir neçə elmi məlumatlar bu guşədə əksini tapmışdır.

İshaq Avramın ikinci kitabı oxuculara təqdim olunur.

Allahın-İlahi qüvvənin varlığı haqda dini və elmi mülahizələr

Bütün insanları bir-birindən ancaq dil ayırır. Dinə gəldikdə isə bütün insanların Allahu birdir.

Tək Allahlıq (Tövhid) nöqtəyi-nəzərinə hamı eyni sözü təkrarlayır. (Allahın birliyinə inam).

a) Yəhudi: -“Şma İsrail Adonay exad, əluhey exad” - Allah birdir, Yaradan birdir.

b) Müsəlman: - “Lə ilahə İlləllah Məhəmmədən Rəsul Allah”-deyib.

c) Ruslar: - “Во имя единого бога”- deyir.

Hamı eyni bir Allaha sitayiş edir. Fərq ibadət etmək formasındadır.

1. Müsəlman:-“Ruzi verən Allahdır”.

2. Yəhudi: - “Xurdə do-Xudo do-Xudo”, yəni çörək verən. (xurdo-yemək)

3. Erməni: - “Hatsduvağ. (hars-çörək)

Allahın varlığını sübut edən elmi-dini-bioloji mülahizələr mövcuddur. Bunların bəziləri etik normalardan kənardır. Bəzilərini (cuzi bir hissəsini) nəzərinizə çatdırmağı borc bildim.

Kainatın dayanıqlığı: - Yer, Günəş və göy cisimləri fəzada necə dayanmışdır? Nyutona görə göy cisimləri arasında cazibə qüvvəsi var. Bu cazibə qüvvəsi $F = \mu \frac{m_1 \cdot m_2}{R^2}$ düsturu ilə ifadə olunur. Belə olduqda bu cazibə qüvvəsini göy cisimləri arasına kim qoymuşdur?

-“Allah bilər”-dedilər.

b) Yer, Günəş və göy cisimləri eyni qayda üzrə hərəkət edir, fırlanır, heç bir-birinə toxunmurlar. Niyə belədir?

-“Allah bilər”.

c) İnsan və bütün canlıların bədən quruluşunun düzümü, hər üzvün xarakterliyi, işləmə prinsipi və onların bir-birindən asılılığının yaradılması, təşkili niyə belə yaranmışdır?

-“Allah bilər”-dedilər.

ç) Uşaq doğularkən əllərinin çənə altında olmasının təşkili. Bu uşağa kim dedi ki, əllərini çənə, boğazının altında saxla ki, boğulmayasan.

-“Allah bilər”-dedilər.

(Və ya “9” ay çevrilə-çevrilə düzgün doğulması)

d) Adəmin xəlq olunması, onun ətli yerindən Həvvanı əmələ gətirməsi və onlara can verməsi ilahi bir qüvvənin varlığından xəbər verir.

Adəmin xromosomunun başqa cür (22 xy), Həvvanın başqa cür olması (22 xx). Bu cür yaranışı kim etmişdir?

-“Allah bilər”-dedilər.

e) Bir-birinin yanında bitən alça ağacı ilə tut ağacının hər biri eyni yerdən qida götürür. Bunların biri turş, digəri isə şirin bar verir. Axı niyə belə olur?

-“Allah bilər”-dedilər.

f) Oğlan və qız eyni yaşda (14-15 yaşda) olduqda qızın döş qəfəsi başqa cür, oğlanın döş qəfəsi başqa cür inkişaf edir. Daha sonra uşaq doğulana yaxın qadın döşlərində süd vəziləri inkişaf edir və süd yığılır. Eyni qidanı qadın da yeyir, kişi də. Bunların biri süd hazırlayır, digəri qan və başqa nələr-nələr. Belə fabrik-zavodu kim inşa-ixtira edib?

-“Allahın işidir”- dedilər.

g) İnek ot yeyərək süd hazırlayır. Axı niyə belə aqrepat yoxdur?

-“Allah bilər”.

h) Bir günlük bala (keçi, qoyun, ya da başqa canlıların balaları) anasını əmdiyi zaman süd azalanda anasının döşlərinə kəllə vurur, südü artırır. Ali təhsilli baytar bu prinsipi bəlkə də bilmir. Amma bir günlük (bəlkə də bir saatlıq) bala bu prinsipi bilir. Axı haradan bildi?

-“Allah bilər”-dedilər.

Başqa çoxlu bioloji anlayışlar var ki, onları dərk etmək və oxucuya çatdırmaq imkan xaricindədir.

Allahın-Yaradanın varlığını bildiren dini sübutlar (mülahizələr) də var.

Peyğəmbərlərə gələn vayhlar.

Allahın-mələklərin onlara görünməsi.

Peyğəmbərlərin bəzən Allahla kəlmə-kəlmə danışması.

Müdrük, təmiz, pak adamlara (bəzən xəstələrə) vergi verilməsi, onların Allahın köməyi ilə müxtəlif əməllərin yerinə yetirilməsi işləri insanlarda dini etiqaqların yaranmasına səbəb olur.

Dində deyilir:-“Allah birdir və onun yer üzündə bənzəri yoxdur”.

Allah Adəm və Həvvanı xəlv edəndən sonra onlara övladlar verdi və insanlar onların oğlan və qızlarından törədidilər. İlk insanlar yarananda onların alınına dini mənsubiyyəti:- Yəhudi, xristian, müsəlman sözü yazılmamışdı. Allah Adəmi xəlv edən vaxt Allah və mələklər birgə söz:-“Yaşasın insan”-dedilər.

Yevreyskiy mir kitabı səh:14

Yeddi peyğəmbər nəslı

1. Adəm-Xəlqullah-(xəlq olunmuş)

Dini mülahizələrə görə insan yaranışı Adəmdən başlayır. Adəmi Allah öz biçimində xəlq etmişdir. Adəm "930" il yaşamış və yer üzündə insanların artıb çoxalmasının səbəbkarı olmuşdur.

2. Nuh-Nəbiullah-(nəbi-peyğəmbər mənasında). Yer üzündə insanların sağ qalan hissəsi Nuh nəslindəndir. O, gəmi düzəldərək insanları böyük tufandan qorumuşdur. Rəvayətə görə Nuhun gəmisı Naxçıvan yaxınlığında qərq olub. Ona görə də bəzən Nuhçıxan da deyirlər. Bundan əlavə "Gəmi- qaya" da buna misal ola bilər. Nuh peyğəmbər "950" il yaşamışdır.

3. Avraham-İstəkli (İbrahim Xəlil) - (175 il)- Xəlilullah. Avraham bütləri sındırdığına görə onu yandırmaq istəmişlər. Allah yağış yağdıraraq odu söndürmüş və Avrahamı yanmaqdan xilas etmişdir. (ona görə Allahın istəklisi oldu.)

4. Musa-Kəlməullah (Allahla kəlmə-kəlmə danışan) O, həmişə Sinay dağında Allahla danışmışdır. Musa "125" il yaşayır.

5. Davud (hökmdar)-Səfiullah (gözəl səsi vardı)

6. İsa-məsih-Ruhullah (ruhdan yaranan). İsa "33" il yaşayır.

7. Məhəmməd-Rəsulullah (Allahın rəsulu) Rəsul-elçi-Allahın elçisi mənasında işlədilir. Məhəmməd peyğəmbər 63 il yaşayır.

Bu peyğəmbərlər haqda ətraflı bəhs ediləcək. Oxucunu yormamaq məqsədi ilə hələlik bu qədər.

Adəm (xəlv olunmuş) haqqında

Dini kitablarda qeyd edilir ki, Allah yeri-göyü dörd gündə, insan üçün azuqəni beşinci gün, altıncı gün isə insanı xəlv etmişdir. Dini mülahizələrə görə Allah bütün mələkləri- (bu mənada “fəhlələri”) çağıraraq, onlara tapşırıqlar vermiş, hər birinin ayrıca işi, dəqiq ölçülər, iş alətləri və s. tapşırıqlar vermişdir. Tora: səh: 1-2.

İndi işə başlamaq olar. Allah işə ciddi nəzarət edərək hər bir işçiyə (“fəhləyə”) göstərişlər verirdi. Budur “iş” başlandı. Biri sümükləri, digəri əti, başqa birisi başını, digəri ayaqlarını, bəziləri daxili orqanlarını hazırlayırdı. Allah bütün işlərin yekununda: - “Başının qapağını hələ qoymayın”- dedi. Sonra əlavə etdi ki, - “başına ağıl qoyar, sonra qapağını örtərək”. Nəhayət: - “Dərini mənim bədənimə uyğun biçin”- dedi. İnsan hazır olandan sonra Allah ona nəfəs (nefes-nəşumo) verdi. Bütün mələklər şadlanaraq: - “Yaşasın adam” - deyib səslənirdilər.

Bu anlayışlar: - “Kim nə vaxt nə üçün” kitabından götürülmüşdür. Bu canlıların arasında satana (şeytan) adlı birisi gözə görünməyərək, Adəmə paxıllıq edirdi. Satana Adəmə ağıl verilməsinin əleyhinə idi. Odur ki, o gündən insanlara rəqib kəsilmişdi. Şeytan adamların arxasında gizlənir, onun bədinə çirkin sözlər danışır.

Allah Adəmi xəlv edəndən sonra ona tapşırıqlarını vermiş və onun üçün (Adəm üçün) ona oxşamayan bir məxluq yaratmaq istədi. Allah Adəmin sağ böyründən ət kəsərək ona da nəfəs verdi. Adına Həvvə dedilər. Adəm ilə Həvvə birlikdə yaşayırdılar və Allahın bütün buyruqlarına əməl edirdilər. Lakin satana (şeytan) çox narahatdır, Adəmə paxıllıq edirdi.

Satana Allahın yanına gedərək ona ağıl verilməsini istəyir. Lakin Allah ona: - “Mən sənə bütün hər şeyi (hər bicliyi) vermişəm, ağıl və insanları öldürmək kimi bacarığı verə bilmərəm, onu versəm sən çox işlər görə bilərsən. Odur ki, sənə hər bir hökmü verə bilmərəm.”

Şeytan barmağını sirkələdi və intiqamı Adəmdən almağı qət etdi. Bir qədər fikirləşdikdən sonra bir biclik tapdı. Satana ilanın yanına gedərək ilanı dilə gətirdi. İlan dedi: -“Allah Adəmə buğda yeməyi qadağan edib, get onlara buğdanı yedirt”.

Tora səh: 3-4

İlan Adəmin yanına gələrək dil tökdü, lakin Adəmə bu ağacın meyvəsindən yedirə bilmədi. Satana Adəmə belə deyirdi: -“Sən bu meyvədən yesən, bütün xeyir və şər işlərdən baş çıxaracaqsan”. Allah Adəmə ağıl vermişdi ki, düşünsün. Odur ki, Adəm tam etiraz edərək o meyvədən yemir. Şeytan indi də Həvvanın yanına gedir və adəmə dediyi sözləri ona deyir. Daha sonra meyvənin yarısını Adəmin yediğini Həvvaya çatdırır. Həvvanı aldadaaraq meyvənin yarısını ona yedizdirir. Sonra da qalan yarısını Adəmə verir. Hər ikisi qadağan olunmuş meyvəni yeyirlər. Az vaxtdan sonra Həvvanın qarnı ağrıyır və olduqları yeri batırırlar. Dini kitablarda yazıldığı kimi ilk günahı işlətdilər. Allah bu günaha görə Adəm və Həvvanı yaşadıkları yerdən (cənnət adlanan yerdən) köçürür. Deyilənlərə görə və bəzi dini kitablarda onların Dəclə və Fərat çayları qovşağına köçürüldükləri qeyd edilir. Tövratda daha iki çayın adı çəkilir. Bəzi fərziyyələrə görə Adəm burda-bu münbit torpaqda əkin-biçin işinə başlayır. Satana yenə də rahat deyil. O, intiqamını axıra qədər almaq istəyir. Odur ki, gəlib: - “Bu

yerlər mənimdir” - deyir. Adəm isə: - “Allahın rəyi ilə mən bura gəlmişəm” - deyir. Nəhayət, Satana ilə Adəm torpaq üstə mübahisə etməli olurlar. Adəm ağıllı idi. O, Satanaya dedi: - “Gəl un çəkək, sən orda ək, mən burda.” Satana bu təklifə də razı olmadı. Bunlar güləşməyə başladılar. Satana biclik işlədərək, Adəmi yıxır. Adəm isə ağılı ilə (ayağı ilə) ipi bir qədər şeytan tərəfə itələyir. Şeytan isə bilməyərəkdən razılaşır. Amma yenə də öz əməl-lərindən əl çəkmir. Yeri gəldikcə gizli-çirkin əməllərindən əl çəkmir. Adəm isə öz işi ilə məşğul olmaqda davam edir.

Allah yer üzünün boş qalmasını istəmirdi. Odur ki, vayh şəklində Adəmə bildirir ki, Həvva ilə görüşsün. Adəm Həvva ilə görüşür. Bu görüşmədən Həvva bir cüt uşaq doğur. Biri qız, digəri oğlan-Habil adlanır. Allah yenə buyurur ki, onlar yenə bir yerdə olsunlar. Həvvanın bu dəfə də iki uşağı (biri qız, digəri oğlan-Qabil) olur. Allahın buyruğu ilə, birinci cütün oğlu ilə, ikinci cütün qızı və tərsinə evlənməli idilər. Bu zaman ikinci cütün oğlanı tərslik edərək, öz cütünün qızı ilə evlənməyi tələb edir. Onda Allahdan vayh gəlir ki, hər biri öz ilk məhsulundan Allah yolunda yandırsın. Hansının qurbanlığı qəbul olunsa, onun təklifi qəbul edilsin. Qardaşlar razılaşır. Habil maldar, Qabil isə təsərrüfatçı idi. Qurbanlıq üçün Habil dəvə balası, Qabil isə bir dərz (buğda-sünbül topası) seçmişlər. Habilin qurbanlığı (dəvə balası) yanıb ərsəyə çəkilir.

Lakin sünbül topası yanmır, deməli ikinci oğlanın qurbanlığı qəbul olunur. Onda bu qardaş - Qabil yenə razılaşmayaraq, vurub öz qardaşının gözünü kor edir. Gözü kor olan qardaş ölür. Bu işdən çaş-baş düşən paxıl qardaş, ölmüş

qardaşını çiyinə götürərək, hara gedəcəyini bilmirdi. Bu zaman Allah bura iki qarğa göndərir. Bu qarğalardan biri o birinin gözünü kor edir və caynaqları ilə torpağı eşib onu basdırır. Onda sağ qalmış qardaş işdən hali olur və ölmüş qardaşını torpağa basdırır. Özü isə heç bir yerdə qərar tutmayaraq, qeyb olur. Allah ona heç yerdə yer vermir. Bir qədər sonra Allahın rəyi ilə Adəm ilə Həvva yenə də görüşürlər. Bu zaman onların Şeyt adında oğlu olur. Şeyt adında oğlundan Lemex dünyaya gəlir. Beləliklə Adəm “930” il yaşayaraq ölür. Sonralar onun nəslindən (Adəm-Şeyt və Lemex nəslindən) Nuh nəslə dünyaya gəlir. Beləliklə Adəmdən Şeyt, Şeytdən Lemex və Lemexdən isə Nuh peyğəmbər dünyaya gəlir.

Nuh (Nəbiullah) haqda

Nuhdan da Yefet, Şeym və Xam kimi üç oğlu dünyaya gəlir. Bunların da hər birinin çoxlu oğlan və qızları-övladları doğulur. Yer üzündə insan nəsli artır. Bu insanlar heç bir qanun-qaydaya riayət etmədən hər nə gəldi edir, bir-birinə yaxınlaşır və hər cür günah işlədirdilər. Belə bir vaxtda Allahdan Nuha vayh gəlir ki, yer üzündə tufan olacaq və hər şey suda qərq olacaq. Odur ki, sən bir qayıq düzəlt və ailəni, hər bir heyvan növündən cütlər götürərək, qayığa mindir. Nuh da Allahın dediyi kimi elədi. O, bir qayıq düzəldərək, ailəsi və xeyirli heyvanlardan 7 (yeddi) cüt, zərərli heyvanlardan bir cüt (həm dişi və həm də erkək), quşlardan da həmçinin qayığa mindirir. Qırx gün tufan olur. Nuh (p) qırx birinci gün havaya bir göyərçin buraxır. Göyərçin yaxında quru sahəsi olmadığı üçün, uçub, qayığa gəlir. Yer üzünü su basmışdı. Su yer səthindən hündür idi. “150” gün su yer səthindən hündür qaldı. Nuh (p) yenə göyərçini buraxır, bu dəfə göyərçin qayığa qonmur. Deməli yaxında quru torpaq sahəsi var. Hamı qayıqdan çıxır və salamat qalır. Deməli insanların indiki nəsli tufandan sonra sağ qalan insanların nəsindənədir. Sonra məlum olur ki, gəmi Ararat dağının yaxınlığında dayanır. Bəzi mənbələrdə isə gəminin Naxçıvan bölgəsində qayaya yaxın bir yerdə dayandığı fərz edilir. Bu yerə indi Gəmiqaya deyirlər. İnsanların artan-sonrakı nəsli Nuhun sağ qalan nəsindən (oğlanlarından) hesab olunur. Əvvəl dediyimiz kimi Nuhun üç oğlu olur. Yefet, Şeyt və Xam. Bir dəfə Xam atası Nuhu çılpaq vəziyyətdə görür və gəlib, qardaşlarına deyir. Digər böyük qardaşlar tez atalarının üstünü örtür. Heç atalarına baxmırlar.

Bu zaman Allahdan Nuha vayh gəlir ki, Xam o biri qardaşlara nökrəçilik etməlidir. Bu günaha görə Xam qardaşların da gözündən düşür. Nuh (p) tufandan sonra xeyli yaşayır və “950” ildən sonra ölür.

Bəzi mənbələrdə Xamın da övladları olduğu qeyd edilir. İndiki Kənan nəslı Xamın övladlarından hesab edilir. Onlar Suriya sərhədlərində, bir qismi Kuş vilayətində-Kənanda yaşayırmışlar. Nuhun vaxtında bütün insanların nəslı eyni və dili eyni idi. Dini kitablarda insanların bütün yer üzünə səpələndiyi, bu işin Allah tərəfindən, Allahın rəyi ilə olması qeyd edilir.

Nuhun nəslindən ancaq böyük oğlu Şeym peyğəmbər nəslı hesab olunur. Şeymdən çoxlu övladlar dünyaya gəlir. Şeymdən Sirut, Sirutdan Naxor, Naxordan Tərəx-Fərrə, Fərrədən isə çoxlu oğul-uşaq və həmçinin Aron, Avram və Naxor dünyaya gəlir, bundan sonra Farra daha “70” il yaşayaraq ölür. Aron isə atası-Farranın sağlığında ölür. Onu Ur vilayətində-öz doğulduğu şəhərdə Xaldeyskidə-Ur Xasidimdə basdırırlar. (Ur vilayəti İraqa yaxın və bir az da İordaniyaya yaxın bir yerdir).

Aron, Avram (Avraham) və Naxor

Aron öz atasının sağlığında ölür. Ondan Lot adında oğlan qalır. Avram və Naxor isə evlənərək, çoxlu oğul-uşaq sahibi olurlar.

Avram Saranı, Naxor isə Aronun qızı Milkanı alır. Saranın övladı olmurdu. Farra oğlu Avramı, Lotu, Saranı götürərək, Ur Xasidimdən Kənan torpağına üz tuturlar. Onlar hələlik Xarranda məskən salırlar. Bu zaman Allahdan Avrama vayh gəlir ki, sən o torpaqdan çıx, mən sənə vəd elədiyim torpağa-Kənan torpağına get. Mən həmişə sənənlə olacağam və səni bütün xalqların atası (böyüyü) edəcəyəm. Bu zaman Avramın "75" yaşı var idi. Allah Avrama deyir:-"Buranı sənənin nəslinə verəcəyəm". Beləliklə Allah bu torpaqları Avrahama vəd edir və o gündən sonra bu torpağın adı vəd olunmuş torpaq-filistim kimi qaldı. Digər tərəfdən filistim - (rusca, земля-обетования) kimi yazılır. Avraham burada Qurbangah düzəldərək buranı Allahın evi adlandırır. Bir qədər sonra buralara aclıq düşür. Odur ki, Avram Misir torpağına üz tutur. O gəlib Misirə çatanda Saraya eşitdirir ki, bu xalq çox arvadpərəst və Misir xalqı gözəllik sevən xalqdır. Odur ki, sən hər yerdə mənim bağım olduğunu deyərsən. Sara Avramı başa düşdü və razılaşdı. Avram və Sara Misirdə olanda, fironun əlaltıları Saranın gözəlliyini görüb, onu firona bəxşiş apararaq, yaxşı pay-bəxş alacaqlarına inanırdılar. Odur ki, Saranı fironun evinə aparırlar. Sara fironun evində olanda, Allah fironu pis xəstəliyə düşür edir. Firon Avramı çağıraraq: - "Sən niyə belə etdin, sən niyə mənə demədin ki, Sara sənənin arvadındır?" Firon Avramı Sara ilə, həm də bütün əmlakı ilə yola salır. Avramın

çoxlu mal-qarası və dəvələri vardı. Avram və Lot Misirdən Neqevə köçürlər. Onlar burdan da əvvəl olduğu yerə-Kənan torpağına gəldilər.

Lotun da çoxlu mal-qarası, ilxısı var idi. Odur ki, onların çobanları arasında həmişə mübahisə gedirdi (otlaqlar üstündə). Avram Lotu çağırıb, hansı səmtə gedəcəyini soruşdu. Lot İordaniya tərəfinin münbit və mal-qara üçün əlverişli olmasını üstün tutub, o tərəfə getdi. Bu yerlərin adı keçmişdə Sədom və Amor vilayətləri adlanırdı.

Avram isə Kənan torpağında qaldı. Sədom xalqı çox əxlaqsız xalq idi. Onlar hər cür çirkin əməllərlə Allah qarşısında günahkar idilər. Ona görə də Allah onlara qəzəblənmişdi. Bu zaman Allah Avrama dedi: -“Sən gözünü aç, hər tərəfə bax, bütün bu yerləri sənə nəslinə verirəm”.

Avram Xevrona (mamre palıdlığına) gəlib, orada Qurbangah tikir. Bu yeri Filistim-vəd torpaqları adlandırırlar.

Avram fironun yanından Həcər adlı kəniş də gətirmişdi. Həcər günü-gündən gözəlləşir-böyüyürdü. Sara Avrama, Həcərlə evlənməyə izdivac verir. Avram bu işdən çox sevinir və Həcərlə evlənir. Avramın Həcərdən İsmael adında oğlu olur. Bu zaman Allah Avrama görünərək: - “Sənin adın indidən sonra Avram yox, Avraam (bütün xalqların atası) olacaq və mənə bütün göstərişlərimə əməl edəcəksən. Mənim sənənlə sazişim olacaq. Əsas göstərişim isə o olacaq ki, sən və sənənin xalqın bədəninə kənar hissəsində olan çıxıntının kəsilməsi mərasiminə əməl etməlisiniz. Bədənin kənar hissəsinin kəsilməsi-sünnət olunması sənənin xalqla mənə aramda bir işarə olacaq”. Daha sonra Allah Avraama:-“Arvadın Saranı da

Sarra kimi çağırarsan” tapşırığını verir. Onun da “90” yaşında İsxak adlı oğlu olacaq. Mənim sənislə bağlılığım (ittifaqım) İsxakla olacaq”. Bu zaman Allahın göstərişi ilə Avraham “99” yaşda, İsmail “13” yaşda və İsxak “8” günlük olanda sünnət olundular. O zaman sünnət (olunmaq) ancaq İlyavunun kreslosunda olmalı idi. Sünnət zamanı uşağın qanının 1/246-i axmalı, çəkisinin isə 1/365 hissəsi kəsilməlidir. Daha sonra Allah, Avraama göstəriş verdi ki, Sədom və Homor vilayətinin xalqına çətdirilsin ki, onlar Allah yoluna qayıtsınlar. Əgər onlar öz çirkin əməllərindən əl çəkməsələr, bu vilayətləri xalqları ilə birlikdə məhv edəcəyəm. Onda Avraham yalvardı ki, bəlkə burda “50” təmiz adam var, onları da bu xalqların içində məhv edəcəksən. Allahdan vayh gəldi ki, yox. Əgər heç olmasa, “45”, “30”, “20” və ya 10 təmiz adam olsa, onları bağışlayaram. Elə bu zaman “2” mələk Sədoma gəlir və Lotu Sədomun girəcəyində görürlər.

Lot mələkləri evə dəvət edir və çox hörmətlə qarşılayır. Onlara yemək verir, səhərə qədər bu evdə qalmalarını tapşırır. Elə hələ yatmaq vaxtı çatmamış Sədomun bütün kişiləri axışrlar bu evə. Onlar Lotdan soruşurlar hanı evinizə gələn iki kişi? Biz onlarla rahatlanmaq-yatmaq istəyirik. Cavabında Lot qabağa gələrək: - “Mənim qızlarımı aparın, onlarla nə istəsəniz edin”. Onlar isə: - “Biz ancaq kişilərlə rahat oluruq”-deyirlər. Onlar Lotu qabaqdan itələyib hədələdilər: - “Səni də onların gününə salırıq”-dedilər. Bu zaman mələklər Lota:-“Tez buradan getməyi məsləhət görürlər. Özləri isə tez qeyb olurlar”.

Allahdan Lota vayh gəlir ki: - “dağa qaç”, lakin Lot dağa qaçmağı məsləhət bilmir və Saqor adında şəhərə gedir. Allah

Sədom vilayətinə alov tökür, yandırır. Lotun arvadı da düz dirəyə çevrilir (çünki geri qalıb, geriyyə baxıb). Bir az sonra Lot Siqordan çıxıb, dağa qalxır və iki qızı ilə orda yaşamağa başlayır. Böyük qız, kiçik qıza deyir: - "Gəl atamızı sərxoş edək və yanında uzanaq", qoy atamızın nəsli kəsilməsin". Lotun qızları bir-birinə dedilər: - "Bu dağda bizi alası heç bir kişi yoxdur. Odur ki, gəl atamızla yataq". Böyük qız atası ilə yatır və ondan Moav adında bir oğlan dünyaya gəlir. Ovaxtki Moav çölyü onun adı ilə bağlıdır. Bu vilayət İordaniya torpaqlarındadır və Moaviya adlanır. İkinci qız da həmçinin atası ilə yatır və ondan Ommin adında oğlan dünyaya gəlir. İndiki Omon vilayəti də İordaniya sərhədlərində olub, Omminin adını daşıyır. Avraham buralardan uzaq olmaq məqsədilə Heqev tərəfə üz tutur. Burada da çuğullar Saranın gözəlliyini görüb, onu çara-Avimilixə göstərirlər. Avimilix Saranı özünə arvad etmək istəyir. Odur ki, onu öz otağına aparır. Gecə Allah: - "Avimilixə eşitdirir ki, böyük günah etmişən, onun əri var. Onda Avimilix cavabında axı o, mənə dedi ki, Sara mənim bağımıdır". Allah Avimilixə tapşırı ki, onun arvadını və hər nəyi varsa, qaytar. O, peyğəmbərdir. Avimilix Avrahamı çağırır: - "Niyə belə etdin?"- dedikdə Avraham: - "Doğrudan da o, mənim bağımıdır, lakin anamın qızı deyil, ancaq atamın qızıdır." Avimilix Avrahama çoxlu mal-qara, nökr və pul-mal verir. Tora səh:14

Avimilix (Heqev çarı) Avrahama Heqevin bütün torpaqlarında yaşamağa icazə verir. Bu zaman Avraham "100" yaşında idi. Onun İsak adında oğlu dünyaya gəlir. İsxak-gülüş mənası kimi izah olunur. Bu ad Saranın "90" yaşında uşağı

olmağına gülünc kimi yozulur. (Mələklər Avrahama sənin uşağın olacaq dedikdə: -“Sara gülür və deyir: - “Mən “90” yaşında Avraham da qoca, bizim necə uşağımız ola bilər deyib, gülür). Onlar (Mələklər) isə: - “Allahın əlində hər şey asandır”- deyirlər. Nə isə. İshaq böyüyür. Süddən kəsilən vaxt Həcərin oğlu İsmail Saranın döşlərinə baxıb gülür. Onda Sara bu əhvalatı Avrahama danışır. Sara: - “Bu qulluqçunu da, onun oğlunu da evdən çıxart” - deyir. Bu zaman Allah Avra- hama deyir: - “İsmail də sənin nəslindəndir, onun da nəslə artacaq”. Avraham Həcər ilə İsmayılı aparıb, Virsaviya çölünə qoyub və qayıdır. İsmayıl ağlayırdı, Avraham onun ağlamağına dözməyib uzaqda dayanmışdı. Həcərin döşləri də qurumuş, susuzluqdan nə edəcəyini bilmirdi. Odur ki, Həcər su axtarmaq üçün Sərv və Mərv dağlarına doğru yeddi dəfə gəzir. Tora: səh:23

Allah İsmeyli (İsmayılı) yaşatmaq üçün - Həcərin isti və susuz çöldə köməksiz qalmasını görərək, İsmayılın dayandığı yerdən su çıxarır. Bu suya indilərdə “zəm-zəm” suyu deyirlər. Bu zaman İsmayıl və yaxın xalqlar bu sudan istifadə etməyə başladılar.

Avimilix çox şad olur ki, burada su var. Daha sonra Avraham ilə Avimilix saziş üçün and içirlər. Avraham bu sazişə görə “7” qoyun Avimilixə hədiyyə verir. Bu yerin adını Virşeviya qoyurlar. Az sonra Avimilix öz hərbi sursatını Fələstin torpağına (Kənan torpağına) aparır. Avraham isə uzun müddət orada yaşadı. (Fələstin-vəd olunmuş torpaqlar)

İndi Allahın Avrahamı yoxlaması vaxtı çatır. Allah Avrahama göstəriş verir ki, götür sevimli oğlunu (İsxakı) get

Marna torpağına və oğlunu Allaha qurban ver. Bəzi mənbələrdə xüsusilə İslam dünyasında-müsəlman fərziyələrinə görə Avraham-(İbrahim) İsmaili qurban verir. Burada ikitirəlik meydana gəlib. Bir tərəfdən İsmayıl ilkidir. (ilkini qurban verməlidir). Digər tərəfdən Allahdan Avrahama gələn vəyhdə deyilir: - “Götür sevimli oğlunu, apar Marna torpağına orada oğlunu Allaha qurban ver” vəyhi gəlmişdir.

Nə isə Avraham qatıra odun yığır, oğlunu da (İsxakı da, çünki sevimli oğlu İsxak idi) götürərək, Allahın buyurduğu yerə gedir. Ocaq qalayaraq, oğlunun əl-ayağını bağlayır və bıçağı əlinə alan kimi Mələk Avrahamı çağırır: - “Uşağa dəymə”. Avraham gözünü açanda buynuzlu qoç görür və mələyin göstərişi ilə qoçu kəsir, bu qoçu Allaha qurban verir. O gündən etibarən Qurbanlıq üçün qoç hesab edilir. Ancaq qoç nöqsansız və həddi-buluğa çatmalıdır. (Bir illik olsa, daha yaxşı olar). Sonra Avraham Allaha şükürlər edə-edə-dualar edərək, Virşeviyada yaşayır. Xeyli vaxtdan sonra İshaq böyüyür. (“40” yaşına çatır). Bu zaman Sara Kənan torpağında-Xevronda ölür. Avraham xitit tayfalarından Xevronda-mamre palıdlığında pulla yer alıb, Saranı orada basdırır. Saranı çox görkəmli bir yerdə-hər yerdən görünən bir yerdə basdırır. Sara “127” il yaşayır. İsxak daima anasının yasını saxlayır və ağlayırdı. Avraham fikirləşdi ki, İshaqı evləndirsə, bəlkə göz yaşı quruya. Odur ki, xidmətçisini çağırıb:-“Get Mesapotomiyaya mənim qardaşım Naxorun yurduna oradan İshaq üçün qız gətir” - deyir.

Əvvəllər dediyimiz kimi Avrahamın qardaşı Naxor, öz qardaşı Aronun qızını-Milkanı alır və ondan çoxlu oğul-uşağı

var. Bunlardan da biri (qız) - Rivqadır. Avraham xidmətçiyə tapşırır ki, o, ancaq Rivqanı gətirsin. Xidmətçi bəlkə o qız mənimlə gəlmədi? Onda Avraham: -“Qaynamada dayan, hansı qız sənə bardağından su versə onu gətirərsən”- deyir. Nə isə xidmətçi yola düşür. O, xeyli pay-püşk və “10” (on) dəvə götürüb gedir. Gəlib, qaynamaya çatır. Avrahamın dediyi kimi gözləyir ki, qızlar su çəkməyə gəlsinlər. Nəhayət qızlar gəlir. Xidmətçi qızlara belə müraciət edir: - “Ay qızlar sənəyinizi yerə qoyun su içim”. Bu zaman qızlardan biri (Rivqa adlı) çox səmimiyyətlə sənəyini yerə qoyub, xidmətçiyə su verir və dəvələri də sulayır. Xidmətçi yəqin edir ki, bu iş Allahın rəyi ilədir. Daha sonra xidmətçi əlavə edir ki, evdə səndən başqa kim var? Sizin evdə bir gecə gecələmək olarmı? Qız isə cavabında: - “Bizim çoxlu sayda evimiz, dəvələr üçün də yer var. Daha sonra xidmətçi Rivqanın kim olduğunu soruşur. O, isə cavabında Naxorun oğlu Batuelin qızı olduğunu deyir. Xidmətçi tam məlumat alandan sonra Rivqaya hər şeyi açıb, deyir və qıza boyunbağı və qızıl bilərzik verir. Rivqa evə qaçır, qardaşı Lavanla qayıdır və görür ki, xidmətçi donmuş vəziyyətdə hələ də orda dayanıb. Xidmətçini evə dəvət edirlər, ona yemək və rahatlanmaq təklif edirlər. O, məqsədini danışmağa, nə üçün bura gəldiyini söyləməyə icazə istədi. Lavan ona danışmağa izn verdi, o da əhvalatı söylədi. Onda onlar bu işin Allahın (əliylə) rəyi ilə olmağını bildilər və Rivqanın xidmətçi ilə getməsinə icazə verdilər. Xidmətçi gətirdiyi ziynət şeylərini Rivqaya və Lavana-orada olanların hamısına hədiyyələr verdi. Nə isə Rivqa dəvəyə oturaraq, uzun yol qət etdi. Qız Avrahamın olduğu torpağa çatanda İsxak



Neqevdə idi. İsxak yola sahəyə çıxır və Rivqanı yolda dəvənin belində görür. Rivqa xidmətçidən soruşduqda ki, bu oğlan kimdir? Xidmətçi cavabında: - “O, mənim ağamın oğlu İsaakdır. Onda qız çadranı üzünə-başına çəkir. Sonra İshaq Rivqanı öz anasının çadranına aparır və özünə arvad edir. Bundan sonra İshaqın gözlərində sevinc yaşları görünür. İshaq təsəlli tapır. Avraham bu zaman “140” yaşında idi. Ömrünün bu yaşında Xatirə adında bir qızla evlənir və ondan çoxlu oğul-uşağı olur. Amma Avraham bütün var-yoxunu İshaqa verərək, Xatirədən olan övladlarını şərqə göndərir. Avraham qocalaraq, “175” yaşında ölür. İsaak və İsmayıl onu Saranın yanında - Xevrondamamre palıdlığında basdırırlar. Tora:səh:29

İshaq “40” yaşında evlənməyinə baxmayaraq, “60” yaşına qədər övladı olmamışdı. İshaq Allaha çox yalvarır, qurbanlar kəsir, dualar edirdi. Allah onun yalvarışını eşidərək, “60” yaş olarkən, Rivqanın İshaqdan iki əkiz oğlu dünyaya gəlir. Birinci oğlan qırmızı və tüklü doğulmuşdu. Ona Əsəf adını verdilər. O, (Əsəf) çox qüvvətli və hazır (dünyaya hazır) gəlmişdi. (əsəf-hazır) İkinci qardaş isə çox sakit və nurani idi. Buna Yaakov-(Yaqub) adını verdilər. Əsəf ovçuluqla məşğul olurdu. Yaakov isə çadırdə oturub, anasının nəvazişində yaşayırdı. Anası Yaakovu atası isə Əsəfi çox istəyirdi. Çünki Əsəf çoxlu ov əti gətirirdi, gətirdiyi ov ətini atasına təhvil verirdi.

Yaakov-Yaqub-Yəhya və Əsəf haqda

Bir gün Yaqub ilə Əsəf arasında belə bir əhvalat baş verir. Əsəf ovdan yorğun gəlib, Yaquba deyir: - “tez ol yorğunam, o qızardılmış çörək və ətdən mənə ver, yeyim gedim.” Yaakov isə cavabında: - “sən birincilik şərəfini mənə sat, sonra sənə istədiyini verirəm.” O, (Əsəf) razılaşıraq: - “birinci doğulmaq şərəfi mənə lazım deyil” - deyib, birinci doğulmaq şərəfini Yaakova satır. Yaqub bundan sonra ona yemək və çörək verdi. Hələ onlar ana bətnində olanda da kəllələşirdilər. Onların bir-biri ilə olan kəllələşməsinə Rivqa (anaları) hiss etmişdi. Yaakov Əsəfdən sonra doğulub. Yaakov doğulan zaman Əsəfin pəncəsindən tutub çölə çıxmışdı. Ona görə də ona Yaakov (Pəncə) adını qoyublar. Onda İsxak istəməyib ki, gedib, Avimilixdən ənam istəsin. (Axı Avimilix Avrahamla bir torpaqda yaşamışlar). Bu zaman mələk ona görünərək, ona bildirir ki, Misir torpağına Avimilixin yanına getmə. İsxak elə də etdi, avimilixin yanına getmədi. Bu xalq (Misir xalqı) Rivqanın gözəlliyinə görə İshaqı öldürə bilərdi. İsxak da çətinə düşəndə: - o, bacımdır deyirdi.

Çar Avimilix bir dəfə İshaqın Rivqanı necə tumarladığını görür. O, İshaqı çağıraraq: - “o ki, sənin bacın deyil” - niyə elə deyirsən. O, (İshaq) cavabında: - “qorxuram ki, Rivqaya görə məni öldürsünlər”. Avimilix: - qal burda yaşa, heç kəs sənə toxunmaz” - deyir. İshaq uzun müddət burda yaşadı və torpağa toxum səpdi. Bu il onun məhsulu beş qat artdı. Daha sonra onun çoxlu mal-qarası oldu. Onda Avimilix çağırıb, onu burdan getməyini məsləhət gördü. Avimilix Avrahamın qazdığı su quyularına sahib çıxdı və İshaqı köçməyə məcbur etdi. İshaq

köçdüyü yerdə su quyusu vardı. Lakin onun çobanları ilə Filistin (burada Filistində çoxlu sünnət olunmayan xalqlar yaşayırdı. Bunlardan biri kolyatlar-çolyatlar adında xalq idi) çobanları arasında su üstündə münaqişə gedirdi. Burdan köçdü və İshaq başqa bir yerdə su quyusu qazdı. Daha sonar burda yaşayan paxıl xalqlar bu quyunu da onun əlindən aldılar. Odur ki, İshaq Berqisviyaya köçdü, orada qurbangah tikdi və yaşadı.

Bir qədər sonar Avimilix gəlib (öz hərbi rəhbələri ilə) elədikləri hərəkətlərə görə üzr istədilər. Vaxtilə Avilmix və onun çobanları İshaqı təhqir edərək, onu ata yurdundan qovmuşlar. İshaq onları qeyri-səmimi qarşılayır və onlara: "axı siz bizi atamızın yurdundan qovdunuz, indi nə istəyirsiniz??. Onlar cavabında: "Allah sənindir bizi bağışla"-dedilər. İshaq onları yedizdirib pay-pürüslərini verib yola salır. Bir azdan İshaqın xidmətçisi sevinərək gəlib, su quyusunun açıldığını xəbər verir. Bu yerin adını Şiva qoyurlar. (şiva-yeddi-yeddinci quyu) indi o yerə Virşabus-Beer-şivi deyirlər.

Əsəf "40" yaşında olanda xittimili qızlarından biri Yaqudiflə evlənir. Bu zaman İshaqın gözləri tamam kor olmuşdu. O, böyük oğlu Əsəfi yanına çağıraraq: "mən qocalmışam, ket mənim üçün ov elə gətir yeyim, ölümümdən qabaq ürəyim sakit olsun". Bu sözləri Rivqa eşidirdi. Onda Rivqa başa düşürdü ki, İshaq Əsəfi varis seçmək istəyir.

Əsəfi Allah qarşısında vəd edərək varis seçmək istəyir. Yaqubun anası Rivqa bu danışığı hamısını oğlu Yaquba danışır və deyir: "get iki keçi balası gətir", "mən ondan ləzzətli xörək bişirim."

Yaqubun anası, Yaqubu yaxşı-yaxşı öyrədir ki, sən özünü Əsəf kimi təqdim elə.Yaqub: -“axı mən tüklü deyiləm, atam bilər, yaxşı deyil.”

Anası keçi dərisindən Yaqubu qollarına bağladı.Əsəfin ən yaxşı paltarlarını geyindirib, yola saldı.Budur artıq Yaqub kor atasının yanındadır, hiss etmişdir ki , ona yemək gətirən Əsəf deyil.Lakin Rivqanın tam-mükəmməl əməli sayəsində İshaq çaşmışdır: - “Səs Yaqubun, qollar isə Əsəfindir”- demişdir. Beləliklə Yaqub öz atası İshaqdan, Allahın rəyi ilə varisliyi-(peyqəmbərliyi)nuru alır.

Bu zaman Əsəf ovdan gəlib, yemək bişirdi ki, atasına versin.Atası isə:-“mən indicə yedim və bütün dualarımla Allahın rəyi ilə varisliyi Yaquba verdim” - deyir. Əsəf çox həyəcanlı şəkildə Yaqubu öldürəcəyini fikirləşdi. Lakin atasının ölüm ayağında olması Əsəfi hələlik saxladı. Bu fikirləri başa düşən Rivqa Yaqubu Harrana-Lavanın yanına (Lava-Avrampamın qardaşı Naxorun nəvəsidir) göndərir və Yaquba tapşır ki, Lititli qızı almayasan: - Əsəfin hititli arvadı məni cana yığıb.”

Anasının tapşırıqlarını eşidən Əsəf başa düşdü ki, Ata-Anası bu hititli arvada görə onu istəmirlər. Odur ki, Əsəf İsmayıl olan yerə gedərək onun (İsmayılın) qızı Məlahəti alır. Beləliklə Avrahamın nəvələri yenidən birləşirlər. (Saranın nəvəsi ilə Həcərin nəvəsi)

Yaqub isə Harana getməyə üz tutdu, o, yolda yorulub, bir daşın üstünə başını qoyub yatdı. Bu zaman o, yuxuda pilləkən görür. Pilləkənin bir üzü yerdə, digər üzü isə göydədir. Bu

pilləkənlərlə mələklər qalxıb-düşürdülər. Allah isə bunların hamısından yüksəkdə durub.

Yaqub səksənərək oyanır. Səhər durub daşı çevirir və dik qoyur. Bu daşın yanında vəd edir ki, işi uğurlu alınsa burda Allaha qurban verəcək. Səh:47. Və burada Allahın evi tikdirəcəyəm.

Yaqub durub Harrana getdi. O, burada sürüləri gördü. Çobanlar öz sürülərini sulayandan sonra su quyularının ağzını bağladılar. Bu zaman Yaqub onlara deyir: -“hələ etməyin axşama çox var. ”Onlar cavablarında: - “bütün otarlar (çobanar) yığışmasa bacarmırıq” - deyirlər. Bu zaman Raxil (Lavanın qızı) öz sürüsü ilə quyuya yaxınlaşır. Lakin quyu böyük bir daşla bağlanmışdır.

Yaqub çobanlardan bura (su quyusunun yanına) gələn qızın kim olduğunu soruşduqda, onlar: -“Gördüyün bu qız Lavanın qızıdır. (Lavan, Avrahmin qardaşı Naxorun nəvəsidir). Onda Yaqub çox rahatlıqla daşı götürür, Lavanın sürüsü su içir və yenə də bağlayır.

Yaqub kim olduğunu və nə üçün gəldiyini Rahilə danışır. Rahil və Yaqub qucaqlaşib öpüşürdülər. Rahil çox hündürdən ağlamağa başlayır. Bu ağlaş uzun illərin ayrılığının həsrətinin təzahürü idi. Nə isə Rahil evə qaçaraq, Lavana xəbər verir. Lavan Yaqubu çox yaxşı qarşılayır. Yaqub bir ay burda qalır. Lavan onu buraxmaq istəmir və deyir: -“sən mənim qardaşımsan, ona görə də haqsız işləməlisən.”O, (Yaqub) cavabında: -“haqq əvəzinə Rahili mənə verəcəksən”. Bu söhbətdən Lavan çox sevinir, çünki Yaqub çox yaxşı insan və bacarıqlı təsərrüfatçı idi. Onlar razılaşırdılar.

Lavan təklif etdi ki, “7”(yeddi) il işləsən Rahili sənə verərəm. Yaqub “7” il işlədi. Gün gəlib tamam olanda Yaqub:- “Mənim günlərim tamamdır, indi mən getmək istəyirəm, Rahili də aparmaq istəyirəm”-dedi.

Lavan yaxın adamlarını çağıraraq ziyafət verdi və axşam(gecə) Yaqubu yanına Rahili yox, Leonu (böyük qızı olduğu üçün və çaş və yaraşıqsız olduğu üçün) salır. Yaqub səhər duranda görür ki, yanındakı Rahil deyil. Onda Lavanı çağıraraq,-“bu pis əməli niyə etdin??” O isə cavabında: -“El adətinə görə evdə böyük bacı olduqda, onu saxlayıb kiçik bacını ərə verməzlər” - demişdir. Əgər istəsən ki, Raxili də alasan ”7” il işlə-çobanlıq elə. Yaqub razılaşıır, “7”(yeddi) il daha işləyir. Raxili də alır. Bu zaman Lavan, Zilfanı Leoya və Bilhanı isə Raxilə kənz verir. Allah Leonun sevilməzliyini görüb, ona övlad verib ki, Yaqub tərəfindən sevilsin.

Lakin Raxilin övladı olmurdu. Onda Raxil öz xidmətçisini Yaquba göstərərək, onu al, ondan sənimçün övlad olsun. Bu zaman Leonun “4”(dörd) övladı var idi. Ruvın, Şimon, Leyvi, İuda övladları Leonun ilk oğlanlarıdır. Leo daha doğa bilmədiyini üçün o da öz kənzini Yaquba təklif edir.

Yaqubun Ballıdan Dan və Noftoli kimi iki oğlu olur.

(Dan-Allah verdi, Noftoli-qələbə mənasında səslənir)

Yaqubun-(Leonun) Zülfadan (iki oğlu): Qad (qazanc) və Aşer(xoşbəxt, varlı) kimi iki oğlu dünyaya gəlir.

Paxıllıqdan Leo oğluna (Ruvinə) deyir ki, çöldən mənə dərmən bitkisi gətir, (bu bitki-mandreqor adlanır). Ruvın taxıl sahəsindən həmin bitkini gətirir verir anasına. Anası bu dərmanı işlədir və Yaqubla yatır, bir vaxtdan sonar Leonun

İsaxar adında oğlu olur. (İsaxar-savab Leo kənizini savab edərək Yaquba vermişdi - savab etmişdi. Daha sonar Leonun Zvulin adında oğlu da dünyaya gəlir. Bu əhvalatları görəən Raxil –(kiçik bacı) Ruvinə deyir: - “Get mənə də Mandereqor gətir uşağım olsun”. Bu söhbəti eşidən böyük bacı –Leo: “Ərimi alimdən aldınız bəs deyil?!, dərman da istəyirsən?”- deyir.

Allah Raxilin yalvarışlarını eşidir, ona bir oğul –Yusif bəxş edir. Bundan sonra Yaqub, Lavandan kənan torpağına, öz ata yurduna-Berşevaya keçmək üçün izin istədi və öz haqqını da istəmədi. Lavan:-“haqq əvəzinə nə istəyirsən?”-dedi.

Yaqub haqq əvəzinə sürüdən: -“bütün sarıya bənzər qoyunlar, bir də xallı-güllü (bir sözlə qara gül) qoyunlarla birlikdə pəncəli qoyunlar da hamısı və keçilər mənim olsun”- deyir. Lavan razılaşıır və daha bir il işləməyi təklif edir. Bu il heyvanların əksəriyyəti Yaqub deyən kimi doğulur. Lavan çox təəccüblənir və Yaqubu buraxmaq istəmir və sahəyə qoyunları qırmağa gedir. Onda fürsətdən istifadə edən Raxil Lavanın qiymətli qızıl-külçəsini götürüb dəvənin palanının altına qoyur. Bacılar görürlər ki, Lavan bunları buraxmaq istəmir və yenə narazıdır. Odur ki, Leon atasına -“burdan çıxıb getmək lazımdır.” “7” (yeddi) gündən sonra Lavan sahədən gəlir və Yaqubun haqqını bir neçə dəfə azaldır. Bu zaman Allah Yaquba göstəriş verir ki, götür ailəni get özün vaxtilə vəd elədiyin yerə. Yaqub bütün var-yoxunu, arvad-uşaqları, davaləri yükləyib kənan torpağına yola düşür. Bu zaman Lavan Yaqubun dalınca gedərək, onu tapır və Yaqubu danlamağa başlayır:- “nə üçün mənim qiyməti külçəmi oğurlamısan?” - deyir. Bu qızıllar da, bu heyvanlar da, bu uşaqlar da mənimdir. Niyə

qoymadın ki, mən onları öpüb, yola salaydım. Yaqub cavabında: -“Qorxdum ki, arvadları geri alasan.

Lavan özünün qızıl külçələrinin oğurlandığını və Yaqub tərəfindən edildiyini zənn edir: Onda Yaqub: -“Neçə ildi gecə-gündüz işləyib, xeyrinə göz tikməmişəm, sənin mal-dövlətin birə-on qat artıb, hansı birini özümə götürmüşəm ki, sən mənə belə pis gözlə baxırsan?. Nəisə Lavan öz qızıl əşyalarını axtarmağa başlayır. Hər yeri axtarır. Raxilin gəvəsinin yüklərini axtarmaq istəmədikdə, Raxil mən qadın xəstəliyinin vəziyyətindəyəm. Heç ayağa da dura bilmərəm. Lavan Raxilin altındaki palana yaxın da gəlmir. Odur ki, qızılı tapmayıb, axtarışdan əl çəkir. Belə olduqda o, (Lavan) Yaqubla barışır. Bu zaman Yaqub iri bir daşı götürüb, oğlanları ilə birlikdə bu daşı dik qoyur, ətrafına hündür təpə düzəldirlər. Yaqub deyir: -“bu təpə mənimlə-sənin aranda bir şahid olsun ki, Allah eşqinə sənə pislik etməyəcəm. Belə olarsa sənin atan və babanın (Avra-hamın) Allahı bizi bağışlayar. Bundan sonar Yaqub dağa çıxaraq orada qurbangah tikib hamıya yemək-içmək verir. Bütün qohum-əqraba gecə burda yatıb səhər durub gedirlər. Lavan hamısını öpüb-qucqalayır. səh:53

Yaqub bu yerin adını Allahın evi adlandırır. Ona görə bu yerə Maxanaim adı veriblər, sonra Yaqub öz vəkillərini (qasidləri) Edom vilayətinə göndərir və tapşırır ki, gedib Əsəfə desinlər ki, mən Lavanın yanında olmuşam. Mənim çoxlu mal-qaram var. Bir qədər sonra onlar qayıdılar.

Əsəfin “400” adamla sənin görüşünə gəldiyini dedilər. Yaqub çox qorxdu. O, Əsəfin xasiyyətinə bələd idi. Yaqub bilirdi ki, hər işi - arvadlarını və bütün əmlakını zorla onun əlindən alacaq, onu da öldürəcək, hətta anasından da heyfni alar. (çünki anası onun əvəzinə Yaqubu varis seçmişdir.) Odur ki, bütün nəyi varsa iki böyük edib, iki sahəyə payladı. Birdən Əsəf bir bölgü mənimsəsə digər bölgü salamat qalsın. Özü isə olduğu yerdə dayandı. Sonra Əsəf üçün böyük pay ayırdı. (dəvə, qoyun, keçi - hər şey). (Yaqub öz qardaşı ilə qucaqlaşb-öpüşüb və onun üçün ayırdığı payı ona verir.) Lakin Yaqub bu vəziyyəti heç ağına da gətirməzdi. O, qabaqcadan çox ciddi hazırlanmışdır ki, necə Əsəfin əlindən qurtar-sın. Odur ki, o, (Ya-qub) ailəsini yerbəyer etdi. Belə ki, birinci cərgədə özü, sonra Leonun xadiməçisi və uşaqları, sonra Leo və uşaqları, sonra isə Raxil və oğlu Yusifi dayandırdı.

Yaqub, Əsəf bir-birindən qucaqlaşb ayrıldıqdan sonra, Ya-qub arvad-uşağı və bütün köcünü çaydan keçirib yoruldu. Özü



**Yaakov Mələklə güləşir və
oması sınır**

çox yorğun halda çayın kənarında yuxladı. Gecə onun yuxusuna mələk girir, onunla güləşir. Mələk görür ki, Yaqubla bacarmayacaq. Onda mələk Yaqubun omasından tutub, onu bərk çevirir. Bu zaman Yaqubun oma sümüyü çıxır. (sərpir-qopur) Mələk (Makovo) Yaquba deyir: - "Məni burax artıq işıqlaşır." Yaqub isə: - "Nə qədər ki, sən məni dualamamısan buraxmaram". Onda Mələk: - " bu gündən sənin adın Yaqub yox-İsraill olacaq. İsrail sözünün mənası isə belə yozulur. (İsroel-İsro-döyüşən, el-eluhey, yəni Allahla-Mələklə döyüşən). Yaqub bu yerin adını Panuel qoydu. Yəni Allahı gördüm Sakitlik tapdım. səh:54.

Yəhudi xalqı əvvəldən indiyə qədər oma sümüyü ətrafından olan əti haram hesab edir. Daha sonra Yaqub öz köçü ilə gəlib çadır Kənan torpağına. Orada torpaq alıb, əkin-biçin işinə başlayır və öz mal-qarası üçün pəyələr tikir, yaşayır. Bu zaman onun yadına düşür ki, axı vəd etmişdi. Odur ki, bu yerdə Qurbangah düzəldərək Allahın evini-İsraël Allahının evini tikdi.

Bir az Dina haqda

Dina Yaqubun Leadan-böyük bacıdan olan qızıdır

Dina Şexemdə öz tayları ilə çox gəzirdi. Bir gün Emorun oğlu Şexem Dinanı görüb onu sevdiyini deyir və onu zorlayır. Dinanın qardaşları çöldə mal-qara otarmaqda idilər. Qardaşlar sahədən gələndə eşitdilər ki, bacılarını Şexem zorlayıbdır. Yaqub və oğlanları Şexemin və Emorun onlarla pis rəftar etdiklərinə görə buradan (Dinanı da götürüb) getmək istədilər. Bu zaman Şexemin atası Emor gəlib bir neçə dəfə təzim etdikdən sonra Dinanı öz oğlu Şexemə almağı təklif etdi.

Yaqub isə: -“Əgər bu iş sülh ilə olsaydı razılaşardım. İndi ki, sənin oğlun belə iş tutub razılaşa bilmərəm. Mən istəmərəm ki, mənim qızım sünnət olunmayan bir xalqın gəlini olsun”- deyir. Odur ki, istəsəniz ki, bu iş başa gəlsin sən və sənin bütün xalqın sünnət olunmalısınız. Onlar və Dinanın qardaşları razılaşdılar. Bütün kişilər Emorun təklifi ilə sünnət olundular. Bütün kişilər xəstələndi. Yaqubun iki oğlu Şimon və Levi qılıncı götürüb tez tələsik Emorun və Şexemin başını kəsirlər. Dinanı götürüb şəhərə girirlər və bu Yaqubun oğlanları şəhərdə nə qədər kişi varsa hamısını qılıncdan keçirdilər. Özləri də yaralandılar. Yaqub özü övladlarını çağırıb onları möhkəm danladı: -“siz məni bu torpaqda yaşamağa qoymadınız. Onlar gec-tez sağalacaqlar, onda məni də sizi də öldürəcəklər”. Qardaşlar: -“Biz fahişə bacımıza necə baxaq??” - demişlər.

Yenə də Allah Yaqubla idi. Allah Yaquba göstəriş verdi ki, dur get Kənan torpağına (Əsəflə barışib, ayrılan yerə) orada Qurbangah tik yaşa. Yaqub elə də etdi. Allah Yaquba görünərək, sənə İsrail adını vermişəm. O, adla da səni hamı

çağırmalıdır. Hansı torpaqları Abrahama vəd eləmişəmsə, hamısını sənə vəd edirəm. Yaqub öz ailəsi ilə, bir az sonra Efrana yola düşdü. Yolda Raxilin sancısı tutur. Mamaçı onu sakitləşdirərək: -“sənin oğlun olacaq”- deyir. Bu şad xəbərdən Raxilin ürəyi gedir və ölür. Amma uşaq sağ doğulur. Uşağın adını Benoni qoydular. Yaqub isə onun adını Benamin qoyur. Ailəliklə Raxili orda dəfn edirlər. Raxilin qəbri Efrandadır. O, yerə Yaqub böyük bir daş qoyur, yoluna davam edir. Uzun yolda çadırlarda yaşayırlar. Bu zaman Rubeyn xəlvəti gedib Ballı ilə yatır, (öz analığı-Raxilin xidmətçisi ilə).

Nəhayət Yaqub ailəsi ilə birlikdə atası İshaqın yaşadığı yerə (Xevrona) gedir. Bu zaman İshaq qocalmışdı. İshaq “180” il ömür sürərək dünyasını dəyişir. Onu Əsəf ilə Yaqub Xevrona öz ata-babalarının qəbrstanlığında dəfn edirlər.

Əsəf haqda

Əsəf Yaqubdan ayrılıb, gedən kimi Hitit tayfalarından Xittimli bir qız almışdı. Bu qız qaynanası Rivqa ilə yola getmirdi. Onda Əsəf İsmayıl yurduna gedərək, İsmayılın qızı Mələhəti alır. Bununla da Avrahamın nəvələri bir kök üstündə yenə birləşirlər. (İsmayıl Həcərin, İshaq isə Saranın övladıdır.) Əsəf bu zaman bütün mülkünü götürüb, Kənan torpağından və Yaqubdan uzaqlaşdı, çünki onların - (hər iki qardaşın) çoxlu mal-qarası vardı. Əsəf Edom torpağına getdi və daima orada yaşadı. Əsəfin başqa bir adı da –(Edom) var idi. Edomlular onu Edom kimi çağırırlar. Əsəf Edom vilayətində çoxlu arvad alaraq, onlardan çoxlu övladları dünyaya gəlir. Edom torpağında İsrail övladları hökmranlıq edənə qədər, Əsəfin övladları hökmranlıq edirdilər. Əsəf və övladları xeyli vaxt Moaviyada da yaşayıblar və orada hökmranlıq ediblər. Orada yaşayan xalqlar Əsəfi Edomluların atası adlandırırlar.

Yakovun sonrakı həyatı

Əsəf Edom vilayətinə getdi. Yaqub isə Kənan torpağında qaldı. Bu zaman Yaqubun sevimli oğlu - Yusif –“17”(on yeddi) yaşlı gözəl bir oğlan-nur idi. O, öz qardaşları ilə mal-qara saxlamağa gedirdi. Həmişə qardaşlarından xoşagəlməyən sözlər eşidirdi və gəlib atasına deyirdi. Atası Yusifi o biri qardaşlarından çox istəyirdi və hər vaxt ona təzə paltarlar alıb onu dizi üstə qoyub tumarlayırdı. Çünki Yusif həm gözəl və həm də Yaqubun qoca vaxtında (olmuşdu) doğulmuşdu. Digər tərəfdən Yusif Yaqubun sevimli arvadı Raxilin oğludur.

Yusifin yuxusu

Bir dəfə Yusif yuxu görür və bu yuxunu qardaşlarına söyləyir. O, deyir: - “Mən yuxuda gördüm ki, biz hamımız dərz (sünböldən) bağlamışıq. Təkcə mənim dərzim dik dayandı. Sizin dərzləriniz isə mənim topamın yanında səcdə edirlər”. Qardaşlar isə: - “Necə yəni sən bizim hamımıza böyüklük edəcəksən??”. Bir az sonra Yusif daha bir yuxu görür. O, yuxuda görür ki, günəş, ay və “11”(on bir) ulduz ona səcdə edirlər. Bu yuxulardan sonra qardaşların Yusifə nifrəti biraz da artır. Bu yuxuların hər ikisinin mənası eynidir. Bu yuxular göstərir ki, ata, ana və “11” qardaş Yusifə səcdə edəcəklər.

Bir dəfə Yaqub oğlu Yusifə, sahəyə qardaşlarının yanına getməyi tapşırırdı. Yaqub istəyirdi ki, Yusifi Xevrondan (anasının qəbrləri yanından) uzaqlaşdırsın. Yusif yolda bir nabeləd adam görür. Bu adam Yusifə deyir ki, sən qardaşlarının nə barədə danışdıqlarını eşitdim. Yusif qardaşlarının yanına çatanda onlar :-“Budur yuxu görən gəlir”- deyirlər, “gəlin onu öldürək”. Bu zaman Rubin Yusifi qardaşlarının əlindən qurtarıb atasına göndərmək məqsədilə: -“Gəlin onu quyuya salaq”-deyir. Qardaşlar razılaşıır və onun xallı-güllü paltarını çıxarıb quyuya salırlar. Quyuda su yox idi. Qardaşlar oturub (rahat) kənardə çörəklərini yeyirdilər. Rubeyn tez mal-qara tərəfə qaçdı. Bu zaman Yəhuda (qardaşlardan) biri görür ki, karvan gəlir. Onda Yəhuda Yusifi karvan başçısına satmağı məsləhət bilir. Bu karvan İsmaililərin idi və Misirə gedirdi. Qardaşları dilə tutdu ki, -“Niyə əlimizi nahaq qana bulaşdıraq. Gəlin Yusifi quyudan çıxarıb, İsmaililərə sataq”. Qardaşlar razılaşıır. Yusifi “20” gümüş pula –Mədinə alverçilərində satırlar.

Yusif Misirdə

Yusif Yəhudanın göstərişi ilə quyudan çıxarıb, Mədinəlilərə alverçi karvan başına satırlar. Onlar da Yusifi Misirə aparırlar. Bir qədər sonra Rubin qayıdır ki, Yusifi quyudan çıxarıb atasına göndərsin. Görür ki, Yusif quyuda yoxdur. Bu zaman Rubin öz paltarlarını cırır. (Halsız və pis vəziyyətdə olduğu üçün) O, elə bilir ki, Yusifi qurd-quş aparıb. O, gündən etibarən pis xəbər eşitdikdə yaxa cırmaq (paltarı cırmaq) adəti Yəhudilər üçün adət şəklini almışdır. (xüsusilə yaxın qohumun ölüm xəbəri gəldikdə). Rubin öz-özünə: -“İndi biz atamıza nə cavab verəcəyik”-deyirdi. Onda qardaşlardan biri təkilf edir ki, gəlin onun xallı-güllü köynəyini keç qanına bulaşdırıb, atasına göstərək və deyək ki, Yusifi sahədə vəhşi heyvanlar yeyib, biz ancaq bu köynəyi tapmışıq. Elə də etdilər. Köynəyi aparıb Yaquba göstərilər. Yaqub ağlayaraq öz köynəyini cırır. Bütün ömrü boyu sevimli Yusifi üçün ağlayır. Bütün ailə-qızı, oğlanları və arvadları Yaqubu sakitləşdirmək istəyirdilər. Lakin Yaqub sakitləşməirdi-hey ağlayırdı. Mədinəlilər Yusifi Misir Fironu, Potifara satdılar və bu işdə xeyli qazandılar.

Yaqubun digər oğlu Yəhuda

Yaqubun oğlanları arasında İuda çox insafly idi. O, çox çalışdı ki, Yusifi atasına qaytarsın, lakin bacarmadı. Ona görə də İuda qardaşlarından uzaqlaşaraq, Kənanaya uzağa getdi və oralarda çadır qurub yaşamağa başladı. İuda böyüyərək, cüssəli bir cavan olmuşdu. O, Kənanly bir qızla evlənərək, çoxlu oğul-uşaq sahibi olur. Bu uşaqlardan biri –(Yaair) bu torpaqdan Famarı alır. Yaair pozğun işlərlə məşğul olduğu üçün Allah onu öldürür. Onda İuda digər oğlu Onana deyir ki, –“Get Famarla yat”-ki, “yarın nəslə kəsilməsin”. Onan da elə edir. Gedib qardaşı arvadı ilə yatır. Lakin çox ehtiyatla (ona nəsil vermək istəməyərək) bu işi görür. Onan da günah işlətməmişdi. Allah onu da məhv edir. Onda İuda Famaraya deyir: –“Get atan evində qal,”- “qoy mənim oğlum böyüsün, onda ona ərə gələrsən”. Ona görə ki, qorxurdu ki, oğlu da Allahın qəzəbinə səbəb olar. Bir qədər sonra İudanın arvadı ölür, İuda tənha yaşamalı olur. Bir gün İuda qoyunları qırmağa sahəyə gedir. Famaraya da burada idi. Famaraya dul qalmışdı. Eşitdikdə ki, İuda bura gəlir, tez-tələsik dulluq paltarını çıxarıb, üz-gözünü bəzəyib, İudaya yaxınlaşır.

İuda haqqında

İuda sahəyə çatdıqda Famarı görür, onu tanımadığına görə onunla əlaqəyə girir. Famarı: -“bunun əvəzində mənə nə verəcəksən”-deyərək, İudadan girov istəyir. İuda ona bir üzük və bir keçi balası verməyi vəd edir. Famarı gedib dulluq paltarlarını geyinib evdə oturur. İuda üzüyü və keçi balasını öz xidmətçisinin əlində göndərir. Xeyli vaxtdan sonra İudanın yaxınları Famarı hamilə görürlər və İudaya deyirlər ki, sənin gəlinin fahişədir. Onda İuda gəlini çağırır, məzəmmət edəndə, gəlin üzük və keçi balasını onun yadına salır və bəraət qazanır. Daha İuda ona yaxınlaşmır. Vaxt tamam olanda İudanın Famardan iki əkiz uşağı olur. Onlardan da çoxlu oğul-uşaq dünyaya gəlir. Beləliklə İuda nəslə bir neçə istiqamətdə artıb çoxalır.

İndi Yəhudəyə deyilən bölgə onun adı ilə bağlıdır. İsrailin cənub bölgəsi Yəhudəyə, şimal bölgəsi isə Samariya adlanırdı. Hər iki bölgə birlikdə Kənan torpağı və ya Filistim torpaqları (vəd olunmuş torpaqlar - Avrahama Allah tərəfindən vəd olunmuş) adlanır.

Bir daha Yusif haqda

Əvvəlki, səhifələrdə qeyd edildi ki, (Qardaşlar) Yusifi Misir Fironu Potifara Mədinəlilər satdılar. Potifar gördü ki, Yusif çox ağıllı və iş bilən adamdır, onda hər işi ona həvalə etdi. Lakin bir işi ondan əsirgədi: -“Burada səndən bircə adam böyükdür - o, da mənəm” - dedi. Allah Yusiflə idi. Yusif Potifarin evində böyüyür. Gözəl qamətli bir oğlan olur. Potifarin arvadı Yusifin gözəlliyi qarşısında çox aciz idi. Amma nə etsin ki, Yusifi dilə gətirə bilmirdi. Potifarin arvadı (Züleyxa) həmişə Yusifə onunla yatmağı təklif edirdi. Yusif isə -“Mən Allahın yolundan dönə bilmərəm”-deyirdi. Bir dəfə evdə heç kim yox idi. Züleyxa Yusifi çağıraraq, onunla intim əlaqədə olmasını təklif etdi, çox dil tökdü. Yusif isə Allahdan qorxduğunu və bu işin mümkün olmadığını dedikdə, Züleyxa onun pencəyini arxadan dartır və əlində saxlayır (pencək arxadan cırılmışdı). Bu zaman Yusif pencəksiz qaçıb, çölə çıxır. Amma Züleyxa bərk qışqıraraq, bütün xidmətçiləri səsləyir. Sonra öz ağası Potifara deyir: -“Sənin bura gətirdiyin qul mənimlə yaşamaq istəyirdi, bu da onun pencəyi”. Onda Potifar belə vəziyyətdə çox pis əsəbləşir və Yusifi təcili zindana saldırır. Bu zaman zindanda daha iki nəfər var idi. Allah Yusiflə idi. Yusif zindanda olanda zindanbaşı hər ixtiyarı ona tapşırır, özü isə rahat yaşayırdı. Yusif onun hər işinə yarıyırdı. Dustaqları saxlamaq, onları işlətmək və s. işləri Yusifə tapşırırmışdı. Bir qədər sonra aydın olur ki, zindanda Yusifin yanında olan iki nəfərin biri Misir çarının şərab paylayanının baççısı, digəri - çarın xörək paylayanıdır. Bunlar çara xəyanət etdikləri üçün zindana salınmışlar. Zindanbaşı bu iki nəfəri də Yusifə tapşırırmışdı. Xeyli vaxtdan

sonra bu iki nəfərin hər ikisi gecə yatarkən yuxu görürlər və yuxularını Yusifə danışirlar. Yusif: - “yuxu Allahdandır” - deyir.

Şərab paylayanın başçısı yuxusunda görür ki, o, üzümlükdədir, bu üzümlüyün üç yolu var, bu yollar çiçəklərə bürünmüşdü. O, daha sonra əlavə edir ki, əlimdə cəm-piyalə var idi, mən üzümü sıxıb suyunu cəmə-piyaləyə töküüb firona uzadıram. Yusif yenə də təkrar edir: - “yuxu yozumu Allahdandır”. Yuxuda gördüyün üç yol-üç gün deməkdir, üç gündən sonra sən azad olunacaqsan, yenə firona şərab paylayacaqsan.

Zindənda olan ikinci kişi də yuxusunu Yusifə danışır. O, deyir: - “mən yuxuda gördüm ki, başımda üç çörək zənbili var. Lap yuxarıdakı zənbil Faronun çörək zənbilidir. Çörək bişən kimi Faronun zənbilindən quşlar həm çörəyi və həm də mənim başımı-bədənimə dimdikləyirlər. Yusif bu yuxunu da yozdu: - “Səni üç gündən sonra asacaqlar” - dedi.

Bu zaman Yusif birinci yuxu görəne: - “sən azad olanda, mənim haqqımda firona de ki, mən səbəbsiz bura düşmüşəm”.

Üç gün sonra fironun ad günü idi. Bu münasibətlə bütün zindənda olanları buraxır, şərab paylayanı buraxır, o, yenə şərab paylayır. Çörək bişirənlərin böyüyünü isə asır. Lakin Yusifin zindənda olmasını unudurlar.

Fironun yuxusu

Bir dəfə Faron yuxuda görür ki, Nil çayı yanında dayanıb. Bu zaman çaydan “7” (yeddi) kök və yaraşlıq inəklər çıxıb. otlayırdı. Birdən çaydan daha “7” (yeddi) inək (arıq, dəhşətli və ağızlarından od püskürürdü) çıxdı. Arıq inəklər kök inəkləri yedilər. Amma heç kökəlmədilər. Bu zaman Faron oyandı və yenidən yuxuya getdi. İkinci dəfə yenə yuxu gördü. O, yuxuda gördü ki, bir dayaqda “7” yaxşı yetişmiş sünbül bitib. Bir az sonra dayaqda yenə böyüdü.

Sonra yuxusunda daha “7” yanmış (yaxşı yetişməyən) sünbülün yetişdiyini görür. Bu zaman arıq və yanmış sünbüllər, yaxşı yetişmiş sünbülləri yedilər. Faron yuxudan səksənib oyanır. Gördüklərinin hamısının yuxu olduğunu bilir. Səhər Faron durub, bütün yuxu yozanları, bütün biliciləri çağırıb, yuxusunu onlara danışır. Onların heç biri yuxunu düzgün yoza bilmədilər. Bu zaman şərab paylayan Faron öz günahı barədə danışdı və dedi ki, indiyə qədər mən sizə zindandakı Yəhudi oğlan haqqına deməli idim. Zindandakı Yəhudi oğlan yuxunu düzgün yoza bilir və zindanda olan bütün hadisələri danışdı. Faron onu tez göndərüb, Yusifi çağırırdı. Yusif baş-gözünü səliqəyə saldı və Faronun yanına gəldi. Faron hər iki yuxunu Yusifə danışdı. Yusif isə: -“Yuxu yozmaq Allahdandır” - dedi. Yusif, hər iki yuxunu eyni olduğunu və onun Allah tərəfindən xəbərdarlıq edildiyini Faron deddi. Yusif bu yuxuları yozub, dedi: -“7” (yeddi) kök öküzün, “7” (yeddi) il bolluq olmasını, “7”(yeddi) arıq öküzün yeddi il aclıq olacağını bildirir. İkinci yuxu da eyni anlayışa gətirib çıxarır.

Yusif Firona məsləhət bilir ki, ilk bolluq illərindən, aclıq illəri üçün taxıl tədarük etsin. Doğurdan da Misir torpağında bolluq başlayır. Onda Yusif məsləhət bilir ki, Misir torpağına-təsərrüfat işlərinə ağıllı, iş bilən tapıb başçı qoysun.

Faron:-“Mən səndən yaxşı başçı tanımıram, Allah sənindir, sənin sayəndə mənim təsərrüfatım beş qat artmışdır. Sən bu torpaqda hamıdan böyük hesab olunursan. Yalnız stol işində vəzifədə böyük mən olacağam”.

Faron öz peçatını, bilərziyini, boyunbağını və paltarını ona verərək, faytona mindirib, hər yerdə gəzdirir. (Avrex-ikinci adam-böyük adam kimi)

Bu illər bütün anbarlar taxılla dolur. Taxıl o qədər çox olur ki, anbarlara sığmırdı. Hər yerdə hər şəhərdə anbarlar tikib, taxılla doldururdular. Taxılın nə qədər olduğunu hesablamaq mümkün olmazdı.

Artıq Fironun (Potifarın) Yusifə qarşı məhəbbəti gündü-gündən artır və Yusifi öz ölkəsinin (Misir) xiləskarı hesab edirdi.

Bir qədər Züleyxa haqda

Züleyxa Yusifi dəlicəsinə seviridi. Hətta Yusif zindanda olanda da Züleyxanın qəlbində eşq alovu sönməmişdi. səh:67 Bir tərəfdən ürəyindəki məhəbbət, bir tərəfdən ağasına etdiyi xəyanət xofu və digər tərəfdən günahsız Yusifi zindana salması səbəbləri Züleyxanı (əridirdi) taqətsiz etmişdi. Onun bənizi solmuş, gözləri kor olmaq vəziyyətində idi. Züleyxanın, Yusifi qızğın məhəbbətlə sevməsini qullar, nöqərlər, xanımlar və kənzilərin hamısı(bir sözlə bütün saray əyanları) bilirdi. Odur ki, hamı Züleyxanı danlayırdı: - “Axı bir Yəhudi qulu nədir ki, onun üçün özünü belə həlak edirsən” - deyirdilər. Bu cür danlaqları Züleyxa çox eşitmişdi. Odur ki, bir gün Züleyxa bütün xanım - kənziləri çağıraraq, hərəsinə bir alma və bir bıçaq verir və deyir ki, Yusif gələndə hərəniz ona bir dilim alma verəsiniz”. Özü isə Yusifi qəsdən iş üçün çağırmış və Yusifi hamının görə biləcəyi bir yolla yanına gətirmişdi. Biraz sonra Yusifi yola salır ki, getsin. Sonra özü qayıdib kənzilərin yanına gəlir. Bu zaman bütün kənzilərin barmağından qan axırdı. Onlar Yusifə baxarkən, alma əvəzinə barmaqlarını kəsmişlər. Xanımlar və kənzilər Yusifin gözəlliyi qarşısında aciz olduqlarını öz qanları ilə sübut etmişlər.

Onda Züleyxa:-“Siz onu bir dəfə görməklə barmağınızı kəsirsiniz,mən isə bütün günü onu görürəm”, ”Siz mənə nahaq danlayırsınız” - demişdir. Nəisə Züleyxa Yusifin eşq macərəsindən çox bəlalar çəkmiş, bu məhəbbət onun qəlbinə didib parçalamış və rahatlığını əlindən almışdır.

Yusif zindandan çıxandan sonra, Yusif ilə Züleyxanın eşq macərəsi çox da açıq şəkildə olmur. Lakin əvvəlki kimi yalançı

şayələr bir də baş qaldırmır. Yusif zindanda olanda o, bir daha Yusifi görməyəcəyini fikirləşir və gözləri tutulduğu zaman Yusifi soraqlayırdı. Ona görə də, Yusif zindandan çıxanda onu görmək arzusu ilə yaşayırdı.

Yusif zindandan çıxanda Potifar bu işin yalan olduğunu sübut etmişdir. Belə ki, Firon ölkənin ən yaxşı vəkillərini çağırtdıraraq, pencəyi də əşyayı dəlil kimi göstərərək, Yusifi təqsirləndirmişdi. Lakin qanun müdafiəçiləri pencəyin arxadan cırlıldığını əsaslandırıb, Züleyxanın Yusifi arxadan dartdığını söyləmişlər. Buna görə də Yusif bəraət almışdı. Züleyxa da hər şeyi boynuna almış və Yusifin bu işdə günahsız olduğunu iddia etmişdir. Bununla da Züleyxa onu günbəgün üzən səbəblərin birindən (Yusif günahsız halda zindana salmaq günahından) azad olur.

Züleyxanın daha bir günahının olmaması üzə çıxır. Belə ki, Yusifin öz ağasına xəyanət etməməsi göstərir ki, Züleyxa öz ərinə heç zaman xəyanət etməmişdir. Züleyxa onu kədər-ləndirən ikinci günahdan da azad olur səh:68 .

Lakin sevgi-sevgidir. Sevgi insanlara Allah tərəfindən bəxş edilir. Züleyxa Yusifi öz yaxın adamı kimi sevir. Bu hiss Züleyxa üçün bir təsəlli olur. Züleyxanın sevimlisi (Yusif) sonralar bütün Misirin sevimlisinə çevrilir. Potifar da Yusifi (təmizliyinə görə) çox sevir və öz qızı Asinafi ona ərə verir. İndi Yusif çar kimi fəaliyyət göstərir. Bu işə Potifarin çox xoşuna gəlir. Yusifin Asinafdan iki oğlu –Manşua və Əfraim dünyaya gəlir.

Yusif və qardaşları

Yeddi bolluq ili keçdi. Aclıq illəri başlandı. Aclıq bütün Misiri və ətraf ölkələri bürüdü. Onda Yaqub oğlanlarına məsləhət gördü ki, gedib Misirdən pulla taxıl alıb gətirsinlər. (Onlar Misirdə taxıl olduğunu eşitmişlər). Qardaşlar yıx-yığış edərək, pul götürüb, getmək istəyirlər. Bu zaman Yaqub Benjamini yanında saxlayaraq, onu buraxa bilmərəm. O, (Yaqub) qorxurdu ki, Yusifin başına gələn əhvalat onun da başına gəlsin.

Yaqub Benjamini buraxmır. Nə isə qardaşlar dävələrə minərək yola düzəldilər. Uzun yol getdikdən sonra onlar Misir torpağında -Yusifin yanındadırlar. Yusif qardaşlarını tanıyır, lakin tərcüməçi saxlayaraq, qardaşları ilə Misir dilində danışdı. Artıq “20” il idi ki, onlar ayrılmışlar. Qardaşlar isə Yusifi tanımadılar. Yusif qardaşlarına: -“Siz oğru və kəşviyatçılara oxşayırsınız”- dedikdə, onlar: -“biz peyğəmbər övladıyıq, biz “12” (on iki) uşaq-on iki qardaş idik, biri həlak olub, lap balacası isə evdə qaldı. Yusif isə inadkarlıq edərək, onların kələkbaz adama oxşadıqlarını söyləyir. Onlar yenə dil tökərək, -“biz aclıqdan bura gəlmişik, gəlmişik ki, pulla taxıl alıb aparaq”. Nəisə Yusifi razılaşdırırlar ki, pulla taxıl alıb aparsınlar. Onda Yusif qardaşlarından birini girov saxlayaraq qalanını taxıl dolu torbalarla yola saldı. Xidmətçiyə tapşırır ki, onların pullarını öz torbalarına qoyub göndərsinlər. Onlar yola düzəldi. Gəlib atalarının yanına çatdılar. Bu zaman gördülər ki, pulları öz çuvallarında. Yaqub onları bərk danladı. Bundan əlavə qardaşların birinin girov olduğunu dedilər.



Qardaşlar bir daha əlavə etdilər ki, bizə taxıl verən Misirli, Benjaminin də Misirə aparılmasını tələb edir. (bizim həqiqətən danışıqlarımızın doğru olmasını yoxlamaq üçün).

Yaqub isə: “mən Benjamini buraxa bilmərəm”- dedikdə, Yovda və Rubin çox yalvardılar, çox dil tökdülər ki, Benjamini aparsınlar. Axı söz veriblər və sabah yenə taxılları qurtarsa, nə üzlə Misirə yollansınlar. Odur ki, Yovda: “Əgər bir iş olsa, mənim iki oğlumu qurban verirəm”- deyir. “Sən Benjamini mənə ver və məndən də istə”. Nəisə gələn dəfə üçün razılıq alırlar. Elə bir vaxt çatdı ki, taxılları yenə qurtardı. Yenə qardaşlar Misirə Yusifin yanına getməli oldular. Bu dəfə qardaşlar əvvəlki pulları və həm də bu dəfə gətirəcəkləri taxıl üçün pul götürdülər. Bundan əlavə Misirlilər üçün çoxlu pay-püşk götürdülər. Nəhayət gəlib, Misirə Yusifin yanına çatdılar. Yusif Benjaminin qəmgin simasını görüb, başqa evə keçərək, hönkürtü ilə ağlayır. Qardaşlardan biri kisədəki pulları çıxararaq, budur biz keçən dəfəki pulları da gətirmişik, keçən dəfə yadımızdan çıxıb, verməmişik. Onda Yusif girov saxladıqı qardaşın (bunların gözü qarşısında) əllərini açıb buraxır və bunlara çoxlu yeməklər hazırlanmasını tapşırır.

Yusif qardaşlarını ayrı-ayrı otaqlara yerləşdirib, cərgə ilə yedizdirmək istəyir. Qardaşlar bu işdən çox qorxuya düşürlər. Onda Yusif: “Qoy hamısı mənimlə bir yerdə yemək yesinlər”- deyir. Bu zaman qardaşlar məəttəl qalırlar ki, adi adamlar Misir başçısı ilə bir yerdə yemək yeyir. Yusif Benjaminə xüsusi qulluq edilməsini tapşırır. Yusif görür ki, qardaşlar çox qorxurlar. Ona görə də özünü tanıdaraq, qorxmayın: -“Mən sizin qardaşınız Yusifəm” - deyir. Bu sözdən sonra qardaşlar daha



pis qorxurlar. Onlar fikirləşirlər ki, elədikləri günaha görə həm Allah və həm də Yusif onları bağışlamayacaq. Yusif isə: -“Siz mənə pislilik etməmişiniz, sizin etdiyiniz bu günah sayəsində mən belə yüksək mənşəbə nail olmuşam. Yusif bütün əhvalatları qardaşlarına danışır. Sonra Yusif təklif edir ki, atamızı da bura gətirin. Onda bilərəm ki, (atamın sağ olmasını) siz düz danışsınız və mən də atamı sağlığında görüm. Nə isə qardaşlar söz verdilər ki, gələn dəfə atamızı da Misirə gətirəcəklər. Yusif xidmətçilərə tapşırır ki, bunlara çuval dolusu taxıl verin və xəzinədəki qızıl külçəni Benjaminin çuvalına qoyun. Xidmətçilər elə də etdilər. Xəzinədəki qızıl külçəsini Benjaminin çuvalına qoydular və dəvələrlə yola düzəldilər.

Qardaşlar uzaqlaşmamış, xidmətçilər yüyürərək: -“Kimsə xəzinədən oğurluq edib, kisələri axtarmalı olacaqlar”-dedilər. Onlar hər yeri axtardılar. Nəhayət külçəni Benjaminin kisəsindən tapdılar və Yusifə xəbər verdilər ki, külçəni Benjaminin kisəsindən tapdıq. Onda Yusif: - “Dedim axı siz oğruya oxşayırsınız, siz mənim etdiyim yaxşılıqların əvəzinə pis işlərlə məşğul olursunuz. Yəni də Rubin və İoda: -“Kəsin bizim başımızı ama Benjaminə dəyməyin”. Yusif: -“Sizin günahınız yoxdur, biz ancaq günahı olana (oğurluq edəne) cəza verməliyik. Onun cəzası o olar ki, atası gəlincə bağlı qalacaq. Nəisə Yusifi sözündən döndərə bilməyib yola düşdülər. Gəlib ata yurduna çatdılar. Bu zaman Yaqubun gözləri ağlamaqdan tutulmuşdu. Qardaşlar Yusifin sağ qalmaq xəbərini ona çatdırdılar. O, isə: - “Mənim Yusifə verdiyim nişanı mənə göstərin, ürəyim rahat olsun”. Onlar Yusifdən nişanı da almışdılar. Onda Yaqub inanmışdı. Axı Yaqub heç vaxt inamını

itirməmişdi. Gecə-gündüz dua edib ağlayırdı. Sonra qardaşlar bildirdilər ki, Yusif Benjamini girov götürüb ki, sən gedib sevimli oğlun Yusifin sağ olduğunu gözlərinlə görəsən.

Qardaşlar Yusifin sağ olmasını Yaquba deyirlər və Yaqubun tezliklə Misirə getməsini xahiş etdilər.

Yaqub eşitdikdə ki, Yusif sağdır, sevincindən gözləri yaşarır və Misirə getməyə tələsir.

Yaqub Misirə çatanda Yusif başqa evə keçib ağlayır. Gəlib, əlini atasının gözünə çəkir. Onda Yaqubun gözləri işıqlanır və Yusifi görür, qucaqlaşır. Bu zaman bütün qardaşlar qucaqlaşır-öpüşürlər.

Yusif Potifara atasının gəldiyini xəbər verir. Bu işdən Potifar da sevinir. Böyük ziyafət təşkil edərək atasını məclisin başında, Benjamini isə öz yanında əyləşdirir. Daha sonra Yusif qardaşlarını yer-bəyer etmək fikri ilə Potifarin yanına gəlir. Potifar Yusifin fikrini başa düşərək soruşur: “Qardaşların nə işlə məşğul olurlar?”. Yusif cavab verir ki, onun qardaşları heyvandarlıqla məşğul olublar və indi də bu işlə məşğuldurlar”. Yusif Potifardan xahiş edir ki, bunlara yer ayırın ki, bunlar öz mal-qarasını otarsınlar. Potifar isə: “Bütün Misir sənin ixtiyarındadır”, haranı hansı torpağı istəsən ver qardaşlarına qoy onlar orada yaşasınlar”. Bu zaman Yusif qardaşlarından “6”-sını (İsaxar, Zuvumin, Qad, Aşer, Simon və Leyvini) şimala, qalanlarını (İuda, Ruvim, Benjamin, Leyvi, Don və Niftilini) isə cənub torpaqlarına payladı.

Yusif qardaşlarını yer-bəyer etdi. Belə ki, bəzilərini özünə yaxın torpaqlarda yerləşdirdi. Bunları Şexemə göndərüb, onlara torpaq ayırdı. Bu zaman bu torpaqda Ramses böyüklük edirdi.

Yusif bir daha qardaşlarına xəbərdarlıq etdi ki, əldən-ayaqdan təmiz olsunlar və qərar qoydu ki, təsərrüfatımızdan gələn gəlirin 1/5 hissəsini Faraona verərsiniz.

Xeyli vaxtdan sonra Yaqub əlini Əfrayimin (Yusifin kiçik oğlu) başına qoydu ki, onu Allahın nuru ilə dualasın. Yusif tez onun əlini Maneşənin üstünə qoydu. (Manişə Yusifin ilki idi). Yaqub isə razılaşmadı və dedi: - "O, da qoy sənin kimi olsun. Bütün İsrail övladları ona səcdə etsin". Nə isə hər ikisi deyən olur. (yəni hər iki əli ilə dualayır). Yaakov-İsrail hər ikisini dualayır. Onların hər ikisinin sonralar çoxlu oğul-uşağı olur.

Yaqub -(İsrail) Yusifdən yenə narahat idi. Odur ki, Yusifi çağırıb, qardaşlarının hansı xasiyyətdə olduğu və hansı işləri bacara biləcəklərini Yusifə anlatdı.

1. Ruven-ilkim-gücüm mənim

2. Simon-və Leyvi-silahım mənim (onlara çox da arxalanma)

3. İuda-onun nəzarəti-gözü, nəzərləri sənin üstündə olacaq. Sənin rəqiblərinin qənimi olacaq.

4. Zvulin-dima Dəniz kənarında yaşayacaq.

5. İsxar-Möhkəm sümüklü heyvan.

6. Dan-İsrailin şərəfi. O, İsrailin hakimi olacaq və öz xalqını qanun çərçivəsində ədalətə çağıracaq.

7. Qad-Qada çoxlu hücumlar olacaq. Qad onlarla pəncəsi ilə vuruşacaq.

8. Naftalin-Gözəl maral görünüşlü. Qadın kimi nəvazişli.

9. Yusif-Meyvə verən ağacım.

10. Benjamin-Canavara bənzər ovçu.

Yaqub (İsrael) vəsiyyətini qurtardıqdan sonra Yusif onu öpür və ağlayır. Yaqub “147” il ömür sürür, qocalır və ölür. Faron Yusifə atasını təm-taraqla dəfn etməyi tapşırır. Yaakovun-İsrailin dəfn etdiyi zaman çox adam - hətta Misir Əyanları-Faron ailəsi, bütün yaxın-uzaq qohumlar bura axışdırdılar. Hər yerdə: - “Misir xalqına ağır itki üz verib”- deyirdilər. “Misir ağır matəm içində idi. Ona görə də İordan vadilərində bu yerlərə “Avel Misraim” adı verirlər. (yəni yaşlı Misir kimi səslənir). Yaakov-İsrail əllərini Maneşə Əfraimin başına qoyaraq: -“bunlar mənim nəvələrimdir”, “Bunlardan olanlar isə sənin nəvələrin olacaq”. Bu sözlərlə o, nəzərdə tuturdu ki, Yusifin uşaqları Misirli qızından olsalar da onun nəslindəndir.

Yusifin qocalığı və ölümü

Yusifin uşaqları (Maneşe və Əfraim) Yaakova və Yusif nəsindən olduğuna görə Yəhudi nəsli hesab olunur. Lakin Maneşe və Əfraimin uşaqları (Yusifin nəvələri) Misirli hesab olunur, çünki, onlar Misirli qızlar ilə evlənərək Yaakovdan üç (3) nəsl uzaqlaşır. Beləliklə həm Yaakovun və həm də Yusifin nəsli Misirdə artıb çoxalır. Lakin Yusif qardaşı Benjamini və xilaskarı Yəhudanı özünə yaxın torpaqlarda yerləşdirmişdi.

Fəqət Yusif də qocalır və Əfraimdən üçüncü (III) nəsl övlad görür.

Yusif öz atasını Kənan torpağında (Yaakovun vəsiyyəti etdiyi yerdə) dəfn etdikdən sonra Misirə qayıdır. Qardaşlar yenə rahat deyildilər. Çünki onlar Yusifə qarşı pis hərəkət etmişlər. Atalarının sağlığında qorxmurdular. Çünki həmişə Yaakov onları Yusifə tapşırırdı. Yusif isə həmişə Allahın yolunu saxlayırdı və heç vaxt qardaşlarına pis baxmırdı. Yusif ömrünün axırına kimi Misirdə qalır və orada qocalır, “110” yaşında ölür. Yusif Misirdə dəfn olunur. O, (Yusif) öləndə yaxın qardaşlarına məsləhət görür ki, -“Allah sizə yar olsun - sizi Allaha tapşırıram”. Səh:82

Çar Ramses, Musa-(Moisey)- Moşe

Yusif öləndən qabaq qardaşlarını çağırıb, vəsiyyəət etdi:-
“Əgər Misirlilər sizə qarşı olub, pis münasibətdə olsalar, Allah sizi Misir torpağından çıxarıb, atanız-babanıza vəd elədiyi torpağa gedərsiniz. O, Kənan torpağını, indiki İsrail torpağını nəzərdə tuturdu. Onda mənim də sümüklərimi qəbrdən çıxarıb, ora apararsınız.

Yusifin ölümündən sonra Misir torpağına yeni hökmdar başçılıq edirdi. Bu zaman İsrail övladlarının günü-güzəranı pisləşir və dözülməz olur. Misir hökmdarı görür ki, İsrail övladları çoxalıb-artır. Onda Ramses bütün Misirlilərə bildirir ki: -“ Onlar çoxalıb-artıblar, qüvvətliyərlər, iş bilən-yön bilən və həm də döyüşkəndirlər. Vaxt olacaq ki, bu xalq başqa xalqlarla birləşərək, bizi bu torpaqlardan qova bilərlər”. Odur ki, bunları elə bir işlə işlətmək lazımdır ki, əzilsinlər. Onların üstünə qəddar nəzarətçilər qoyub, onları ağır işlərdə, şəhər salmaq, kərpic kəsmək, anbarlar tikmək və s. kimi işlərdə işlədirdilər. Azacıq dincəlmək istədikdə qamçı işə düşürdü. Bir dəfə Ramses yuxuda görür ki, Sinaydan bir işiq parladı və onun üstünə gəldi. Romsesin yuxusunu münəccimlər belə yozdular:-
“Sinaydan parıltı bir Yəhudi övladı olacaq, sənin üstünə gəlməsi isə - onun sənin yerinə olacağı və səni kəllələməsi ilə izah olunur. Onda hökmdar qərar verir ki, bəni İsraildən doğulan oğlan uşaqlarını mamaçılar öldürsünlər. Mamaçılar (Şilfa və Buar) Allahdan qorxaraq, belə bir günahı etməyə cürət etmədilər. İsrail övladları əvvəlki kimi törüyüb-artırdı. Ramses mamaçıları məzəmmət edərək:-“Niyə belə etdiniz”-dedikdə:-
“Yəhudi qadınları bizsiz də doğa bilirlər, biz onların yanına

çatınca onlar doğurlar”-dedilər. Odur ki, Ramses qərar verir ki, doğulan oğlan uşaqlarını Nil çayına atsinlar. Bu zaman Leyvi nəslindən (Leyvi Yaakovun oğlu) Amram, Leyvinin qızı Yexuvedi alır və ondan bir oğlan uşağı dünyaya gəlir. Anası uşağını su keçirməyən əskilərə büküb, bir zənbilə qoyaraq Nilin sahilindəki qamışlıqda saxlayır və bacısı Bətyu hər gün ona baş çəkir. Bir gün Faronun qızı Asya və onun xidmətçisi- Bətyo Nil sahilinə gəzməyə-çimməyə çıxırlar. Onda onlar uşağa yaxınlaşanda uşaq ağlayır. Bu zaman Faronun qızı uşağı görür və onu sudan çıxarır.

Uşağı sudan çıxaranda ona ad qoyurlar. Musa sudan çıxmış - dedilər. Bəzi mənbələrdə Musa sözünün mənası Mus hecası ilə - Mus oğlan sözü ilə yozulur. Deməli Fironun qızı sudan çıxarılan uşağın oğlan olmasını həyəcanla və sevinclə:- “oğlandır”- deyir. Ramsesin qızı bu uşağın Yəhudi uşağı olduğunu anlayır. Çünki başqa xalqın uşağı Nil çayının sahilində ola bilməz. Lakin uşağın həddindən artıq gözəl olması, Asyanın övladının olmaması səbəbi Faronun qızının uşağa olan məhəbbətini artırır və uşağı özünə oğulluğa götürür. Ramses uşağın hansı dindən olmasını və aqlını yoxlamaq məqsədilə uşağın yanına od və su qoyur. Allahdan uşaq əlini oda apararaq dilinə vurur. O vaxtdan uşaq pəltək qalır. Faron yəqin edir ki, uşaq ağılsızdır və uşağın yaşamasına icazə verir. İndi uşağı əmizdirmək vaxtı çatır. Uşaq heç bir xanım - kənzin döşünü əmmir. Onda uşağın bacısı - Bətyo: (Bətyo çar sarayında xidmətçi idi): -“mən elə arvad tanıyıram ki, onun döşünü hər uşaq tutar” - deyir. (o, uşağın anasını nəzərdə tuturdu). Odur ki,

tezliklə uşağın anasını gətirdilər. Uşağı əmizdirirlər. Faron bu qadının burda qalıb, uşağa xidmət etməsini tələb edir.

Beləliklə Musa-(Mişi) Faronun evində böyüyür, güclü bir kişi olur. Musa Firona çobanlıq edirdi. Bir gün Musa görür ki, bir Misirli-(Qipti) ilə bir Yəhudi-(İbrani-Sipti) dalaşır. Musa bunlara çox dil tökür ki, dalaşmasınlar, lakin mümkün olmur. Yəhudiyə yazığı gəlir. Misirliyə möhkəm bir yumruq vurur. (Musa çox güclü, qollu idi). Misirli ölür. Onu tez basdırır. Başqa bir vaxt görür ki, həmin Yəhudi öz dindaşı-dostu ilə dalaşır. Musa bunları ayırmaq istəyir və bu Yəhudini möhkəm danlayır. Bu Yəhudi qorxur və: -“gəlsənə məni də Misirlinin gününə salasan?”- deyir və əlavə edir ki, sənin elədiyin günahı Faron bilir. Deməli bu adam pis xisləti olduğu üçün Faron və ya onun əyanlarına xəbər veribmiş. Onda Musa: -“buradan qaçmalı olur. Musa Mədinəyə qaçır. Mədinənin başqa bir adı da- “Esrin” - kimi səslənir. Musa yorulduğundan yolda su quyusunun yanında oturur. Bu zaman o, görür ki, kahinin “7” qızı orada mal-qara saxlayır. Orada olan Misirli çobanlar öz sürülərinə su verib, su quyusunu yenə bağladılar. Qızları da oradan qovdular ki, onlar mal-qarasına su verməsinlər. Musa su quyusunun üstündəki daşı təkbaşına qaldıraraq, bu qızların mal-qarasını sulamasına kömək etdi.

Bu dəfə qızlar evə tez getdilər. Atası - (İtro-kahin) qızların tez gəlməsinin səbəbini soruşur. Onlar: - “Bir Misirli kişi-(insafılı adam) bizə kömək etdi, daşı təkbaşına götürüb, mal-qaramızı suladı”. Atası: - “o, hansı Misirlidir ki, sizə rəhmi gəlib. Gedin onu bura çağırın qoy bir yemək yesin”. Onlar gəlib, Musanı evlərinə dəvət edirlər. Bu zaman Musa qabaqda

qızlar isə arxada gedirdi. Musa kahinin evini tanımasa da düz gəlib onların evinə çatır. Nə isə Musa burda yemək yeyir, bir az dincələndən sonra durub getmək istəyir. Bu zaman İtro qızın birini kənara çəkib, ondan soruşur: -“Siz bu uzun yolu necə gəldiniz?”. Qız isə:-Atasına, “Musa - (bu adam) qabaqda gəlirdi, elə bil bizim evi tanıyırdı”- deyir. Onda Kahin bu adamın əməli-saleh adam-(Allah sevər adam) olmasını bildi. Odur ki, onun burda qalmağını məsləhət bildi. Musa burda qaldı və Kahinin qızı Sipora-(Səfurə) ilə evləndi. Musanın Siporadan oğlu olur, onun adını Gürşüm (qonaq gəlmə) qoyurlar. Musa xeyli vaxt burda qalır və İtroya çobanlıq edir. Hazırda İtronun indiki nəsiləri Druzlar adı ilə İsrailin şimal bölgələrində yaşayırlar.

Xeyli vaxtdan sonra Misir hökmdarı ölür, onun yerinə II Ramses hökmranlıq edir.

İsrael oğullarının günü əvvəlki kimi yenə də dözülməzdir.

Bir gün Musa mal-qara otaran vaxt görür ki, qarşıda badam kolu yanır və sönmək bilmir. Avraham, İshaq və Yaakovun Allahı yenə İsrail oğullarının köməyinə gəlir. Musa alova yaxınlaşan vaxt Allahdan vayh gəlir ki, dayan-dayan ora getmə, başmaqları çıxart, ora - sənin ayağının altı müqəddəs yerdir. Mən İsrail oğullarının ahı-vayını eşitdim. Get xalqa de ki, mən gəldim ki, bu xalqı zülmədən, qul kimi yaşayışlarından və Misir torpağından azad edərək, öz atanıza vəd olunmuş torpağa (Xitit-Kənan torpağına) göndərim. Musa gedib xalqa dedi:-“Allah mənə görünərək, sizi Misir torpağından çıxarmağı və Kənan torpağına aparmağımı məsləhət gördü. Siz inanmırsınızsa mən onun göstərişlərini təkrar edə bilərəm. Allah

Musaya göstəriş vermişdi ki, çomağı yerə vur, çomaq ilana çevriləcək və ilanın quyruğundan tut, yenə ilan çomağa çevriləcək. Bu işləri Musa xalqın qarşısında etdi. Daha sonra Musa bir neçə möcüzə göstərdi.

II möcüzə: Çomağı ələ götürəndə əli donub ağardı. İkinci dəfə çomağı götürəndə qar kimi olan çomaq və əl çevrilərək əvvəlki kimi oldu.

Musa xalq qarşısında möcüzələr göstərdi ki, xalq ona inansın. (Allahın ona görünməsinə və Allahın ona tapşırıqlar verməsinə inansınlar.)

III möcüzə:- “Sən dənizdən su götürüb, yerə tök, su çevrilib, qan olacaq. Sonra çomağı bir də yerə vursan, qan çevrilib, su olacaq”. - sən mənim dediklərimi xalqa de və onları inandır. Onda Musa: -“Axı mən yaxşı danışa bilmirəm”. Bu zaman Allah Musaya eşitdirir ki, mən sənin yanında olacağam. Mənim sənə dediklərimi bir yaxşı danışa bilən xalqa çatdırar. Bir Levit insan yoxdurmu ki, sənin yanında dursun?.. Bu zaman Musa qardaşı Harunu (Əhərünü) məsləhət bildi. İndi mən var gücümlə çalışacağam ki, səni və sənin xalqını azad edərək, öz ata-baba yurduna getmələrinə icazə versin. Mən sizi atanız Avraham, İshaq və Yaakovun vətəninə göndərəcəyəm. İndi isə sən və Əhəri gedin Faronu deyən ki, xalqı Misir torpağından buraxın. Əgər o, İsrail övladlarını buraxmasa: IV. Çomağı yerə vurub, yerin səthini zəhərli ilanlarla doldurun. Əhəri elə də edir. Faron bütün sehribazları çağıraraq Əhəri kimi zəhərli ilanlarla yer səthini örtürlər. Onda Musanın çomağından yaranan zəhərli ilanlar, bütün başqa ilanları udur.

Lakin Faron inadkarlıq edərək, Musa və onun xalqının Misirdən çıxmasını istəmir. V. Bu zaman Allah Musaya tapşırır ki, get çayın qırağında dur, Faron çimməyə gələndə, çomağı yerə vur. Onda Nil çayı qana dönəcək. Musa elə də edir. Faron yenə bütün sehribazları çağıraraq, su quyuları açmağı tapşırır. Nil çayı bütünlüklə qana bulaşmışdı. Balıqların hamısı tələf olur, Misirdə içməli su qalmır. Faron yenə də inadkarlıq edir.

VI. Sonra Allah Musaya tapşırır ki, get Nil çayına çomağı vur, Nil çayından külli miqdarda qurbağa çıxacaq, bu qurbağalar evlərə daraşacaq. Hətta Fironun və onun ailəsinin evinə və yorğanına yığılacaqlar. Musa Əhərü elə də edirlər. Onda Faron Musa və Əhərünü çağıracaq: -“Sənin Allahına yalvar, bu qurbağaları Misirdən çıxarmağını xahiş elə”-deyir. “Onda səni və xalqını buraxaram”. Musa və Əhərü, Faronun evindən çıxanda soruşurlar: -“nə zaman qurbağaları çıxarmaq üçün yalvarım??”. Faron isə sabah çıxarsın deyir. Onda Allah bütün qurbağaları məhv edir, yalnız Nil çayındakı qurbağalar sağ qalır. Misir xalqı qurbağa ölüsü yığmaqla məşğul oldu. Amma Faron yenə inadkarlıq edərək, Musa və onun xalqını Misirdən buraxmadı.

VII. Allah Musa və Əhərüyə tapşırır ki, çomağı torpağa vurun. Göydən cücülər töküləcək. Onlar bütün canlılara ziyan verəcəklər. Musa və Əhərü elə də etdilər. Fironun sehribazları bu cür möcüzə göstərə bilmədilər. Onlar bu cür möcüzəni Allahın rəyi ilə olmasını Firona dedilər. Faron yenə də əvvəlki kimi inad edirdi.

VIII. Allah Musaya göstəriş verir ki, səhər tezdən çayın qırağına get, Faron gələndə çomağı yerə vur. Onda hər yer



vəhşi heyvanla dolu olacaq. Onda Faron sənə və xalqını buraxmağı xahiş elə və qurban kəsin. Musa və Əhərü elə də etdilər. Lakin Faron bu xalqı buraxmaq istəmir. (Çünki qullarını buraxsa, ağır işlərdə işlətməyə adam olmayacaq.) IX. Allah Musaya tapşırır ki, get Faron de ki, heyvanlara xəstəlik düşəcək. Onda Faron sənə və xalqını buraxacaq. Musa və Əhərü elə də etdilər. Lakin Faron heç bir vəchlə bu xalqı azad etmək istəmirdi.

X. Allah Musaya görünərək, deyir ki, get Faron de ki, sabah bütün Misir qaynar toz içində olacaq. Xalqı buraxmağı xahiş elə, əgər buraxmasa sabah epidemiyanın olmasını bildir. Əgər yenə buraxmasa, sabah dolu yağacağını bildir. Faron qorxuya düşür. O, Musaya yalvarır ki, Allaha yalvar dolunu kəssin. Onda mən sənə və xalqı buraxaram.

Musa Ramses ilə razılaşıır, əllərini göyə qaldıraraq, dolunun-tufanın kəsilməsini Allahdan dilədi. Tufan-dolu kəsildi. Arpa zəmiləri tamam məhv olmuşdu. Amma buğda zəmisinə heç nə olmamışdı. Faron Musanı aldatdı və inadkarlıq edərək, xalqı yenə buraxmadı.

XI. Allah Musaya tapşırır ki, taxıl zəmisini birdəfəlik məhv ediləcək. Sənə və sənənin xalqını buraxsın, get de ki, sabah bütün zəmilərə sərcələr töküləcək. Yenə Faron Musanı dilə tutur ki, Allahına yalvar bu sərcələr Misirdən rədd olsunlar. Sənə və xalqını azad edirəm. Musa Allaha yalvarır, Allah möhkəm külək əmələ gətirir, bütün sərcələr Qırmızı dənizə tökülür. Bu hadisə də Faron təsir etmir. Allah sonra möhkəm qaranlıq edir. Bütün Misir qaranlığa bürünmüşdü. Onda Faron Musanı



çağırır: “Sən və sənin xalqın gedin, lakin mal-qaranız qalsın”- deyir.

Musa: -“Bizim mal-qaramız Allaha qurban vermək üçündür, mal-qaranı burda qoyub gedə bilmərik”-deyir. Onda Allah Musaya görünərək, tapşırır ki, get Faronu da ki, bu gecə bütün Misirlilərin ilk uşağı tələf olacaq.

Musa xalqa tapşırır ki, bir quzu alıb, kəsib yesinlər, qanını isə qapılarına sürtsünlər. Xalq elə də edir. Allah ilkin uşaqları öldürməyə əzraili göndərəndə hansı qapıda qan varsa, onun uşağına dəyməyəcək, ordan yan keçəcək.

Bu cür mərasimə Pesax adını veriblər. (Pesax yanından keçmə). Gecəyarı hadisə başlayır. Axı Fironun da ilki var idi. Qorxusundan Faron: -“Musa və Əhərünü çağıraraq: -“çıxın-gedin, bütün əmlakınızı da götürün özünüzlə”- deyir. Bu gecə Musa və onun xalqı Misirdən çıxdılar. Bu Nisan ayının 15-nə təsadüf olunur.(nisan-bir az aprelə uyğundur). Onda Allah Musaya görünərək deyir ki, İsrail xalqının və onların heyvanlarının ilki mənimdir. Onları mənə qurban verməlisiniz. (Musa Nil çayını keçir, Qırmızı dənizi də keçirlər) O vaxtdan sonra ilkini (hər şeydən) qurban vermək adəti qalmışdır. Səh:99.

Xalq çaydan və Qırmızı dənizdən keçəndə onların duzu əriyib çaya axmışdı. Odur ki, Musa xalqa tapşırır ki, “7-8” gün isti qoğal yeməlisiniz. Onlar unu xamır edib, isti daşların üstünə yapıb yeyirdilər. Bu çörək dar günün yeməyi adlanır. Allah bu xalqın qısa yolla Fələstin torpağına (Allahın Avrahama, onun övladlarına vəd etdiyi torpaqlara) çatmasını məsləhət bilmədi. (Çünki onlar yolda rast gələcəkləri xalqlar-

dan qorxub yenə Misirə qayıdacaq idilər). Odur ki, onların Nili keçəndən sonra Qırmızı dəniz tərəfdən getməsinə məsləhət bildi.

Nə isə Musa Yusifin sümüklərini də götürüb, Nil çayını keçir, isti-qumlu səhralar başlayır. Bu zaman onlar gördülər ki, Faronun yaraqlı-yasaqlı qoşunu arxadan gəlir. Xalq Musanı daşqalaq etməyə başlayır: -“Nə üçün bizi bura gətirdin?, indi Faronun qoşunu gəlib, bizim hamımızı burada məhv edəcək. Məgər ölməyə Misir torpağı yaramırdı??. Onda Musa Allaha yalvardı və kömək istədi. Bir az sonra Allah külək əmələ gətirərək, Qırmızı dənizi iki yerə ayırdı və hər iki tərəfdə su layları barı kimi dayandı. Musa qoşununa təklif etdi ki, (stolbanı-dirəyi) nizamla - dəstə ilə keçməyin. Nizami qoşun tiri sındıra bilər. (burda da Allah bu xalq ilə idi. Odur ki, Allahdan Musaya bu göstərişlər vayhlar gəlir.) Digər tərəfdən nizami ordu, tirin rezonansa gəlməsinə səbəb ola bilər. Yəqin Musa da bunu əsaslandıraraq, xalqa xəbərdarlıq etmişdi. Nə isə.

Bütün qoşun keçəndən sonra Faronun qoşunu yaxınlaşır və Qırmızı dənizi keçmək istədikdə, dənizdə su yenidən birləşir. Faronun qoşunu dənizdə məhv olur. Musanın qoşunu Qırmızı dənizi keçib, səhrada dincəldilər, lakin içməli su yox idi. Onlar Musanı yenə danladılar:-“ Niyə bizi bu susuz səhraya gətirdin?. Onda Musa Allahdan kömək istədi. Onlar “10”(on) su quyusu tapdılar.

Musanın sərgüzəştləri

(Sinay və tih düzü)

Nisan ayının 15-də Musa və onun qoşunu Sinaya yola düşdülər və Sinaya (Sina yarımadasına) çatdılar. Onların azuqələri qurtarır, ac qalırlar. Onda xalq yenə Musanı danlamağa başladı. Musa yenə Allahdan kömək istədi. Allah onlara yağışla manna göndərdi. Musa təklif etdi ki, hər gün norma ilə ("5" gün) və "6"-cı gün isə iki norma götürsünlər. Sinayda da içməli su yox idi. Odur ki, xalq Musaya:—" Bizi buraya nahaq gətirmisən"- deyirlər. Onda Musa Allahdan kömək çağıraraq:—" Mən nə etmişəm, bu xalq məni öldürəcək"- Allah Musaya:—"çomağı götür qayaya vur". Musa elə də elədi. Qayadan su axdı. Musa bu yerin adını Massa qoydu. (Massa-şübhə), (Meerev-yoxlamaq). Çünki İsrail oğulları Allahı yoxlamaq məqsədilə: - "Varmı burda, bizim aramızda Allah"- dedilər. Çox keçmədi ki, Amilakçılar - (başqa xalqlar, emoreylər, eseylər, sünnət olunmayan xalqlar- colyatlar gəlib, bunlarla dalaşdılar. Onda Musa öz sevimli şagirdi Yəşubo ben Nuva dedi: -"Get xalqdan döyüşçülər götür, xalqı Amilakçılardan azad elə, mən sabah dağa qalxacam." Səhəri günü, Musa Əhərü və Xurə (igid qız) çomağı götürərək, dağa qalxdılar.

Yaşubonun qoşunu ilə Amilakçılar döyüşə başladılar. Onda Musa deyir ki, mən əlimi qaldıran zaman onlar məğlub olacaqlar. Musa əlini o qədər yuxarıda saxlayır ki, əli yorulur və əlini aşağı əyir, əlini sallaq saxlayır. Bu halı görə Əhərü və Xurə Musanın qollarını tez qaldırırlar və qollarının altına dirəklər qoyurlar. Amilakın qoşunu məğlub olur. Onda Musa burda Qurbangah düzəldib, qurbanlar kəsirlər. Xalq yavaş-yavaş Musaya inanmağa başlayır. Musa xalqa deyir:—" Görürsünüzmü? Allah bizimlədir. Allah bütün vaxtlarda Amilakçılarla mübarizə aparacaq, bizi heç vaxt bu xalqa tabe etməyəcək".

Musa və Kahin İtro

Əvvəlki səhifələrdə Musanı Sipora adlı bir qızla (İtronun qızı ilə) evləndiyi və Siporadon Musanın iki oğlu Gürşüm (qərib) və Elizar (gəlmə) kimi oğlanlarının olması qeyd olunur.

Kahin-İtro eşitdi ki, Allah Musanın xalqına rəhm edərək, onları Misirdən qul olmaq vəziyyətindən azad etmişdi. Onda İtro (Mədinə Kahini) qızı Siporanı Musanın oğlanlarını götürüb, Musanın görüşünə gəlir. Bu zaman Musa başına gələnlərin hamısını ona (qaynatasına) danışır.

İtro (Mədinə Kahini) qurban kəsərək, bütün ailəni bir masa ətrafında əyləşdirir. Bir qədər sonra Musa xalqı ədalətə çağırır. Bu zaman Musa həmişə oturur, qalanları isə ayaq üstə dayanardılar. Bir dəfə İtro Musa (P)-dən soruşur: - “Niyə sən oturur, qalanları ayaq üstə dururlar?”. Musa cavabında: - “Axı mən bütün günü ayaq üstə dura bilmərəm”. “Xalq gəlib öz dərdi üçün məndən rica edirlər ki, mən Allaha dua edim, onun arzusu yerinə yetsin.” Onda İtro deyir ki, bütün işləri sən görə bilməzsən, sən ən yaxşı oğullardan yüzbaşı, əllibaşı və onbaşılar seç, qoy onlar sənə kömək etsinlər. Musa (P) belə də edir. Sonra isə qaynatasını, öz ölkəsinə təm-təraqla yola salır. Özü isə Sinay yarmadasında Tur dağı yaxınlığında lager qurub yaşadı.

Allah Musa (P) övladlarına belə vəd verir: - “Siz mənim xalqım olacaq və başqa xalqlardan üstün olacaqsınız. Siz mənim nəzərimdə - mənim yanımda müqəddəs xalq kimi qalacaqsınız. Daha sonra Allah Musaya göstəriş verərək, - “sən xalqına deyərsən ki, Allah Sinaya enəcək, mənimlə danışacaq”. Mən qara buludun arxasında olacağam. Xalqı hazırla və de ki, o, dağa qalxmasın və toxunmasınlar. O, dağa daş yağa bilər. (Toxunulduğu zaman)

Allahın Musaya tapşırıqları

Allah Musaya tapşırır ki, xalqına de ki, Tur dağına çıxmasınlar. Əgər o dağa çıxsalar və ya toxunsalar, onlara qəm-kədər düşər olar. Sonra əlavə etdi ki, dağa yaxınlaşanda onların pak olmasını yəqin etmək məqsədilə, onların üç gün arvad-kişi münasibətlərindən uzaq olsunlar. Üç gün sonra Musa (P) xalqı çıxarıb dağa apardı ki, Allahın onunla danışmasını eşitsinlər. Birdən hər yanı bulud tüstüsü bürüdü. Bu zaman da Musanın göstərişi ilə, Buynuz ilə möhkəm səs çalındı. Allah Musaya görünərək dedi ki, sən və Əhərüdən başqa heç kim dağa qalxmasın.(Dağın ətəyində dayansınlar). O yer müqəddəs torpaqdır. Musa (P) xalqına elə də dedi. Sonra Allah Musaya göstəriş verdi ki,

1. Sənin məndən başqa Allahın yoxdur.
2. Şobot gününü müqəddəs kimi saxla.
3. Bütün işini 6 gündə gör, 7- ci gün dincəl.
4. Ata-ananı sev, onlara hörmət et, atanın günahına görə, nəsillərini günahlandırma.
5. Allahı sevəni, Allah sevər. Lazımsız yerə, hər an Allahın adını çəkmə.
6. Qan tökmə.
7. Zinakarlıq etmə.
8. Oğurluq etmə.
9. Yaxın adamların üçün, şahidlik etmə.
10. Öz yaxınlarının arvadı, atı, eşşəyi, evi, mal-qarası, qulu və kənizinə nəfs etmə. İndiyə qədər bu "10" əhkam kimi davam edir.

Tur dağında Allaha yaxınlaşma

Musa və Əhərü Tur dağında Allaha yaxınlaşdılar. Allah göstərişlərini dedi.

Əvvəla Allah Musaya və onun xalqına “10” (on) ehkam bəxş edir. Bu anda Musa buluda bürünərək, bir az da Allaha yaxınlaşır.

Allah Musaya tapşırdı ki, qızıl-gümüşdən Allah düzəltməyin, bu pullara Qurbangah düzəldərək, qurban yandırın. Beləliklə Allah bütün göstərişlərini, məsləhətlərini (Musaya) verdi. Bu göstərişlər daş-lövhə üzərində həkk olundu. Musa dağda “40” gün qaldı. Allah Musaya tapşırdı ki, bu “10” ehkamı (daş lövhəni) sandıq düzəldərək ora qoyun. Mənim dediklərim sandıqda qalsın. Bu sandığın adını əhd sandığı qoyurlar. Səh:119-120

Xalq hara getsə, onu özü ilə aparır. Daha sonra Allah Musaya göstəriş verdi ki, sənin və Əhərünün uşaqlarını çağır və onlara bəzəkli paltarlar tikdir. Qoy onlar və Əhərü mənim yanımda- nəzərimdə müqəddəs sayılsın. Aron mənə qulluq etməli və o, birinci müqəddəs adam hesab olunur.

Əhərü üçün döşlük düzəldin. O, Allahın yanında olanda döşlüyü taxsın. O, İsrail oğullarını ədalətə çağırınsın. (məhkəmə etsin).

Musa və Əhərü haqda

Daha sonra Allah Musaya görünərək, tapşırırdı ki, Əhərü və uşaqların başına yağ tökərək, onları müqəddəsləndir. Onlar bu paltarları ancaq müqəddəs yerlərdə geyinsinlər. Müqəddəslik onlara qalsın və ölkəni idarə etsinlər. Əhərünün iki oğlu (Nadav və Aviud) da müqəddəs hesab olunur. Daha sonra tapşırır ki, bir öküz gətirsinlər və Əhərü əlini bu öküzün başına qoysun, sonra öküzü müqəddəs bir yerdə kəsin, başlarını qana bulaşdıraraq, kimə qurban verilsə, onun başına sürtün. Qalanını da öküzün buynuzuna sürtərək yerə tökün. Cigər üstə olan piyi və bütün daxili piyi orda, əti isə lagerin kənarında yandırın. Bu cür qurban vermək günaha görə Allah qarşısında qurbanlıq hesab olunur. Qədim zamanlarda qurban mərasimi yandırmaqla icra olunurdu. Bundan başqa savab məqsədilə (edilən ziyafət) kəsilən heyvanı fəqir-füqara da yeyə bilərdi. Səhv olaraq bu cür işə də (kəsilmə- paylama işinə) qurbanlıq deyirlər. Səh:123

Daha sonra Allah Musaya tapşırırdı ki, Qurbangah düzəldin, Əhərü burada şam yandırsın. (hər gün səhər və axşam).Axşam şamın yandırma vaxtı günün başlanğıcı hesab olunsun. Yenə Allah Musaya tapşırırdı ki, siyahıya alma zamanı xalq qurban verməlidir.

Allah Musaya tapşırırdı ki, siyahıya alma zamanı hamı qurban verməlidir, bu zaman heç bir günahlı adam qalmamalıdır. Bütün İsrail xalqının günahının yuyulması məqsədilə, yığılan pulları çadıra (indiki sözlə-nimaza-sinaqoqa) qoyun.



Daha sonra Allah şənbə-şənbə gününü müqəddəs gün kimi saxlamağı tapşırırdı. Ən axırda isə Musaya iki daş lövhə verərək, onları qızıl sandıqda saxlamağı vəd etdi. Musa dağda “40” gün qaldı. Xalq Musanın gec gəldiyini görüb, Əhərüyə: - “Bizim üçün bir Allah düzəlt, bizi doğru yola aparsın.” Bu zaman Musa dağdan xalqı üçün çoxlu lazımı ədəb-ərkan, qanun-qayda, Allahın (kəlamlarını) vergisini gətirirdi. Musa dağdan düşdükdə görür ki, Əhərü qızılı əridərək, xüsusi forma verib, dana düzəldib. Xalq da bu dananın qarşısında yeyib-içib şənlik edir. Xalq bu dananı Allah hesab edib, təzim edirlər. Səh:128.

Onda Musa (P) əlində olan daş lövhəni vurub, qızıl dananı sındırır və onları danlayaraq: - “Siz belə işlərlə Allahın qəzəbinə gələ bilərsiniz” - deyir. Bu zaman Qızıl Dana səs salırdı. Musanın şagirdi Yaşuvo Musanın fikrini yayındırmaq istəyirdi.

Yaşuvo (Musanın istəkli şagirdi) deyir ki, o səs çadırdakı xalqın səsidir. Musa isə bu səsin haradan gəldiyini bilirdi: - “bu səs xalqın səsi deyil, bu səs bədbəxtlik gətirəcək, bu səs məğlubiyyət səsidir. Bu mahniyə oxşayan səs, Allahın sizə edəcəyi cəzanın sorağıdır” - deyərək, “Daş lövhəni” vurub, “Dananı” sındırır, qızilları yığıb, yandırır və toz şəklinə salır. Arono - Əhərünü möhkəm danlayır: - “bu xalq sənə nə edib ki, bu xalqı günaha sövq etmişən”. Onda Əhərü: - “Sən ki, bu xalqı tanıyırsan, onlar günahkarlıqla meylli adamlardır.” Sonra: - “kim mənim Allahımın tərəfindədirsə, mən tərəfə keçin.” -



deyərək, Musa ayağa qalxır. Bütün Leyvi oğulları Musa tərəfə keçir. İndi hər kəs qılıncını götürsün, qardaş-qardaşı, yaxınları-yaxınlarını öldürsün. Xalq belə də etdi. O gün Musanın qoşunundan “3000” (üç min) nəfər həlak olur. İndi siz Allah qarşısında daha çox günah işlətdiniz. İndi mən dua edərək, Allahdan sizin bağışlanmağınızı xahiş edərəm. Bu zaman Allah Musaya görünərək, tapşırırdı ki, get iki daş lövhə gətir. Mən sının lövhədəki sözləri (şahidlikləri) təzə lövhəyə köçürəcəyəm.

Musa və Yəşuva

Allah Musaya ikinci dəfə , ehkamları daş lövhə üzərində bəxş etdi və dedi: -“Get hazırlaş, mənim, sənin ata-babalarına vəd elədiyim torpaqlarda yaşa. Onda Musa yalvardı ki, Sən də bizimlə ol. Allah Musaya bildirdi ki, Sənin xalqın günah işlədidir. Mən sizə gələ bilmərəm. Bu hadisə Allahın bu xalqdan birinci dəfə üz çevirməyi kimi yozulur. Amma yenə Allah Musa ilə idi. Odur ki, Allah Musaya: -“İndi isə siz Horixoya gedin” - dedi. Musa Allah ilə qabaq-qabağa danışanda Yaşuvo çadırından ayrılmadı. Yaşuvo danışdıqları eşidirdi. Allah Musaya deyirdi: -“Siz, Kənançıların, Xititlərin, evevlərin, Ferezevlərin vətəmində qalanda, onlarla saziş bağlamayın, onlardan uzaq olun, onların qızını oğlunuza almayın və onların oğullarına qız verməyin”. Daha sonra Musaya bir neçə məsləhət verdi. (çünki bu xalqların hamısı sünnət olunmayan xalqlardır).

1. Büt düzəltməyin.
2. Hər il Pesaxı qeyd eləyin.(Misirdən çıxışı).
3. İlkinizi və ilk məhsulu qurban verin.
4. Şobot (şənbə) gününü müqəddəs saxlayın.
5. İlk məhsulu bayram etməyə sərf eyləyin.
6. İldə üç dəfə kişilər, Allah qarşısında dayanmalıdır.
7. Allah üçün gətirəcəyiniz qurbanı səhərə saxlama.

Musa halal və haram haqda

Musa dağdan enəndə onun üzü işıq saçırdı. Bunu o, özü də hiss etmişdi. Xalq onun üzünə baxa bilmirdi. Onun üzü nurla dolmuşdu. Bu zaman Əhərü və onun yaxınları qorxuya düşdülər. Musa Sinayda Allahla olan danışığını və Allahın ona verdiyi (şahidlik kimi) məsləhətləri xalqa danışdı, sonra üzünü örtüdü. Musa Allahla danışanda üzünü açır sonra yenə örtüdü.

Daha sonra Allah Musaya Qurban kəsilməsi qaydaları, halal-haram barədə ətraflı məlumat verdi. Bu anlayışları vayh şəklində çatdırırdı. Səh:143

1. Bütün çüt dırnaqlı və kövşək edən heyvanların əti halaldır. Lakin yarımhələl heyvanlar da var.

- a) Dəvə kövşək etsə də cüt dırnaqlı deyil.
- b) Donuz cütdırnaqlıdır. Amma kövşək etmir.
- c) Dovşan ət yemir, amma cütdırnaqlı deyil.

2. Bütün quşlar halaldır (ət yeməyənlər, leş yeməyənlər və yırtıcı olmayanlar).

3. Suda yaşayan heyvanlardan balıq (sümüyü və pulcuqları olanlar) halaldır.

4. Süd və ətin bir yerdə- eyni vaxtda yeyilməsi halal hesab olunmur.

5. İnek piyi- daxili piy halal deyil, əgər hər hansı bir insan piy ilə qidalanırsa, onu öz xalqının dinindən kənarlaşdırmaq lazımdır.

6. Heyvan qanı ilə qidalanmaq qadağandır. Çünki qan xəstəlik keçirici maddə hesab olunur. Burada- bu bənddə suda bişməyən (yəni kabab) yeməyi də lazım bilmir. Bəzən bu

cümləni belə yozurlar, kababın tüstüsü ərşə çəkilir. 7-ci maddə 6-cını tamamlayır.

7. Arona-Əhəriyə tapşırır ki, Allahın evində yemək və kabab bişirmək, buxur yandırmaq(olmaz) qadağandır. Odur ki, Əhəriyə tapşırır ki, xalq yeməyi Allahın evinin girəcəyində yesinlər. “7” (yeddi) gün evə girməsinlər. “8”-ci gün Əhəri və uşaqlarının başına maz vur, qurban kəsin - (dana) və Allahın evinə gətirin. Bütün xalq üçün bir sağlam keçi qurban verin. Bu qurbanlıq ilə xalqın günahı yuyulsun. (xalq, Qızıl dana düzəldərək, günah etmişlər). Sonra Musa və Əhəri Allahın evinə girdilər və Allaha dua etdilər. Çölə çıxanda xalq onlara təşşəkür etdi.

Musa, Əhərü və onların uşaqları

Əhərünün uşaqları, günah işlətdilər. Onlar-(Nadav və Aviud), Allahın evində od-alov qaldırdılar. Allah bu ixtiyarsız alova görə onları cəzalandırdı və ölümə məhkum etdi. Onda Musa Əhərüyə və onun sağ qalan uşaqlarına (Əfraim və İlzar) dedi ki, saçlarınıza qulluq edin və saçlarınızı kəsməyin, paltarlarınızı da cırmayın, (yəni bu ölüm Allahdandır), Allahın evinin girişindən də keçməyin. Çünki sizin qardaşlarınız bütün xalqın günahı ucbatından tələf oldular. Daha sonra Əhərü və uşaqlarına tapşır ki, çadıra girəndə spirtli içkilər içməsinlər. Səh:156

Daha sonra Əhərüyə ən əsas tapşırığını çatdırmağı tövsiyə etdi və dedi:-“Bütün İsrail oğulları üçün xəstə heyvan əti yemək qadağandır.” Daha sonra :-“Əgər qadın oğlan doğubsa, o, “7” (yeddi) gün natəmiz hesab olunur, əgər qadın qız uşağı doğubsa, “14” (on dörd) gün natəmiz hesab olunur, qadın oğlan doğduqda “33” gün, qız uşağı doğduqda “66” gün sinoqoqa girməli deyil. Daha sonra Allah Musa vasitəsilə bir neçə xəstəliyin əlamətlərini xalqa çatdırmağa göstəriş verdi.

Allahın Musa ilə Əhərüyə bir neçə tibbi məsləhətləri

1. Əgər dəridə zigil və yara varsa, yaranın üstündə ağ tüklər, birdə yaranın kökü varsa bu yara pis yara hesab olunur.
2. Əgər yarada ağ tüklər yoxdursa və yara dərinədə deyilsə, müqəddəs adam-Əhərü onu "7" gün izləyir. Əgər yara sağalmayıbsa, yenə "7" gün izləyir. Daha sonra "7" gün izləyəndən sonra yara ağarıbsa və bədənin heç bir yerinə yayılmayıbsa, bu yara təmiz hesab olunur.
3. Əgər müəyyən vaxt ərzində canlı ətin həcmi, çəkisi, böyüklüyü eyni qalıbsa, yara təmiz hesab olunur.
4. Əgər yara başda və ya saqqalın altında əmələ gəlibsə, yara dərinədərsə, üstündə sarı tüklər, seyrək halda varsa, bu yara natəmiz hesab olunur.
5. Əgər kişilərdə sidik axını varsa, bu natəmizlik hesab edilir. Belə adamların oturduğu yerdə, paltarları üstündə oturmaq olmaz, qab-qacağına əl vurmaq olmaz. Bunlar "7" gün-hər gün yuyunduqda təmiz hesab olunur.
6. Əgər kişidə öz-özünə toxum axırsa, bu kişi natəmiz hesab olunur.
7. Əgər qadında qanaxma varsa, o, qadın natəmiz hesab olunur. Səh:166.
8. Daha sonra Allah Musaya tapşırır ki, natəmizlikdən öləni sinaqoqa yaxın aparmayın. (yayıla bilər).
9. Kişi xəstə qadınla yaşayıbsa, o, da xəstə hesab olunur. O, çadıra girib, bütün ordakıları xəstələndirə bilər.
10. Allah Musaya tapşırır ki, Əhərüyə de ki, hər vaxt müqəddəs yerdə pərdənin dalına keçməsin. Çünki orada sandığın qapağı qarşısında mənim göstərişlərim və mən (dayan-

mışıq) müqəddəs yerdəyik. Əks halda Əhərü ölümlə cəzalanacaq. Səh:168

11. Nəhayət Allah Musaya tapşırır ki, hər bir adam xəstəlikdən qurtarıqda o, qurban kəsməli və Allahın evinə gətirməlidir.

12. Heç vaxt qanla qarışıq qidalar yeməyin.

13. Ağac əksəniz üç il məhsulundan yeməyin, 4-cü il meyvəsi, ilk məhsul kimi, Allaha sovqat kimi verilməli, sonra yeyilə bilər.(Ağac budanmalı, insan kimi sünnet olunmalıdır.)

14. Şehirbazlıqla məşğul olmayın.

15. Ölən üçün özünüzü cırmayın və ölünü kimyəvi maddələrlə boyamayın.

16. Qızınızı təhqir edib, onu fahişə etməyin. Öz qızı ilə yaxınlıq edən, sərt cəzalandırılmalıdır və ölümə məhkum edilməlidir.

Allahın evində-Sinaqoqda qadağalar

17. Ruhların çağırışına məhəl qoymayın ruh təmiz olmaya bilər. (Şeytan və ya pis ruh ola bilər) Şeytani ruh kimin qəlbinə girsə, o, çox pis işlər görə bilər.

18. Torpağınıza gələnlərlə pis rəftar etməyin. Çünki siz də bir vaxt Misir torpağında gəlmə hesab olunurdunuz.

19. Məhkəmə etdikdə təmiz olun.

20. Ata-anası ilə pis rəftar edən çox böyük günah etmiş olur. Onun cəzası ölümdür.

21. Hər kim özgə arvadı ilə, öz dostunun arvadı ilə, yaxınlarının arvadı ilə, öz anası ilə yatarsa, atasının şalvarını açarsa, belə adamlar ölümə cəzalandırılmalıdır.

22. Öz nəslindən kim moloxa ərə gedərsə, o, öz dindaşlarından kənarlaşdırılmalıdır.

23. Əgər bir kişi öz gəlini ilə yatarsa, onların hər ikisi ölümə məhkum olunmalıdır.

24. Bir kişi başqa kişi ilə yatarsa, hər ikisi ölümə məhkum edilməlidir.

Allah tərəfindən insanlar üçün qadağalar

25. Bir kişi həm ana və həm də onun qızı ilə yatarsa bunları yandırmaq lazımdır.

26. Əgər bir kişi və ya bir arvad heyvanla əlaqədə olarsa, bunları ölümə məhkum etmək lazımdır.

27. Bir kişi öz bacısı ilə yatarsa, o, xalqından kənarlaşdırılmalıdır.

28. Bir kişi xəstə qadına (qadın xəstəliyi zamanı) yaxınlaşıbsa, onu xalqdan kənarlaşdırmalı.

29. Kim xalası, bibisi, dayı arvadı və qardaşı arvadı ilə yatarsa, onların uşaqları ya olmayacaq, ya da şikəst olacaq.

30. Kim ruhları çağırıb, gələcəkdən xəbər verirsə, o, ölümlə cəzalanmalıdır.

31. Kişi fahişə ilə evlənməli deyil. Çünki bu fahişə dinini də təhqir edəcək.

32. Müqəddəs adamın qızı fahişəliklə məşğuldursa, onu yandırmalı.

33. Müqəddəs adam yas yerinə getməli deyil, paltarını cırmalı deyil, saç-saqqalını qırılmalı deyil, çünki onun başı və paltarları mazlanıb və dualanıb. (nurla) səh:176

34. Nasaz-xəstə kişi çadıra nəzir gətirməli deyil.

Allahdan Musa vasitəsilə insanlara göndərilən qadağalar

35. Allah Əhəriyə, Musa vasitəsilə daha bir neçə qadağalar- məsləhətlər bildirdi.

35. Aron- Əhəri və uşaqlarından başqa, heç kim Sinaqoqda yemək yeyə bilməz. Çünki insanların hamısı müqəddəs ola bilməz. Hətta İsrail oğullarının hamısını müqəddəs hesab etmək olmaz.

36. Qurbanlıq üçün, kor, axsaq, xəstə, tükü tökülmüş və axtalanmış heyvan (gətirmək) nöqsanlı heyvan hesab olunur.

37. Dana, quzu və keçi balası doğulduqdan sonra "7" gün anasının yanında qalmalı, "8"-ci və daha çox gündən sonra Allah üçün yandırıla bilər.

38. Allaha sünbül topasını yandırmaqla da (ilk topanı) qurban vermək olar. Bəzən çörək də (unu qalan məmulatı təmiz olduqda) qurbanlıq sayıla bilər. Çörək qurbanlığı, Qoğal bayramının 50-ci günündə- Toranın nəzil olması günündə verilməsi daha dürüst hesab edilir.

39. Öz sahəndən sünbülü tamamilə yığma. Çünki kasıblar sahəyə girəndə boş qayıtmazlar. Sən savab əyləmiş olarsan.

40. "7"-ci (yeddiinci) ayın 10-u günü günahların yuyulması günü (Kunur) hesab olunur. Bu gün işləmək, şənəlmək, hər bir intim işlər qadağandır.

41. "7"-ci ayın 15-i günü yeddi günlük bayramı- (Sukonu) qeyd edin. Bu günlər insanlar çadırlarda yaşayaraq, gecə-gündüz şam yandırmalıdırlar.

42. Kim Allahın adına təhqiramiz sözlər danışsa, o, ölümə məhkum olunmalıdır.

43. Bir adam başqa adamı öldürübsə, öldürəni də öldürmək, sındıranı-sındırmalı, dişləyəni-dişləməli, gözünü çıxarıbsa, gözünü çıxarmaq kimi hökm göndərmişdi.

44. Torpağı "6" il ək, "7"-ci il dincə qoy.

45. "7"-ci ayın 10-da zurna çalaraq, bir ildə yaşamağını qeyd elə.(Kunur günü)

46. Lazımsız əşyalardan Allah düzəltməyin.

47. İlkini (heyvan və ya dərz) müqəddəsə gətirmək olmaz. Çünki onları Allaha qurbanlıq kimi yandırmalısınız. Allaha hər şeydən (torpaq, məhsul, heyvan) "1/10" (onda bir) hesabı ilə pay ayırın.

48. Alqı-satqı zamanı ədalətli ol.

49. Heç vaxt işçinin əməyindən əksik ona haqq vermə. Haqqı kəsmək günahdır.

Musanın Sinayda-(Tih düzündə) sərgüzəştləri

Misirdən çıxaraq bir il sonra, ikinci ayın birində Allah Musaya tapşırırdı ki, İsrail oğullarının ailəsində olan bütün kişilərin (“20” yaşdan yuxarı) siyahısını tut. Ancaq müqəddəs olanlar çadırı qorusunlar.

Hər bir nəsildən bir başçı təyin elə, bu başçılar, Yaqubun oğlanlarının uşaqları olsun. Beləliklə: -“döyüşə yarıyası 600.000 nəfər siyahıya alındı. Musa Horixoya getmək məqsədilə.

1. İuda öz qoşunu ilə birinci olaraq, yol açmalı.

2. Cənubdan Rubeyn və oğlunun dəstəsi. Simonun qoşunu Rübeynlə yanaşı. Qadın dəstəsi də Rubeynlə birgə.

3. Efraimin dəstəsi qərbdən, onun qardaşı Maneşe də onunla yanaşı.

4. Benjamin nəsli üçüncü cərgədə.

5. Dinanın dəstəsi oğlu ilə şimaldan. Aşerin dəstəsi Dinanın oğlu ilə.

6. Aron-Əhərünün uşaqları(Elizar və Efamir öz dəstəsi ilə) və Levitlər nəsli çadırı qorumalı idilər. Bundan sonra Allah Musaya tapşırırdı ki, bu dəstələrin hamısına Əhərünün oğlu Elizar başçılıq etsin. Səh:188

Bu zaman Musaya xəbərdarlıq etdi ki, Levinin uşaqları (30-50 yaşda olanlar) dayanıb Allahın evini qorusunlar və müəyyən vaxt ərzində bütün lazımi şeyləri möhkəm pərdələrə yığıb, arabaya daşıyıcıya qoysunlar. Lakin çadırdan çıxanda heç nəyə əl vurmasınlar. (təmizlik-müqəddəslik xatirinə).

Gürşümün nəslı.(Musanın oğlu). Öz nəslı kimi hesab olunsun. Amma yükü yolda daşıyanda ona Əhərünün oğlu Efamir rəhbərlik etsin.

Daha sonra Allah Musaya tapşırır ki, hər hansı arvad yolda başqa kişi ilə intim əlaqədə olarsa, ya da hər hansı bir kişi, əri olan arvadla natəmiz hərəkətlər edərsə, onlar bu xalqdan kənarlaşdırılmalıdır. Səh:199

Əgər yolda bir nəfər ölübsə, onun yanındakı adam “7” gün üzünü-başını qırxmalı deyil. Səkkizinci gün üzünü-başını qırxıb, tükü yandırmalıdır. (çünki, bu adam ölənə yaxın olub).

Allah Musaya tapşırır ki, İsrail oğullarını dua edəndə:- “Allah səni hər cür bəladan qorusun”, “Allah sənin yolunu işıqlı etsin”, “Allah sənə sülh və əmin-amanlıq gətirsin”- sözlərini deyin. Səh: 205

Musa Sinaydan çıxır

Xalqın Misirdən çıxarmasının ikinci ili Allah Musaya tapşırıq verdi ki, qurban kəsərək, yemək hazırlasınlar. Bu zaman natəmiz adamlar çadırdan kənardə dayanmalı, yemək hazırlanan yerdə olmalı deyillər. İndi yola düşmək olar. Onlar (xalq) məqam gözləyirdi. (yəni Allahın iznini) Allah Musaya tapşırıq verdi ki, əgər bulud çadırın üstündən çəkilibsə, yol açıqdır. Musa buludu izləməyə başladı. Daha sonra Allah Musaya tapşırıq verdi ki, Turuba-zurna düzəlt, birinci dəfə çalanda müqəddəslər yığılmalı, ikinci dəfə çalanda xalq yola düşməlidir. Zurnanı Əhərünün uşaqları çalmalıdır və ikinci dəfə çalınanda xalq döyüşə hazır olmalıdır. Yolda başqa xalqlar sizi incitsələr, turbanı çalın, qoşun döyüşə hazır olsun. Nəhayət, Misirdən çıxışın ikinci ilinin ikinci ayı bulud çadırdan çəkildi. İsrail oğulları Sinaydan Farana yola düşdülər. Həmişə olduğu kimi İuda birinci yürüşə başlayır. Ondən sonra “12” nəslin övladları yola düşürlər. Musanın qoşunu üç gün istirahət yeri tapdılar.

Musanın Tih düzündə yürüşü

Musa və qoşunu yolda olanda Allah onların üzərinə (buludla) kölgə salır. Amma azuqələri tükənmişdir. Xalq Musanı danladı və Allahdan da şikayət etdilər: -“biz Misirdə ət və yeməli şeylər tapırdıq, burada aclıqdan öləcəyik. Onda Allah qəzəblənərək, Şatırın kənarındakı adamların üstünə od yağdırır. Xalq Musanı köməyə çağırır, Musa Allaha yalvarıb, ocağı söndürməsinə xahiş edir və ocaq sönür. Sonralar bu yerin adını Tveriya qoydular. Bu zaman Allah onlara manna göndərir. Xalq bu mannanı maz ilə qızardıb, (qoğal kimi) yeyirdilər. Bu zaman Allah Musanı danladı:-“nə üçün bu xalqı məndən narazı salmısan.” Musa isə:-“bunları mən doğmamışam, bu qədər xalq üçün mən ət və başqa yeməklər haradan gətirim?, bir dəniz balıq da onlara bəs eləməz”-deyir,-“əgər mən sənənin gözündən düşmüşəmsə, məni öldür, mən belə vəziyyətləri görməyim”. Onda Allah:-“Məgər mən hər şeyə qadir deyiləm”, “600.000” nəfəri yedizdirə bilmərəm”. Bu zaman Allah Musaya lap yaxınlaşır və xalqı sakitləşdirirlər. Müqəddəslər çadıra girir, Allahın göstərişlərini xalqa çatdırır (çadırdan çıxanda).

Birdən, gördülər ki, iki nəfər - (Edat və Modat) çadırdan qalıb, özlərini peyğəmbər adlandırmaq istəyirlər. Bu hadisəni Musa bildikdə, Yəşuva (Musanın sevimli şagirdi) qabağa gələrək, onların bağışlanmasını Musadan xahiş edir. Digər tərəfdən Musanın qardaşı Əhərü və bacısı Məryəm də Musanı tənqid etməyə başladılar: -“Allah yalnız sənənlə danışmalıdır?, bizimlə danışa bilməz??”- dedilər. Bundan əlavə Musanın arvadının Kuşlardan-Duruzlardan olmasını Məryəm Musaya bildirdi. Onda Allah Məryəmə qəzəbləndi və Məryəm

xəstələndi. Musa Allaha dua edərək, Məryəmin sağalmasını xahiş etdi və Məryəmin “7” gün Məbədə girməyinə qadağa qoydu.

İndi xalq yürüşə başlaya bilər. Amma onlar hələlik ehtiyat edirdilər. Oradakı xalq - (Faranlılar) necədir, güclüdürmü, zalımdırmı, qonaqpərvərdimi və torpaq məhsuldardırmı? Bütün bu deyilənləri bilmək üçün Allah Musaya buyurdu ki, “12” nəşildən - “12” nəfər ayırıb, Kənan torpağına getsin, oranın necəliyi barədə gəlib, məlumat versin. Bu dəstədə Yəşuvonun və Kalevin olması vacibdir.

Musa kəşfiyyatçılara təklif edir ki, birinci olaraq Neqevə, Qoristoya gedin, görün xalq necə yaşayır. Nəhayət onlar, Rexovota-Xebrona çatdılar. Səh:212

Onlar “40” gündən sonra qayıtdılar. Orada yaşayan xalqların kim olduğunu və hansı məhsullar yetişdirdiyini Musaya söylədilər və bir salxım üzümü çubuğa salıb, iki adam gətirirdilər. (salxım çox böyük olduğu üçün). Daha sonra əlavə etdilər ki, orada bizim nəşildən də yaşayanlar var. Ayrı xalqlar-Amilaklar, Kənançılar, Hititlər və müxtəlif tayfalar yaşayır. İordaniya tərəfdə Mövavlar, Omonlar yaşayırlar. Bu xalqların adını çəkəndə Musanın adamları qorxuya düşür və Misirə qayıtmaq istəyirlər. Belə bir xəbərdən Yəşuvo və Klev paltarını cırırlar. (bəd xəbər əlaməti olaraq). Yəşuvo xalqı sakitləşdirməyə çalışır: -“Onlar nə qədər çox olsalar da Allah bizimlədir” - deyir. səh:214

Allahın qəzəbi-Epidemiya

Xalqın naşükür olduğunu və Allaha şübhə etdiyini gören Allah: -“bu xalq mənə nə qədər vaxt şübhə ilə yanaşacaq? Onlara epidemiya göndərib, onları məhv edəcəyəm” - göstərişini Musaya çatdırır. “Bu zaman yalnız sənin nəslin, yaxınların və Yəşuvu ilə Kalevin nəslə sağ qalacaq və onların nəslindən güclü xalq yaradacağam.” Səh :214. Onda, Musa Allaha yalvarır ki, -“sənin bu kəlamlarını başqa xalqlar eşidər, bizim gücsüz olduğumuzu bilərlər.” Allah xalqı bağışladığını, bu günahın həmişəlik (sizin boynunuza qalacağını) bu xalqın boynunda qalacağını Musaya deyir. Allah bir də Musaya görünərək,: “Perepisdə-(siyahıda) olanda adamların heç biri (Yəşuvo və Kalevdən başqa) o torpağı görməyəcək. Mənim atalarınıza-babalarınıza vəd elədiyim torpaq sizə qismət olmayacaq. Amma sizin nəslin körpələri və uşaqları orada yaşayacaqlar. Onlar heç vaxt başqa xalqların yemi olmayacaqlar. Amma qalanları və sənənin bütün xalqın (sən və Əhərü də) “40” il bu səhralarda yaşayacaqsınız. (“40” gün hərəsinə bir il cəza olaraq, “40” il cəza buyurur.)

Musa və xalqı Kənan torpağına çatmadı

Musa və xalqı “40” il Sinay və İordaniya vadilərində qaldı, Allah ona və xalqına ata-baba torpaqlarına çatmaq üçün yol göstərmədi. Çünki bu xalq cüzi çətinlikdən qorxaraq, Allahın vəd elədiyi torpağa getmək istəmədi. Daha sonra “12” kəşfiyyatçıdan Yəşuvo və Kalevi çıxmaqla hamısını ölümə məhkum elədi. Çünki onlar xalqı qorxudub, yoldan etmişlər. Allahın Musaya dediklərini bilən xalq, dağa çıxıb, qışqırırdılar: -“Biz Allahın vəd elədiyi torpaqlara getmək istəyirik -“Bu zaman Musa: -“Artıq gecdir, Allah bizdən üz döndərüb, Allah bizimlə deyil, siz məhv olacaqsınız”- deyir. Xalq bir az da yuxarı çıxdı. Onları Amilakçılar, Kənançılar izləyirdilər. Musa:-“Heç olmasa sağ qalacağımız üçün Allaha qurbanlıq gətirin. Səh:215

Allah bir də Musaya tapşırırdı ki, hara getsəniz o yerin adamları ilə eyni qayda-qanuna əməl edin. (gəlmə və ya yerli hamısı eyni nəzərlə).

Ruveynin nəslindən olanlar Musaya kinli halda dedilər:- “Bəsdir bu qədər müqəddəs dediyin, sən özünü niyə məbədin müqəddəs adamı hesab edirsən”. Bu zaman Musa, Rubinin uşaqlarını özü ilə aparmaq istəyir. (Rubinin nəslindən də bunların sırasında adam olsun deyə). Rubenin nəslini etiraz etdi. Onda Musa sizi (Ruben nəslini və Əhərü nəslini) Allaha tapşırıram, deyib Allaha yalvarır ki, bunları, bu nəsiləri məhv eləməsin. Lakin Allah onları bağışlamır, ancaq Əhərü nəslini bağışlayır. Ruben nəslini məhv edir. Xalq qorxuya düşür və Musanı danlayırlar ki, onların ölümünə sən səbəb olmusan. Bu zaman Allah Musaya: - “Bu xalqdan aralı yerlərdə dayanın, mən bu

xalqı tamamilə məhv edəcəyəm. Bu zaman “14700” (on dörd min 700) nəfər həlak oldu. Əhərünü isə Musaya tapşırıdı:–“Onu Leyvi siyahısına yaz”, Əhərüyə də çomaq ver, bu çomağı çadıra qoysun, lazım gəlsə bu çomaqla mənim kəlamlarıma (şahidlik üçün yazılmış) qorusun. Musa öz nəslini çadıra yığdı və onları Əhərüyə tapşırıdı. Allah bir də Musaya bildirdi ki, Əhərü harda yaşayır-yaşasın onun nəslı olmayacaq-artmayacaq. Ancaq Leyvi nəslı artacaq. Səh:221



Məryəmin (Musanın bacısı) ölümü **Qayadan su**

Tih düzündə (birinci ay) Məryəm öldü. Lakin onu dəfn etmək üçün su yox idi. Xalq yenə Musanı danladı: -“Bizi susuz və çörəksiz bir səhraya ölməyə gətirmisən” - dedilər. Allahdan vayh gəldi ki, götürün çomağı (sən və Əhərü) vurun qayaya və deyin: -“Qaya bizə su ver”. Musa elə də elədi.

Musa və Əhərü çomağı iki dəfə qayaya vurdular: -“Bu da sizin üçün su”. Bu zaman onlar, Allaha yalvarmadılar, ona görə Allahın gözündən düşdülər. Onlar: -“Budur Allah sizə su göndərdi”- deməli idilər. Onda Allah Musaya dedi ki, siz bu müqəddəs məbədi atalarınıza vəd elədiyim torpağa apara bilməyəcəksiniz. Bu su çıxan yerin adını Mərv (mübahisəli) qoydular.

Sonra Musa Edom hökmdarının yanına adam göndərdi ki, bizə izn ver, sizin torpaqdan keçib, gedək. Biz heç bir tərəfə əyilmərik, heç nə götürmərik, üzüm sahəsindən də keçmərik, quru yolla keçib gedərik, heç su quyularına da yaxın getmərik. Bu zaman Edom çoxlu qoşunla onların qabağına çıxır və onları möhkəm qorxuzur. Odur ki, Musa və qoşunu başqa yolla əks istiqamətdə yürüşə davam edirlər.

Musanın Tihdə sərgüzəştləri

Əhərünün ölümü

Allah Musaya bildirdi ki, siz atalarınıza vəd elədiyim torpağa çata bilməyəcəksiniz. (çünki bunlar qorxub qayıtdılar). Bir də ki, siz qayadan su çıxaranda məni yada salmamısınız.

İndi sən, müqəddəs paltarları Əhərünün əynindən çıxart. Onun oğlu Elizarin əyninə geyindir və Tur dağına çıxın. Musanın xalqı dağın lap yuxarisına çıxdılar. Əhərü burada öldü. İsrail övladları “30” gün ağladılar. Ona görə indi İsraildə “40” günlük yas mərasimini “30”-cu gün keçirirlər. Daha sonra bu xalqın başına nələr gəldi. Kənan çarı Arod Heqevdə yaşayırdı. O, eşitdi ki, xalq, (Musanın xalqı-İsrail xalqı) buralara yaxınlaşır, onların üstünə qoşun göndərdi. Bu qarşıdurmada Allah, xalqı yenə də bu zülmkar çarın əlindən qurtardı. Amma xalq çox yorulduğundan yenə Musa və Allaha şikayət etdilər. Bu zaman Allah bu xalqa çox böyük kədər gətirdi, onların üzərinə zəhərli ilanlar gətirdi. Bu zaman çoxlu insan tələf oldu. Xalq yenə Musaya yalvardı ki, Allaha yalvar bizi bu ilanlardan qurtarsın. Allah Musaya, qızıldan ilan düzəltməyi və bu ilanı xalqın gözü qarşısında asmağı tapşırırdı. Bu ilanı görəndə başqa ilanlar yaxın gəlmirdilər.

Musa və onun xalqı Moav tərəfə üz tutdular. (Moav, İordan vadilərindədir). Bir qədər vaxtdan sonra onlar Amor torpaqlarına ayaq basdılar. Bu torpaqlar Moavın sərhədləri idi. Musa yenə də Amor çarı Siqona xəbər göndərdi ki, bizə bu torpağa girməyə və bu torpaqların sərhədlərində yaşamağa icazə verin. Bu zaman çar-Siqon böyük(bir) qoşunla onların üstünə hücum etdi. Və xalqı-insanları qılıncdan keçirdilər. Xalq

tamam cana doymuşdu. Hansı səmtə gedirlərsə, qırğınlar, hədə-qorxular baş verir. Odur ki, xalq qılınca əl ataraq, bu torpaqları (Omon torpaqlarını) Emoreylərdən azad etdilər və orada məskən saldılar. Daha sonra Musa Amor vilayətinə kəşfiyyatçılar göndərir ki, gedib-gəzib görsünlər görək haradan keçmək olar. Kəşfiyyatçıları tutub əsir etdilər. Xalq silaha sarıldı. Amorlulara Allahın köməyi ilə qalib gəldilər. Musanın xalqı, Moaviya çölünə və İordaniyaya yaxın bir yerdə- Xoriho adlı bir bölgənin qabaq tərəfində məskən saldılar. Bu cür yaşamaq da o yerin xalqlarının ürəyindən deyildir. Bir az paxıllıq, bir az da qorxu bu xalqa (Musanın xalqına) qarşı çoxlu adamlar toplaşdı.

Musanın xalqı, Moav çarı və Balaq, Balam haqda

Moav çarı-Balaq eşidir ki, İsrail övladları döyüşdə qalib gəlirlər və günü-gündən çoxalırlar, həm də əkib-becərmə işində çox yaxşıdırlar. Çar fikirləşir ki, bunlar ki, belə döyüşürlər, bir vaxt gələcək ki, qılıncı biz tərəfə çevirəcəklər. Odur ki, çar-Balaq təmiz və peyğəmbərcəsinə yaşayan bir Yəhudi peyğəmbərini-Balamı çağıraraq, İsrail xalqını lənətləməyi tapşırır. (əlavə edir ki, döyüş zamanı sən sağ qalacaqsan, sənə toxunmayacağıq).

Balam eşşəyə minib, yola düzəlir. Allah Balama bildirir ki, bu xalq hansı tərədən yaxşı görünürsə, get ordan Allah qarşısında lənətlə. Onlar (Balam və bələdçi) tərəyə çatmamış eşşək dayanır və oturur. Balam eşşəyi nə qədər çubuqlayırsa, eşşək durmur. Dini mülahizələrə görə Allah bunların qabağına mələk göndərərək, onların yollarını kəsir. Onda Balam bələdçiyə (bələdçini çar göndərmiş ki, Yəhudilərin yerini-yaşayış yerlərini Balama desin) deyir ki, sən burda dayan, mən tərəyə çıxım. Allaha yalvarım. Sonra gəlib sənə deyərəm. Balam tərəyə çıxıb, İsrail xalqının bağışlanmağını, Moavlılardan qorunmasını diləyir. Qayıdanda: -“Allah lənətləməyən xalqı mən necə lənətləyim”-deyir.

Çar Balamı başqa tərəfə göndərir. Ordan qayıdanda da həmmən sözləri deyir. Çar yenə əl çəkmir, peyğəmbəri başqa tərəfə göndərir, bəlkə bu xalqı lənətləsin. Burda da Allah İsrail xalqının köməyinə gəlir və xalq Qurbanlar kəsərək, Allaha sovqat verirlər. Axırda çar, Balamı çağıraraq: -“mən səni göndərmişəm ki, gedib mənim düşmənlərimi (o zaman İsrail

xalqını düşmən hesab edirdilər) lənətləyəsən, əksinə sən gedib, bu xalqın bağışlanmağını Allahdan diləmişən.” “Əgər lənətləyə bilmirsənsə, heç olmasa, İsrail xalqına sülh və əmin-amanlıq diləmə.” Onda Peyğəmbər Balam:-“mən kiməm ki, Allah nə deyir, onu da mən sizə deyirəm”. Onda çar bildi ki, Allah İsrail xalqı ilədir.

İsrail xalqı Hitit tayfaları ilə yaşayırdılar. Onlar Moav qızları və oğlanları ilə pozğun əlaqədə olurdular. Hətta Əhərünün oğlu, Elizarın da oğlu Finis bu işlərlə məşğul olur. Allah bu işlərlə məşğul olan adamları soyundurub, aşağı ətraflarını kəsməyi və ölümə məhkum etməyi Elizara tapşırır. Bu işdən- bu hökmdən “24” min adam ölür. (ən çox) Mədinəli qızların məşğuliyyəti sayəsində bu adamlar qırılır.

Moav çarından müdafiə və torpaqların bölüşdürülməsi Allahın Musaya bir daha tapşırığı

Allah Musaya tapşırır ki, Elizara de bütün (döyüş üçün) yararlı adamların siyahısını tutsun və sayını sənə desin. Elizar hər bir nəsildən (“12” nəsildən) nə qədər adam olduğunu (döyüşçü olduğunu) Musaya deyir. Beləliklə bütün nəsillərdən (562.700) 570 minə yaxın döyüşçü toplanır. Bu zaman bu siyahıda Ruvın nəsli yazılmır. Amma Yaakovun qızı Dinanın nəsindən də döyüşçü toplanır. Ruveyin Allaha asi-(asi olmaq-Allaha qarşı) olduğu üçün onun nəslinə Allah cəza vermişdir. Elizar Musaya xəbər verdi ki, döyüşçülərin siyahısı hazırdır və onlar öz xalqını müdafiə etməyə hazırdırlar. Onda Musa bu torpaqları nəsillərin sayına görə bölməyi və torpaqları daim azad etməyi döyüşçülərə tapşırır. Bu zaman bir qadın (Maneşə nəsindən) gəlib, Elazara: -“Mənim atam səhrada həlak olub, mənə torpaq çatmır??”. Musa Elizara bu qadına torpaq ayırmağı tapşırır. (çünki ölənin oğlu yox idi).

Torpaqların bölünməsi. Allahın Musaya tapşırığı

Allah bir daha Musaya tapşırır ki, təzə məhsul zamanı qurban yandıрмаğı unutmayın, təzə undan çörək bişirib, paylaşmağı unutmayın. “7”-ci ayın birinci günü, “7”-ci ayın 10-cu günü və “7”-ci ayın 15-ci günü qurbanlar kəsməli və yeddi gün işləməyərək, şənlik etməli. (bu bayram, məhsul bayramı kimi qeyd edilməlidir.) Daha sonra Musa xalqa döyüşə başlamağı və Mədinədə olan pozğun xalqlardan azad olmağı tapşırır. Mədinə pozğunlarından cana gələn xalq onları qırır, qalanını da ordan qovdular. (onlar biabırçı hərəkətlər edir, İsrail

qızları ilə əlaqədə olur və xəstəlik yayırdılar). Mədinə pozğunları hətta öz yaxınları, kişilərlə də yaşayırdılar. Onda Musa qərar verdi ki, ancaq kişiləri, cavanları qovun, uşaqları və xüsusilə qız uşaqlarını incitməyin. O, uşaqlar təmiz böyüyə bilərlər. Daha sonra Allah Musaya bildirdi ki, dayanmayın Xorixodan Kənanaya yola düşün. Əgər yolda sizi incitsələr, qaçqınlıq üçün saxladığınız torpaqlara qaçın. (torpaq bölünəndə Musa "6" bölgəni qaçqınlıq üçün saxlamışdı.

Torpaqların bölünməsi Kənanaya doğru yol

Musa torpaqların bölünməsində Yəşuvo və Kalevi də cəlb etdi. Azad olunmuş torpaqlar bölündü.

1. İsxar
2. Noftoli
3. Manişə
4. Aşer
5. Qad
6. Dan və
7. Zuvilin nəslə şimala yaxın torpaqlarda,
8. Benjamin
9. İuda
10. Simon və
11. Əfrayim nəslə cənuba yaxın torpaqlarda sahə aldılar.
12. Ruveynin sağ qalan nəslə Ölü dənizin sahillərindən torpaq götürdü.

Daha sonra Musa xalqa tapşırırdı ki, sizinlə (dolanmaq) yaşamaq istəyən insanlarla işiniz olmasın. Əgər istəməsələr onları Qolant təpələri tərəfə qovun. Levit nəslə İordaniya

tərəfdə qalsın. Nə isə xalq əkin-biçin işinə və tikililər tikməyə başladı. Bu zaman Manişəni Qolandan amoreylilər, eveylər qovdular. Onda Maneşə çadırlara qayıtdı və orada çadırları bərpa edərək yaşamağa başladı.



Musa İsrail xalqına aid torpaqların sərhədlərini ayırd etdi

1. Cənubdan Misir tərəfə dənizə qədər, və ya Sinaydan Edoma qədər.
2. Qərb sərhəddi: dəniz sahili.
3. Şimal sərhəddi: Aralıq dənizindən Tur dağına qədər.
4. Şərq sərhəddi: Ölü dənizdən Mordan sərhəddinə qədər olan sahələr. Səh:310

Musa sağlığında Yəşuvo Nuv oğlunu, (sevimli şagirdi) İsrail xalqına rəhbər bildi, öz əlini onun başına qoyaraq, dualadı. Allahın nuru Yəşuvoya keçdi.

(İusus Navin)-Yəşuvo Nuv oğlu.

Nəhayət Musa (p) “120” il yaşadı, Moav çölündə, Piska təpəsində öldü. O, Kənan torpağına çatmadı. Lakin Allah ona:- “qalx Piska təpəsinə, oradan o torpaqlara bax, lakin sənin ayağın o torpaqlara dəyməyəcək.”- demişdir.

Musanın nail olmadığı bir işi İeşubo Nuv oğlu etmək istəyirdi. Odur ki, o, xalqı Horixoya aparmaq, Xittim tərəfdən bol-bərəkətli yerlərdə məskən salmaq üçün yürüşə başladı. Bu zaman o, fikirləşdi ki, əvvəlcədən bilməlidir ki, bu yerlər yaşayış üçün əlverişlidir.

Yəşuvo və kəşfiyatçılar

Yəşuvo xititli tərəfdən Xorihoya iki kəşfiyatçı göndərdi. Bu kəşfiyatçılar Horixoya çatanda rast gəldikləri ilk qadının evində qonaq oldular. Tezliklə çuğullar Herixo çarına xəbər verdilər ki, iki nəfər İsrail oğullarından gizli kəşfiyyət məqsədilə buralara gəlirlər. Herixo çarı adam göndərir ki, qadından kəşfiyatçıların yerini soruşsunlar. Bu qasidləri görən qadın-Raav (Raav günü dildə dua oxuyan - Raavin sözüne uyğun bir addır.)-“Düzdür bura iki adam gəlmişdi, bir-iki dəqiqə dincəldilər və çıxıb getdilər-uzaclara”. Onda çarın adamları tez-tələsik şəhər qapısını açıq qoyaraq, kəşfiyatçıların dalınca qaçırırlar. Bu zaman Raav kəşfiyatçıları şəhərdən başqa səmtə uzaqlaşdırır, gəlib gördüklərini Yəşuvaya danışdılar. Herixonun bol-bərəkətli torpaqları olduğunu dedilər. Daha sonra Allahın onlarla olduğunu, çətin vaxtda köməyə çatdığını dedilər. Onda Yəşuva xalqı Herixoya aparmağı cəhd etdi. Yürüş başlandı. Onlar İordan çayı vadilərinə çatdılar. Bu zaman əhd sandığını da götürdülər.

Allahın Yəşuvoyə ilk vəyhi

Allah Yəşuvoyə vəyhi ilə bildirdi ki, mən Musa ilə necə, səninlə də elə olacağam. Səni İsrail xalqı gözündə yüksəldəcəyəm. Yaşuvo xalqa bildirdi ki, Allah bu zalım (sünnət olunmayan) adamları bizdən uzaqlaşdırdı, yolumuzu işıqlı elədi. Yəşuvonun qoşunu, Amorevlərdən, Ferezevlərdən, Evecvlərdən və İvuslardan keçib, İordan çayını da keçib, Herexonun lap qarşısında məskən saldılar. Bu zaman xalq əhd sandığını bütün şəhər boyu gəzdirirlər. İşuvo onlara yaxşılıq edən qadını fikirləşdi ki, o, qadını öldürə bilərlər. Odur ki, adam göndərərək onu bütün qohum-əqrabası ilə bu xalqın yanına gətirdilər.

Yaşuvo bu torpaqlardan da irəli getmək fikrində idi. Odur ki, “3000” nəfər qoşunla kəşfiyyata getdilər. Yerli xalq bunların üzərinə qılıncla gəldi və “36” nəfəri öldürdülər. Bu zaman xalq yenə naşükür oldu: “Biz elə İordaniya yaxınlığında qalsaydıq daha yaxşı olardı”. Burda yaşayan xalqlarla birləşərək hər cür pozğun hərəkətlər etməyə başladılar. Hətta oğurluq da etdirlər. Allah yenə bu xalqdan döndü. Yəşuvo çox pis oldu: “Niyə Allahı bizdən incik salırsınız?”- dedi. Onlar oğurladıqları bütün şeyləri çadıra gətirdilər. Yəşuvo onları Allaha nəzir üçün saxladı. Səh:314

Yəşuvo və ikinci qanun kitabı

Allah İsrail övladlarından üz döndərmişdi. Onda Aralıq dənizi ətrafında yaşayan xalqlar, (Xititlilər, Amorlular, Livanın xalqı, Ferizeylər, Evey və İyevuseylər) birləşərək Yəşuvanın adamları üzərinə vuruşa qalxdılar. Bu zaman Yəşuvo özü də qılınca əl atdı. Bunu görənlər xalq bütünlüklə ayağa qalxdılar və onları tamamilə buralardan çıxartdılar. Bu qələbə münasibətilə Qurbangah düzəldib, qurbanlar kəsdilər.

Sonra Yəşuvo Musanın qanun və göstərişlərinin kopyasını yazaraq, xalq qarşısında oxudu. Bu zaman burada başqa xalqların nümayəndələri də vardır. Onda bu nümayəndələr Yəşuvonun danışıqlarını alqışladılar və burdan qovulmuş xalqı və başçılarını geri çağırdılar. Qayıdıb gələnlər Yəşuvonun çadırına gələrək, barışıq elan etdilər. Yəşuvo onlarla barışdı və onlara xırda işlər tapşırıdılar. Sonradan Yəşuvo bildi ki, onunla barışan xalq, başqa yerlərdə, vuruşda məğlub olan xalqdır. Bu xalqlar İsrail övladları ilə birləşərək, Livanda, Qavonda və Xevronda yaşamağa başladılar. Səh:215

Yəşuvonun qocalığı və xalqın məskunlaşması

İsrail övladları indi də Mədinə və Samariya (Şamron) hökmdarlarının diqqətindən yayınmadılar. Onlar birləşərək İsrail övladlarının diqqətindən yayınmadılar. Onlar birləşərək İsrail övladlarını buralardan çıxartmaq qərarına gəldilər. Yəşuvo itki verməyərək, xalqı əvvəlki çadırlara qayıtdı. (Neqev və Qesemə.) Yəşuvo: - “buradakı torpaqlar sizindir, əkin-becərin və qoruyun” - dedi. Allah Yəşuvoya göstəriş verdi ki; - “Mənəşir, Ruveyn və Qadı yaddan çıxarma. Torpaq bölgüsündə heç olmasa yarım pay ver”. Yəşuvo torpaqları Musa payladığı üsulla payladı. Allah Levit nəslinə onların arasında yer vermədi. Manişə və Əfraimə ancaq şəhərdə yaşamağa izn verdi. Səh:323

İuda nəslinə Edom və Heqev sərhədlərinə qədər, Nil çayı və Aralıq dənizinə qədər.

Kalev Evun oğluna İuda ilə birlikdə.

Yusifin oğlanlarına İordondan Xevrona qədər, İyerixə yanına qədər və Qəzə tərəfdən dənizə qədər.

Simona İuda torpaqlarından verildi.

Zuvulinə Qərb torpaqları və İsaxara isə İordaniya tərəfdə yer verildi. Aşer, Noftali və Dinaya da bir neçə bölgə verildi. Səh:330

Aşerə Qərbə doğru Karmel tərəfdə,

Noftolin nəslinə Neqevdən İordaniyaya qədər.

Dina nəslinə də yarım pay torpaq verildi. İndi xalq əkin-biçin işinə bağlaya bilər. Bununla da Yəşuvo Nuv oğlu bölgü işini qurtardı və bir neçə şəhəri qaçqınlıq üçün, müvəqqəti yaşamağa saxladı. Çox az torpaq sahəsi Levitlərə verildi. (İuda,

Simon, Benjamin və Efraim torpaqlarından ayırdılar). Beləliklə Allahın ata-babalarına (İsrail övladlarının) vəd elədiyi bütün torpaqlar Yəşuvo vasitəsilə yerbəyer edildi.

Artıq Yəşuvo qocalmışdı. O, Allahın bütün göstərişlərini yerinə yetirərək, Allah qarşısındakı borclarını layiqincə çatdırdı və "110" yaşında ölür. Onu Efraim (qəbiristanlığında) torpaqlarında basdırırlar - (Şexemdə) Aronun oğlu Elizar da öldü. Onu da Efraim torpaqlarında basdırıblar. Yusifin də sümükləri vaxtı ilə Efraim torpaqlarında - Şexemdə basdırılmışdır. Şexemdəki bu yeri vaxtilə Yaqub, Şexemin atasından almışdır.

Yəşuvo və İuda (Yəşuvonun ölümü)

Yəşuvo öldü, onu Efraim torpaqlarında basdırdılar. Allahın hökmü ilə xalq İudanı rəhbər təyin etdi.

İuda: - "Simonu (qardaşını) çağıraraq, onu özünə silahdaş seçdi.(çünki bu xalqı ancaq İuda kimi cəngavər yola gətirə bilər). İuda və qardaşı, Kənan torpağında olan zaman xalqları qovub çıxartdılar. (o, vaxt buralarda Kənan İvrit adında xalq yaşayırdı. Amma onlar İvrit sözünü əlavə etməklə özlərini yalandan İbrahimin-(Avrahamın nəvələri adlandırırırdılar.) başqa sözlə İvrit- İvreyi-İbrani-İbrahimdən törəyənlər, adlandırırırdılar. Quran Qissələri. səh:38

Bu vuruşmada 10.000 adam həlak oldu. Onda Kalev xalqa belə müraciət edir:-"Kim daha yaxşı vuruşarsa, qalib gələrsə, qızım Axsunu ona ərə verəcəyəm. Onda Qafan irəli gəlib, izn istədi və döyüşə başladı, qalib gəldi və Axsunu aldı. Onlar İerusalimi, Qəzzəni, Aşkelonu, İuda torpaqlarının hamısını azad etdilər. Kalev Xevrondan, Benjamin İyerusalimdən, İosifin nəslə Viflemdən, Efraim isə Qəzzədən, orada yaşayan Amorluları, Kənan İvritləri, İvusevləri və Amilakçıları qovmadılar. Onlar indiyə qədər İsrail torpaqlarında yaşayırlar. Səh:338

İuda və qardaşı Simon- sonrakı dövrlər

İsrail övladlarının bəziləri, zalım xalqlara rəhm edərək, öz yanlarında ağır işlərdə və xırda işlərdə işlədirdilər. Xüsusilə Kənançılara qarşı olanlara Allahın qəzəbi tutur. Odur ki, Allah bu xalqdan yenə üz döndərir. Onları başqa xalqlara tabe etdirir. Qavan Allaha çox yalvarır, qurbanlar kəsir və s. "18" il xalq Möavlılara qul kimi işləyirlər. Sonra xalqa Qidion adında bir nəfər başçılıq etməyə başlayır və xalq "40"il əmin-amanlıqda yaşayır. Qidon təmiz adam idi: -" Kim suyu it kimi dili ilə içərsə"- qoşunundan kənarlaşdırırdı. Qidon da qocalıb ölür. Xalq yenə bütlərə sitayiş etməyə başladı. Bu zaman Aviminlix özünü knyaz kimi elan etdi. Səh:354

Amelax xalqa divan tuturdu. O, Şexem xalqını, bütün İsrail övladlarını (hətta qaçqın düşərgələrində olanları da) qətlə yetirdi. Sonra Yair rəhbər təyin olundu. O, da tez tələf oldu. İsrail xalqı Vavilonlulara əsir düşərək, onlara xidmət etməli oldu. Xalq yenə bütlərə - Siriya Allahlarına, Moav-Amon Allahlarına sitayiş etməyə başladılar. Allah bu xalqı Filistinlilərin, Amonçuların ixtiyarına verdi.

Amon çarı və İsrail övladları

Amon çarı qoşun toplayaraq, bütün torpaqları, -ələ keçirdilər. Onlar İordaniyadan keçərək, İuda Efraim və Benjamin nəslilə vuruşdular. Çarəsiz qalan İsrail övladları, bir Allaha yalvarmağa başladılar və bütlərə sitayiş etməyi tərgitdilər. Xalq birləşərək, Amona qarşı durdu. Lakin xalq vuruşmağa tərəddüd edirdi. Çünki başçı yox idi və həm də Amonlular çox qüvvətli idi.

Bu zaman xalq Əfini rəhbər təyin etdilər. Əfi Yəhudi deyildi. O, başqa xalqlardan doğulmuş, igid-qoçaq bir gənc idi. Əfini vaxtilə Yəhudilər bəc adlandıraraq, öz aralarından qovmuşlar. Əfi bu xalqa kömək etmək istəmirdi. Lakin onun yeganə bir qızı ondan aralı qalmışdı. Öz qızı xatirinə razılaşırdı. O, Amon çarına xəbər göndərir ki, bizim torpaqlardan çıxın gedin. O, isə: -“Bu torpaqlar bizimdir” - dedi. Əfi isə sübut etdi ki: -“bu torpaqlar sizin yox, İsrail oğullarınıdır. (Vaxtilə İakovun “12” nəslilə bu torpaqlarda hökmranlıq etmiş və Yusifin övladları buralarda məskunlaşmışlar. Amonlular onlarla döyüş edərək, onları öz torpaqlarından qovdular.”

Amon çarı və İsrail övladları - Əfi haqda

Əfinin başçılığı ilə xalq, Amonluları məğlub edərək, burada yaşamağa başladılar. Əfidən də üzr istəyərək, onu həmişəlik öz yanında qalmasına, bir yerdə yaşamasına və rəhbər kimi yaşamasına izn verdilər. (hətta sevindilər) Bu zaman Əfi öz qızı ilə qucaqlaşdı-öpüşür. Ata-bala rəqs edib, şadlanırlar. Ata qızından halını soruşduqda, qız: - “Mən Allaha dua etmişəm ki, həmişəlik qız qalım”-deyir. Bu arzulara qızın

atası da razılaşıır. Onda qız çox sevinir, hər gün Allah dua edir.
Səh:359

Əfay (Əfi) “6” il hökmranlıq edərək, Qolland vadilərində öldü. Bundan sonra hökmranlıq əldən-ələ keçdi. (Əsəf tayfasından olan adamların əlinə keçdi). Əfayi (Əfini) Əfraim torpaqlarında dəfn edirlər. İsrail xalqı demək olar ki, rəhbərsiz-sərkərdəsiz qalmışdı. Yenə onlar Allaha qarşı ası oldular və müxtəlif zidd hərəkətlər etməyə başladılar. Bu zaman Dina (Yaqubun qızı) nəslindən Manoui adlı bir kişinin sonsuz bir arvadı var idi. Bir dəfə bu qadına mələk görünərək:-“Sən spirtli içkilər içməli deyilsən, çünki sən hamiləsən və hamiləlik dövründə saçını qırxmamalı, bədəninə ülgüc vurmali deyilsən”-dedi.

Şimşon haqda

Mələk bu sözləri deyəndən sonra görünməz olur. Bu sözləri ərinə (Manoya) dedikdə, Manoi bu sirli danışan adamın mələk olduğunu bildi. Bir az sonra mələk yenə görünür. Bu dəfə mələk Manoya görünür. Onda Manoy soruşur: - “o, uşağa biz necə qulluq edəcəyik.”

Onda mələk: - “O, uşağa qulluq etmək qaydasını artıq mən demişəm. O da heç zaman saçını qırxmalı deyil və heç yerinə ülgüc vurmali deyil”. Manoy çox sevindi və qurban kəsdi. Vaxt tamam oldu Manoyun arvadı bir oğlan uşağı doğdu. Adını Şimşon qoydular. Uşaq balacılığından çox qüvvətli idi. (onda şir gücü var idi) Nə isə Şimşon böyüdü və cüssəli bir cavan oldu. Şimşon bir dəfə, bir Filistinli qızı gördü və ona aşiq oldu. Şimşon öz atasından xahiş edir ki, o, qızı mənim üçün gətir. Atası ilə Şimşon qızı görməyə gedəndə, yolda onların qarşısına nəhəng bir şir çıxır. Şimşon tək başına bu şiri boğub, öz yoluna davam edir. Bu zaman Filistinli qız faytonda idi. Qızın gözündə Şimşon daha şücaətli görünür və qız atəşli sevgi ilə Şimşona vurulur.

Bir dəfə ziyafət zamanı Şimşon Filistinlilərə bir tapmaca deyir: - “ondan kim ki yeyir, çıxdı yemək və şirin çıxdı” və əlavə edir ki, kim tapmacanı tapsa, ona “30” alt paltarı və “30” üst paltarı verəcəyəm. Tapmacanı bu zaman tapan olmur. Lakin sonralar Filistinli bir nəfər Şimşonun sevgilisini dilə tutaraq, öyrənir və Şimşona deyir: - “Sən şiri öldürməsən, qarnından bal götürüb yeməsən”. Bu zaman Şimşondan mərcin verəcəyini tələb edir. Şimşon çox acıqlanır ki, niyə bu sirri açdılar. Bu sirri açana lap “40” paltar verdi. Amma bu paltarları “40” Filistinlini



öldürüb, götürmüşdü. Və orada elan etdi ki, bu sirri sənə deyən olub. Şimşon “30-40” adam çağıraraq, ziyafət düzəldir. Bu zaman onun “dostu” Şimşonun sevgilisi ilə yaxınlıq etmək istəyir. Onda qızın atası çox çalışır ki, Şimşon onun kiçik bacısını alsın. Şimşon razılaşmır və intiqam almaq fikrinə düşür. Öz-özünə:–“Əgər bunları qırsam mənim Allah yanında günahım yoxdur”- deyir və yaraq olaraq, adi şeylər (odun, sümük) götürür. Başqa bir dəfə çoxlu tülkü tutaraq quyruqlarını bir-birinə bağlayıb, tülküləri yandırır və Filistinlilərin evlərinə buraxır. Tülkələr girdikləri evi tamam yandırır. Filistinlilər bu işin Şimşon tərəfindən edildiyini bildilər.

Fələstinlilər acıqlanaraq, gedib Şimşonun ev-eşiyini yandırıb, bəzi ziynət şeylərini də götürdülər. Bu zaman İudeya xalqı çox qorxuya düşdülər və Şimşona nifrət etdilər. (çünki Şimşon Filistinliləri ayağa qaldırıb) İudeyalılar dedi:–“Onlar bizimlə bir torpaqda yaşayırlar, onlar bizi indi həmişəlik qıracaqlar.” Şimşon isə:–“Mən təkəcə sizdən qorxuram, siz mənə kömək etməsəniz də olar, heç olmasa mənə ölümə məhkum etməyin”. İuda camaatı razılaşdı:–“O, sən, o, sənin Allahın biz qoşulmayacağıq. Bu zaman Şimşonu tutub, qollarını bağlayırlar. Onda Allah onunla idi. Bir dəfə güc verməklə kəndiri qırır. Onun əlinə bir odun və bütöv bir eşşək sümüyü keçir, bu “alətlərlə” o, çoxlu adam qırır. Şimşon “20” il fələstinlilərlə vuruşaraq bir məkanda yaşayır. Sonralar Şimşon Dalida adlı çox gözəl bir qıza aşiq olur. Filistimlilərdən (onların böyüyü) bir nəfər qızı tovlayaraq, “100” (yüz) qızıl verərək, Şimşonun gücü nədə olduğunu öyrənməyi tapşırır. O, qız



Şimşonu sevdiyini, onun üçün ölümə belə gedəcəyini söyləyir. Axır ki, Şimşonun gücünün sirrini onlara deyir.

Şimşonun ölümü

Qız Şimşondan öyrənir ki, onun gücü saçlarındadır. Çünki vaxtilə Allahdan onun ata-anasına vayhlə bildirilmişdir ki, onun saçını qırxmayın, onun gücü-qüvvəsi saçında olacaq. Qızı Şimşon ilə xəlvəti bir otağa salırlar. Şimşon onunla intim əlaqədə olmaq istərkən qız:—"şərebsiz heç vaxt eyş-ışrət olmaz"-deyir.

Şimşonu içirdib, saçını kəsir və pusquda olanlar evə daxil olub, Şimşonu tuturlar. Şimşon adi adam kimi çox çalışır, mübarizə apara bilmir. Şimşonu çox rahat tuturlar. Onu dəyirman işlətməyə məcbur edir və ona ağır işgəncələr verirlər. Bu zaman Şimşonu dəlicəsinə sevən qız, Şimşona yaxınlaşır və ağlayır. Artıq gec idi. Şimşonu asacaqlar. Filistim xalqı Şimşonu lağa qoyub, gülürdü. Onu əvvəl böyüklərin yanına gətirdilər. Əllərini sütunlara bağladılar. Şimşonu sevən qız gəlib, Şimşonun yanına ki, mən də səninlə ölmək istəyirəm, bəlkə bununla günahımı yuya bildim. Şimşon isə mərdliklə ona yanaşır və onun burdan getməsinə tələb edir. Qız da inadkarlıq edərək, yaxın bir yerdə dayanıb, Şimşonun aqibətini izləyir.

İsrail oğullarının taleyi

Şimşon Allaha yalvararaq, ondan aman-güc diləyir. Allahın bu yazıq bəndəsinə yazığı gəlir və onun əvvəlki, gücünü özünə qaytarır. Şimşon bağlandığı sütunları var gücü ilə dartır. Malikanə çox böyük və hündür olduğundan, onun altında çoxlu adam yığışmışdı. Sütunları qırandan sonra malikanə dağlaraq çoxlu adam tələf edir. Şimşon da həlak olur. Şimşonun dostları-atasının qohumları gəlib, Şimşonu binanın altından tapıb, atası basdırılan qəbirstanlıqda dəfn edirlər.

Şimşon sağlığında kimi öləndə də mübarizə aparmışdır. Xalq onu o qədər də sevmirdi. Amma o, xalqının xilaskarı olaraq qalır və axıra kimi- öləndə də vuruşur. Şimşon ayrı xalqdan qız aldığı üçün, Filistimliləri incitdiyi üçün xalq ona nifrət edirdi.

Şimşonun Yəhudi qızından bir oğlu qalmışdı. O, bina dağılanda Şimşonun yanına getmək istəyirdi. Anası uşağı kənar yol ilə aparıb, Şimşona göstərir. Səh:365

İsrail övladları yenə də başsız qaldı.

İsrail övladlarının sonrakı taleyi

İsrail övladları yenə başsız qalaraq, hər kəs istədiyi kimi- (özünə xoş görünən tərzdə) yaşayır, nə istəsə onu da edirdi.

İsrail övladları arasında çəkişmələr həmişə davam edirdi. İsrail oğulları daima, İudeya xalqı ilə vuruşur, bir-birini qırırdılar. İsrail oğulları-(Samariyada yaşayanlar) Benjamin nəslindən olanlarla (İudeyalılarla) vuruşub, Benjamin nəslindən çoxlu adam qırıblar. Benjamin nəslini hazırlaşaraq, Samariya

xalqından hayfi iki qat alırlar. Bu zaman İsrældə iki hökmranlılıq var idi.

1. Şimal hökmranlığı-paytaxtı Şamron-Samariya və “10” nəsildən(İsaxar, Zvulin, Şemon, Leyvi, Qad, Aşer, Rubeyn, Dan və Hoftoli)-olanlar.

2. Cənub hökmranlığı-mərkəzi İudeya. Cənubda iki nəsl-Benyamin və İuda. Az miqdarda Rubeyn və Şimon nəsindən.

Belə məskunlaşma hələ Yusifin hökmran olduğu vaxtdan mövcud idi. Lakin vahid çarlıq yox idi. Bəzən İsræel oğullarının belə ayrı-ayrı yerlərdə və bir-birindən ayrı yaşaması onlara baha başa gəlirdi. Onları zəif görən-(ayrı yerdə tək nəsl) zalım xalqlar onları rahat qırırdılar.

Rut haqqında

İsrael oğullarının hökmranlığı dövründə xalqın başı hərcmərçiliyə-münaqişələrə qarışmış, təsərrüfat işləri geri qalmış və ölkədə aclıq baş vermişdir. Belə bir dövrdə Betlexemdə yaşayan Elimilix adlı bir kişi arvadı-Naomi, iki oğlu-Maylon və Kilyon İudeyaya, oradan da Moav çölünə getdilər. Naominin oğlanları orada-Moavda evləndilər. Bunların biri Rut ilə, digəri isə Orna adlı Moavlı qız ilə evləndi. (Orna-Orifə) Çox keçmədən Naominin əri öldü. Onlar orada cəmi "10" il yaşadılar. Naominin hər iki oğlu öldü. Naomi və gəlinləri Moav çölündən İudeyaya qayıtdılar. Çox keçmədi ki, buralara da aclıq düşdü. Onda Naomi gəlinlərini çağıraraq: - "siz gedin ata evinə, bəlkə bir insan bəndəsi tapılar, sizə sahiblik edər" - deyir. Bu zaman Orna Naominin yanından ayrılıb, ata evinə getdi. Ancaq digər gəlin - Rut Naominin bütün göstərişi və xahişlərinə baxmayaraq: -"Sən hara, mən də ora, sən ölsən mən də öləcəyəm, sən sağ qalsan mən də səninlə bir yerdə yaşayacağam", nə isə Namini onunla getməyə razılaşdırır. Onlar-(Naomi və Rut Betlexemə qayıtdılar.)

Bir dəfə bu Moavlı qız-(Rut) Naomiyə dedi.-"İzn ver tarlaya gedim, yerə yıxılmış sünbüllərdən yığım gətirim, ac qalmayaq, sən isə otur evdə, mən gəlincə heç yerə getmə və heç bir işlə məşğul olma, mən gəlib hər işi görəcəyəm". Beləliklə, Rut hər gün taxıl sahəsinə gedir, arpa və ya buğda dənələri yığıb gətirir. Amma ayaq üstə olan sünbüllərdən heç birinə əl vurmur.

Bir az Boaz haqqında

Xoşbəxtlikdən Rut hər gün eyni yerə, eyni sahəyə gedərək, sünbülləri eyni yerdən yığır. Bu torpaqlar Naominin ərinin torpaqları imiş. Bu torpaqları Naominin ərinin qohumu-Boaz əkib-becərirdi. Bir gün Boaz Betlehemdən Moav çölünə-əkin-biçinə baş çəkməyə və işçilərin haqqını verməyə gəlir. Boaz öz əkin sahəsində cavan bir qızı görüb: - “Bu cavan qız kimdir??” - soruşur. İşçilər Rutun Moavlı qızı (olduğunu) və Naominin oğlunun arvadı olduğunu bildirdilər. Boaz öz işçilərinə tapşırır ki, siz qəsdən biçilən yerə az-az arpa və buğda dənələri tökün. İşçilər belə də etdilər. İndi Rut evə əvvəlkindən tez gəlir və çoxlu sünbül dənəsi gətirir.

Boaz bu işin Allahın rəyi ilə olduğunu anlayır. Bir dəfə Boaz Ruta deyir:-“Başqa sahəyə getmə, mənim işçilərimin arxasınca get, onlardan qorxma, mən onlara tapşırmışam ki, sənə dəyməsinlər”. Rut torpağa qədər əyilərək, Boza təzim etdi. Bir dəfə Rut evə tez gələndə Haomi:-“Bu torpaqların bir hissəsi mənim ərimindir, o, torpağı mənim ərimin yaxın qohumu Boaz becərir. Odur ki, başqa yerə getmə. Rut başqa yerlərə getmir, hər gün evə tez gəlirdi. Bir qədər vaxt keçdikdən sonra Naomi görür ki, Rut günü-gündən cavanlaşır, gözəlləşir. Onda Rutu yanına çağırıb, ona məsləhət verir ki, sənin üçün günün yaxşı keçən bir məkan lazımdır və əlavə edir ki, get bütün bədənini yu, ən yaxşı paltarlarını geyin, get tarlaya. Bax gör Boz harda yatır, onda gedərsən ora. Amma Boz yeməyini tam yeyib qurtarmamış ona görsənmə. Rut elə də edir, gedib Bozun alaçığının yanında sünbül yığmağa başlayır. Naomi bir daha məsləhət verir ki, tarla uzaqdır, axşam evə gəlmə, elə orada-

Boazın ayaqlarına yaxın yerdə, sünbül tayasının dalında yat, səhər durub gələrsən. Rut elə də etdi, gedib Boazın ayaqlarının alt tərəfində yatdı. Boaz oyan-buyana çevriləndə təsadüfən ayağı nəyəsə dəyir, oyanır.

Boaz oyananda yanında uzanmış-(yatmış) qızı görür, üstünü örtüb, səhəyə gedir. Rut səhər durub, sünbül yığıb evə tez gedir. Bir neçə gecə Rut Boazın ayaqlarına yaxın bir yerdə yatıb və evə səhər gedir. Boaz bu işi belə qoymaq istəməyərək, bir səhər Rutu özü oyadır və ona bacara - (apara) biləcəyi qədər sünbül topası şələ bağlayıb, verir. Özü isə şəhər darvazasına yollanır. Burada Rutun əri nəslindən Naomiyə ən yaxın bir nəfər yaşayırdı. Onu çağırır, onunla məsləhət etmək istəyirdi. Bu adam Bozdan da (çox) yaxın qohum idi. Boaz istəyirdi ki, Naomiyə çatan torpaqları ayırır, o, adama versin və Ruta da sahiblik etsin. Boaz o, adamı çağırırdı və onunla birlikdə buranın "10" nəfər ağsaqqallarını da çağırır, məsləhət eyləyir. Boaz yüksək və qürurlu şəkildə:-"Kim bu cavan qızın ərindən-(Maxlondan) qalan torpağı almaq istəyir??". Naominin yaxın qohumu tez cavab verir ki, mən almaq istəyirəm. Onda Boaz:-"kim Naominin ərindən qalan torpağı almaq istəyirsə, o, Ruta da sahiblik etməlidir. Onda bu adam etirazını bildirdi. Rut Moavlı qızıdır, mən onu ala bilmərəm, Rut bizim nəsləndən deyil".

Boaz bütün ağsaqqalardan üzr istəyərək, Rutla evlənməyinə razılıq istəyir. Ağsaqqallar ona xeyir-dua verirlər:-"ləyaqətli oğulları olsun, İsrail xalqına dayaq olsun." Bu bölgənin qadınları da Haiominin yanına gəlib, ona gözaydınlığı verirlər:-"Rut səni o, çöllərdə tək qoymadı, çox qeyrətli-

namuslu gəlidir. Qoy ona Allah uğur gətirsin” - dedilər. Beləliklə, Boaz Rutu özünə götürdü. Rut çox namuslu, çətinliklərə dözən və işgüzar bir gəlin idi. O, Naominin ac qalmaması üçün hər şey etmiş, hər şərtə razılaşmışdır. O, Naominin icazəsi olmadan heç bir iş görmürdü. Naomi də öz növbəsində onu çox sevirdi. Rutun səxavətini görəndə Boaz da Rutu çox sevirdi. Hələ evlənməmişdən Boazın işçiləri izləyib, görmüşlər ki, Rut heç zaman ayaq üstə olan sünbüllərdən yığmır və Boazın işçilərinin yanına getmir, onlardan gizlənir və sifətini örtürdü. Boaz bilir ki, onun bircə məqsədi var, o, da Naomiyə xidmət etməkdir ki, Naomi qoca vaxtında yaxşı yaşasın. Rut heç vaxt yaxınlıqda olan tarlalara getmirdi. (Orada cavanlar da işləyirdi) Boazı, bu keyfiyyətlər gün-bəgün Ruta daha çox yaxınlaşdırırdı əvvəllər Boaz Ruta ancaq sahibkarlıq edirdi, sonra isə Rutla ər-arvad münasibətlərində oldu.

Boazın-Rutun övladları

Boaz Ruta yaxınlaşdı və Rutun Boazdan Eved adında bir oğlu oldu. Eved böyüyərək evləndi, ondan İşay adında oğlan və İşaydan da məşhur hökmdar Davud dünyaya gəlir. Səh:378

Şamuel peyğəmbər haqda

Əfraim torpaqlarında, Allahın evində Eli adlı bir kişi xidmət edirdi. Bu məkanda xana-(Həno) adlı sonsuz bir qadın da yaşayırdı. Bu qadın hər gün Elinin yanına gedərək, Elidən onun üçün Allaha dua etməsini və nəzir-qurban verəcəyini söyləyir. Nəhayət onun Şaumuel adında oğlu olur. Həno bu uşağı süddən ayrılan kimi aparıb, Allahın evinə qoyur və Eliyə tapşırır. Arzusuna çatdığı üçün Həno qurbanlıq kəsir, nəzir verir. Şamuel bütün varlığı ilə - hər vaxt ibadət edib, Allahın yolunu saxlayırdı. Ona görə də Elinin Şamuelə rəğbəti vardır. Eli tamam qocalmışdır. Şamuel isə hələ də cavan idi. Amma Şamuel çox ağıllı və Allah sevər bir gənc idi. Odur ki, Allahın da nəzəri Şamueldə idi. Eli “99” yaşında idi. Bir gecə ona vayh gəlir ki, xalq üçün təmiz müqəddəs bir adam seçin ki, xalqa rəhbərlik etsin.

Xalqa rəhbərlik etmək iqtidarında olan təmiz və müqəddəs adam, Allahın və Elinin nəzərində Şamuel idi. Eli qocalmışdı. Bir dəfə Eli yatmışdı, Şamuel isə kənar otaqda müqəddəs məbəddə uzanmışdı. Birdən Şamuel-Şamuel deyə səs gəlir. Tez Şamuel durub, Elinin yanına gəlir: -“Mən buradayam, sən məni çağırdın??” Eli isə: -“yox, sən get yat”- deyir. Bir az sonra yenə Şamuelin qulağına səs gəlir: -“Şamuel-Şamuel”. Şamuel durub, yenə Elinin yanına gedir: -“Mən buradayam, sən məni çağırdın??”. Eli isə yenə: -“yox, sən get yat”- deyir. Daha sonra Şamuel yenə səs eşidir. Şamuel durub-gedib, deyir: - “Bəli, mən buradayam, sən məni çağırdın”. Bu səsi Eli başa düşür ki, bu səs Allahın səsidir. Amma Şamuel belə vayhlərə hazır deyildir.(hələ uşaq idi). Bu dəfə Eli

Şamuelə deyir: “Get yat, bir də belə səs eşitsən deyərsən: Allah! Sənin xidmətçin-qulun eşidir və buradadır.” Az sonra həmin səs bir də təkrar oldu. Şamuel Elinin dediyi kimi: “Ey Allah sənin qulun eşidir” - cümləsini təkrarlayır.

Daha sonra Allah Şamuelə vayhlə bildirir ki, Elinin evində, başında qada-bala var. Səhər Şamuel bu xəbərdarlığı Eliyə demək istəmir. Amma Eli hiss etmişdir ki, Şamueldə nəşə bir xəbər var. Odur ki, Şamueli çağıraraq, bu gecəki xəbərdarlıqların hamısını danışmağı tələb etdi. Şamuel bütün eşitdiklərini Eliyə dedi. Bu cür xəbərlərdən sonra Şamuelin təmiz, Allah sevər və peyğəmbərcəsinə bir cavan olmasını bütün xalq bildi. Bu gecə Allah Şamuel ilə vayhlərlə danışmışdır. Başqa sözlə Allah Şamueli həmin gecə Peyğəmbər seçmişdir. Eli “99” yaşında ölür. (Eli pis xəbər eşidərək, ürəyi partlayır, yenə də İsrail xalqı böyüksüz, rəhbərsiz qalır. Burada yaşayan başqa xalqlar hücum edərək, İsrail xalqından çoxlu adam qırır və əhd sandığını oğurlayıb aparırlar. Əhd sandığı “7” (yeddi) ay onlarda qalır. Onlar sandığın oğurlanmasını günah hesab edərək, sandığı qaytarmaq istəyirlər. (Sandıqda Allahın Musa vasitəsi ilə xalqa çatdırılmalı olan ehkamlar var idi). Onlar sandığın əvəzində çoxlu qızıl-gümüş əşyaları tələb etdilər. Xalq onların tələbini ödəyərək, sandığı aldılar. Onlar aldıqları qızıl-gümüş əşyalarının bir hissəsini nəzir verdilər.

Nəhayət əhd sandığını qaytardılar. Sandığı açıb içinə baxdılar. Sandığın içindəki daş orada idi. Bu daşı vaxtilə Levitlər-Yəşuvo qoymuşdu. Səh:387

Bu zaman sandığın qaytarılması münasibətilə Şamuel bütün İsrail xalqını Allaha ibadətə çağırır və Allaha qurbanlar

verilməsini tapşırır. Onda Allah bu xalqa üstünlük verərək, onları qırmaq istəyən başqa xalqları onlara tabe etdirir. Bütün İsrail xalqı yenə də naşükür olaraq, Şamueli eşitmək istəmədilər. Şamuel hökmdar deyildi. Xalq hökmdar istəyirdi. Şamuel, təmiz, Allahsevər və peyğəmbərcəsinə bir adam idi. Onda Şamuel öz oğlanlarından birini hökmdar elan etmişdi. Lakin xalq yenə razılaşmır ki, oğlun da sənin yolunla gedəcək.

Bu zaman Şamuel Allaha yalvarır ki, bu xalqa necə rəhbərlik etmək olar, axı bu xalq inamsız və ipə-sapa yatmayan adamlardır. Onda Allah Şamuələ bildirir ki, Musa (p), xalqı Misirdən çıxaranda da onu (Musanı) daş qalaq etmişlər, ona inanmamışlar. Bu zaman hamı öz fikrində başçı axtarırdı. Birdən onların yadına Kuşi adında bir kişinin oğlu-cavan-bir gənc düşür. Bu cavan gənc və qorxmaz adamın adı Şaul idi. Səh:389

Hökmdar Şaul haqda

Şaul Kuş nəslindən olan kasıb, nurani və ağıllı bir kişinin oğlu idi. Bir dəfə Şaulun atası eşşəyini itirmişdi. Atası Şaula məsləhət bildi ki, gedib eşşəyi axtarsın. Şaul yaxın dostu ilə bütün Efrain və Benyamin torpaqlarını gəzdi, lakin eşşəyi tapmadılar. Onda Şaulun dostu məsləhət bilir ki, gedib peyğəmbər bilici Şamuelə desinlər, bəlkə o, sizin eşşəyin yerini dedi. Şaul:—"Mən gedə bilmərəm, mən ora necə gedim?? Birinci, əlimdə nəzir etməyə heç nə yoxdur. Çörəyimiz də qurtarıb." Onda dostu öz çantasında azca çörək və cibində bir gümüş pul olduğunu deyir. Şaul Şamuelin yanına getməyə razılaşır, gedib Şamuelin xidmət etdiyi müqəddəs yerə çatırlar. Onda Şamuel orda yox idi. Yaxınlıqda qızlar odun- çürüntü yığıb, qayıdırdılar. Şaul qızlardan Şamuelin yerini soruşduqda, onlar:—"Şamuel bu vaxt dağda olmalıdır. Çünki, xalq Allaha qurbanlıq verir, Şamuel orda olmalıdır, Şamuel olmadıqda heç kim təama əl uzatmır". Az sonra Şamuel dağa qalxır və Şaulu orda görür. Şamuel Şaulu ziyafətə çağırır. Bu zaman Şaul atasının eşşəyinin itdiyini, neçə gündür tapa bilmədiklərini danışır.

Şamuel Şaul və dostunu məclisin ən yaxşı yerində- öz yanında əyləşdirib, ən ləzzətli yeməklərə qonaq edir. Sonra isə yatıb, dincəlmələrinə göstəriş verir. Şaul isə atasının yanına qayıtmağı xahiş edir. Şaul neçə gündür ki, çöllərdədir, atası çox narahat olacaq:—"Oğlumun başına nə iş gəldi ki, oğlum gəlib çıxmadı". Amma Şamuel kimi Allah sevər bir adamın sözündən çıxmağı da, etiraz etməyi də özünə yaraşdırmır. Digər tərəfdən Şaul yaxşı tərbiyə almış, böyük-balaca hörmətini saxlayan

nurlu bir gənc idi. Çox yaraşığılı-ucaboy olmağı da Şamueli cəlb etmişdi. Nə isə gecə Şaul və dostu burda yatmalı olurlar.

Bu axşam Allah Şamuelə Vayhlə:-“ Sabah İsrail xalqına başçı göndəriləcək və bu rəhbər artıq sənin yanında qonağındır”. Şaul səhər durub getmək istəyəndə, Şamuel Allahın ona vəd elədiyini və Şaulun İsrail xalqına başçı olacağını Şaula deyir. Bu zaman o, (Şamuel) Şaulun başını zeytun yağı ilə mazlayır və eşşəyin tapılmasının xəbərini Şaula deyir.

Hər iş Allahdandır: - “İndi sənin atan nə sənin, nə də eşşək haqda düşünür.”

Şamuel Şaula göstəriş verir ki, dağdan enəndə, sən peyğəmbərlərin əhatəsində olarsan, Allah özü sənə yol göstərəcək, Allah həmişə səninlə və sənin xalqınla olacaq. Bir gün Şamuel, başçı seçmək üçün üç dəfə püşk atır. Hər üçündə də rəhbər olmaq (hökmdar olmaq) püşkü Şaula düşür. Bütün xalq Şaulu alqışlayır və onu öz hökmdarları hesab etdilər. Bu vaxt çox qarışıq vaxt idi. Amonlular xalqa aman vermir, arıarası kəsilməyən hücumlar və işgəncələr edir. Amonlular bir dəfə İsrail övladlarına deyir: - “Amonbaşı qərar çıxarıb ki, əgər İsrail xalqı bizimlə yaşamaq istəyirsə, onda onların bir gözünün (sağ gözünün) çıxarılmasına razı olmalıdırlar”. Xalq ağlaya-ağlaya Şaulun yanına gedib, Amonluların şərtini Şaula danışdılar. Şaul başqa yerdə yaşayırdı. Şaul, ilxını-naxırı kəndə gətirdi. Öz naxırından iki öküzü kəsib, onun yanına gələnələrə verdi və dedi: - “Kim Şaul və Şamuel tərəfə keçməyə, onlarla birgə olmasa, onları da kəsib belə doğrayacağam”. Xalq qorxuya düşdü və hamı Şaulun yanına yığışdı. Bu zaman Şaul

ətrafında “300.000” ə qədər adam olduğunu zənn etdi. Ən çox İuda nəslindən olanlar, cəmləşmişlər.

Şaul kişilərdən üç dəstə düzəltdi və səhəri günü Amonluların üstünə gedib, onları məğlub edirlər. Şaul yenə öz torpaqlarına qayıtdı.

Şamuel Şaulu çar - (hökmdar) elan etdi. Sonra qurbanlar kəsib nəzir verdilər. Şamuel Şaulun başını mazladı və xalqı Allah yolundan dönməməyə çağırırdı. Səh:394

Bu zaman Şamuel artıq qocalmışdır. Artıq Şaulun oğlu İnatan-(Natan, indi İsraildəki Nataniya şəhəri onun adı ilə bağlıdır) böyüyüb, cəsur bir gənc olmuşdur. Vuruşmalarda o, atası ilə birlikdə İsrail xalqına zülm etmək istəyən adamları məğlub edirdilər. Hər dəfə vuruşmadan sonra, Şaul Şeypur çaldırır və xalqı birliyə çağırır. Filistimlilər də öz növbəsində İsrail xalqı ilə necə mübarizə aparmaq lazım gəldiyi barədə nifrətamiz hiylələr-tədbirlər fikirləşirdilər. Filistimlilər, bütün dəmirçiləri hədələyərək göstəriş vermişlər ki, onlar İsrail xalqı üçün qılınc düzəltməsinlər. Ona görə də axırıncı vuruşdan sonra İsrail övladlarında cəmi “2” (iki) qılınc var idi. (Şaul və onun oğlu İnatanda)

Şaul və oğlu İnatın haqda

Filistimlilərin qorxusundan dəmirçilərin heç biri İsrail xalqı üçün işləmir. Bütün dəmirçilər İsrail xalqının övladları olmasına baxmayaraq, onların heç biri, hətta balta, dəbilqə düzəltmirdilər. Onda Şaulun oğlu İnatın (Nəton), Kolyatlardan ehtiyat edərək, atası olan yerdən başqa tərəfə yollanaraq, Allahı köməyə çağırırdı. (Kolyatlar - sünnət olunmayan xalqlardır). (Bəzi dillərdə müsəlmançılıqda bunlara Colyatlar və ya cəlladlar da deyirdilər.) İmkansız qalan Şaul və İnatın qarət etmək fikrinə düşür. İnatın Allahın izni olmadan bal qarət edib yeyir.

(Kolyatlar yemək şeylərini də İsrail xalqından kənarlaşdırıb, məhdudiyət qoymuşlar). Natanın icazəsiz bal yeməyini bilən Şaul onu ölümə məhkum etmək istəyir. Xalq: - "İnatın bizim xilaskarımızdır, Natan çox vaxt sənə köməyinə çatıb, bəzən heç atası olmadan da bizi Kolyatlardan qoruyub". Bu zaman Şaulu rəhmət gətirirlər. Xalq: - "İnatın böyüyüb sənə dayaqlanan vaxt biz heç bir başqa xalqlardan zülm görməmişik, qorxusuz yaşamışıq" - dedilər.

Şaul və oğlu İnatın birlikdə olanda Amonlulara, Edomlulara, Moavlılara həmişə qənim olmuş, onları baş qaldırmağa macal verməmişlər. Amma hələ Amelakçılar bu torpaqlarda ağalığa edirdi. Buna görə də Allah Şauldan üz döndərmişdi. Çünki, Şaul Amelakçıları dost xalq hesab edərək, onlara geniş imkanlar vermişdir. Amma Amelakçılar fürsət düşdükcə İsrail xalqının başına cürbəcür bəlalar gətirirdi. Xalqı dinc yaşamağa qoymurdu. Bir dəfə ata-bala birləşərək, Amelakçıları buralardan uzaqlaşdırdılar. Amma Amelakçı

öldürmədilər, sağ tutdular. Elə bu səbəbdən Şaul xalqın da gözündən düşmüşdür. Şaul onun xalqını qıran insanlara rəhm edir, qarət edir və qanlı ət yeməkləri yeyir. Bir də qarət edilmiş baldan Allahın izni olmamış yemişdir. Bu işlərin hamısı Allaha ağır getmişdir. Belə vaxtlarda yenə xalq başçısız qalmışdır. Odur ki, xalq xilaskar-hökmdar-başçı tələb edirdi. Xalq yığılıb, püşk atdılar, püşk hər dəfə Natanın adına düşürdü. İnatan cavan idi və qoşunu da az idi. Odur ki, Şamuel onun başçı olmağına razılıq vermədi.

Şaul və David haqda

Bir gecə Şamuelə vəyh gəldi ki, -“başqa bir cəsür adam tapın, xalqı Kolyatların, Amelakçıların əlindən xilas etsin. Bet-Lehemli İşayın yanına get, onun oğlanlarından biri sizin xilaskarınız olacaq”. İşayın 7 (yeddi) oğlu var idi. Bunların hər biri Şamuelin yanından gəlib keçdi. Onda Şamuel:-“bunların heç biri çarlığa yaraşan igid deyil”-dedikdə İşay bir oğlum da-lap balacası çobandır. Şamuel təklif edir ki, gedin onu da gətirin. Gedib 7-ci oğlunu da Şamuelin yanına gətirdilər. Onun sifəti, gözləri və gözlərində olan nur (sanki alov), onun necə cəsür adam olmağından xəbər verirdi. Şamuel bu gəncin simasına heyran qalmışdır. Bu çobanın adı David idi. Davidi Şaulun yanına gətirdilər. Şamuel Şaula, Davidi belə təqdim etdi:-“Bu oğlan yaxşı mahnılar bilir, həm də alətdə (arfada) çalır. Qoy sənin yanında qalsın, sənin qəlbin qara olanda o, çalar, oxuyar, sənin ürəyin sakitləşər. David Şaulun yanına gələndə Şaul üçün çoxlu pay-püşk gətirir. Bir neçə dəfə Allah Şauldan üz döndərəndə-onun ruhu olmayanda David çalır-oxuyur. Şaulu sakitləşdirirdi. Şaul görür ki, David ağıllı, güclü, danışığı rəvan, tərbiyə sarıdan kamil bir cavandır. Ona görə də onu bir daha evinə buraxmamağı qət elədi və İşaydan:-“Qoy bu oğlan mənim yanımda qalsın”-deyərək xahiş etdi. Onda İşay öz oğluna xeyir-dua verdi və Şaulun yanında qalmağına izin verdi. Bu o vaxt idi ki, Kolyatlar İsrail xalqı ilə vuruşa hazırlaşırdılar. Allah Şauldan üz döndərmiş, Natan da bir az qoşun ilə mübarizə apara bilmirdi. David isə öz sevimli peşəsi-(çobanlıq) davam etdirərək, Şaulun xidmətində yaşayırdı. Bu zaman Filistimdə yaşayan Kolyatlardan biri - (onların başçısı) qabağa gəlib, Şaulun ordusunu və İsrail xalqını lağa qoyur. O, deyirdi: -“bu nə ordudur ki, mənim qarşıma çıxarmısınız, sizin

ordunzun qarşısında mən tək dayanmışam, sizdə elə qüvvətli adam da yoxdur ki, mənimlə ayırd olsun. (mənimlə vuruşsun)”. Bu adamın adı Kolyat idi.(Bəlkə də bu xalqa onun adı ilə bağlı Kolyatlar deyirlər).

Kolyatın bütün bədəni örtülmüş vəziyyətdə idi.(mis dəbilqə, mis paltar, mis çəkmələr) onun bədənini bürümüşdü.

Daha sonra Kolyat əlavə edir: - “hazırda siz bizim xidmətimizdə hesab olunursunuz, əgər qalib gəsəniz, biz sizin xidmətinizdə olacağıq. Əksinə hamınızı qıracağıq və ya qul kimi sizi başqa ölkələrə satacağıq”-deyərək, qəh-qəhə çəkib gülür. Bu zaman David çöldə idi, amma Şaulun böyük qardaşları Şaulun qoşununda vuruşda idi. Davidin atası sahəyə gəlib, çoxlu yemək-içmək gətirib Davidə verir:-“Apar qardaşlarına ver, indi onlar vuruş meydanındadır, qoy onlar yaxşı vuruşsunlar. David gəlib, Şaulun yanına çatanda görür ki, nəhəng gövdəli bir insan mis paltarlar geyinərək ortada dayanıb, çoxlu əsgərlər də yaraqlı şəkildə arxada dayanıblar. David rast gəldiyi ilk adamdan soruşur ki, bu nə mənzerədir??, hanı Şaulun qoşunu? Onlar cavab verirlər ki, xalq qorxub qaçıb, ancaq qoşunda qorxmaz və güclü kişilər qalıb və əlavə etdi ki, kim bu kişiyyə qalib gəlsə, öz yeganə qızını ona verəcək, ona xəzinədən çoxlu bəxşiş verəcək. Onda David: - “Mən xidmətçiyəm, əgər mən o nəhəng kişiyyə qalib gəlsəm, Şaul sözünün üstündə duraraq qızını mənə də verər?” Onda bu kişi Şaula tez xəbər verir ki, bura bir nəfər cavan oğlan (İuda nəslindən)gəlib. O, Kolyatın qarşısına çıxmaq istəyir. Şaul etiraz edərək: - “O çox gənkdir, olmaz” - deyir. Daha sonra hərbi qardaşları gəlib, Davidi danlayırlar: - “Sən niyə bura gəlmisən?? Biz ölsək heç olmasa, sən balacasan, sən sağ qalarsan, çıx get evə”.

Davidi bu döyüşdən heç bir vəchlə yayındıra bilmədilər. Bir tərəfdən Davidin İnanatla (Şaulun oğlu) dostluğu, digər tərəfdən Şaula sidqi-ürəkdən xidmət etməsi, onun bu döyüş meydanından döyüşsüz getməsinə yol vermirdi. David irəli gəlib Şaula:-“Bəs onlar bizim ana-bacılarımızı qul edib təhqir etsələr, başlarına hər cür oyun gətirsələr yaxşı olar?”-deyə müraciət edir. Daha sonra David bir hadisəni Şaula xatırladır:-“Bir vaxt şir bir quzunu ağızına alıb qaçanda mən qaçıb şirin belinə minib, şiri boğub quzunu azad etmədim?” Məni yırtıcı şirin pəncəsindən xilas edən Allah, bu sünnet olunmayan vəhşidən də xilas edər”. Bu zaman Şaul çarəsizlikdən razılıq verdi və öz hərbi geyimini ona verdi. Davidi geyindirdilər. David bir-iki addım gedərək, geyimi (ona ağırlıq etdiyi üçün) çıxarıb atır, bir yana. Paltarsız vuruşmaq istəyir. David gedib sapandını götürdü və əlavə beş ədəd hamar-yumru daş götürüb, çoban sumkasında-zənbildə ehtiyat saxladı. Kolyat Davidi görəndə gülür və lağa qoyur:-“Bir yönlü adam yox idi ki, mənim qabağıma gəlsin? Adamın ona yazığı gəlir”. Nə isə David Allaha yalvarıb döyüşə girir. Kolyat da lap irəli gəlir (bir qılinc məsafəsi qədər). Davidin sapandı uzun və qüvvəli çomağın ucunda idi. David birdən çubuğu fırlayıb sapandın ucunu buraxır, sapandan çıxan daş Kolyatın alınına dəyir, Kolyat yıxılır. David sıçrayaraq onun qılinci ilə başını kəsir. Bu hadisəni görəndə başqa əsgərlər qaçırlar. David Şaula yaxınlaşaraq, Kolyatın başını göstərir. Şaul heyranlıqla: - “Bu cavan kimin oğludur, kimləndir?”-soruşur. Bilənlər deyirlər ki o cavan oğlan Bet-Lehemli-İşayın oğludur və İuda nəslindəndir. O, İuda və Efraim torpaqlarında yaşayır. Onda Şaul Davidi hərbcilərin böyüyü elan edib, bir daha atası yanına buraxmır. Xalq Davidi çox sevirdi. Onun bu qəhrəmanlığı

xalqın dilindən düşmürdü. İnatan Davidi hamıdan artıq sevirdi. Xalq sevindiyindən şadlıq edir, ziyafətlər verir, çalib oynayrdılar. Bir dəfə ziyafət zamanı Şaul eşidir ki, xalq deyir: “Şaul 100 nəfəri məğlub edibsə, David 1000 nəfəri məğlub edib.” Belə sözlərdən Şaul qəzəblənir: “Bir o qalib ki, xalq çar kürsüsünü də Davidə versin”. O gündən Şaulun Davidə paxıllığı tutur və onun qəlbində müxtəlif hisslər baş qaldırır və Şaul Davidi izləməyə başlayır. Lakin, Davidin yalnız bir məqsədi vardı, o da Şaulun qızı Milkaya sahib olmaq və bütün canı-qanı ilə Şaula xidmət etmək. Lakin Şaul Davidə böyük qızı Miryonu (ərdə olmuş) vermək istəyirdi. Ona görə Davidi çağırır, məsləhət etdikdə, David Milkonu sevdiyini və Şoulun vaxtı ilə vəd etdiyini onun yadına salır. Onda Şoul yenə başqa tədbirə əl atır: “Əgər sən 100 nəfər Kolyatlılardan öldürüb, başını mənə gətirsən Malkonu alarsan”-deyir. Şaulun məqsədi onu ölümə göndərmək idi. Bu şərtədən David çox sevinir, çünki David kimi bir cəsur adam üçün bu şərti yerinə yetirmək çox asan idi. David öz dəstəsi ilə xeyli Kolyatçı və Amelakçı qıraraq, 200 nişanını gətirir. Şaul bu işdən daha çox narazı qalır.

Nəhayət David Şaulun qızı ilə evlənir. Malko da Davidi çox sevirdi. Hələ əvvəldən İnatanın da (Şaulun oğlunun) fikri belə idi. səh:407 Beləliklə David (ordu başı) bütün başqa xalqları, İuda, Efraim və Benyami torpaqlarından çıxardı. Davidin Allahın nəzərində, bir döyüşçü, təmiz adam (peyğəmbərcəsinə) kimi, xalqa və Şaula canla-başla xidmət edən adam kimi yeri vardı. Amma Şaulun Davidə olan nifrəti azalmır, əksinə çoxalır. Bir gün Şaul oğlu İnatanı çağırır ona Davidi öldürməyi tapşırır. Onda İnatın çox pis olur və atasına yalvarmağa başlayır: “axı nə üçün sən Davidi öldürməyi qərar



vermişən, axı David xalqı o vəhşi Kolyatın əlindən xilas etdi, sən də sevindin və ona rəğbətini artdı, o sənə qarşı heç bir pislik etməyib, sənə canla-başla xidmət edir, özünü günahsız qana bulama”. Şaul İnatanın sözlərinə qulaq asdıqca, Allahdan onun bədəninə yaxşı ruhlara daxil olur, İnatana söz verir ki, onu öldürməyəcək, ona rəhm edəcək. Bir gün David döyüşdən yenə qələbə ilə qayıdaraq, sevincindən Şaul üçün çalib-oxuyurdu. Bu zaman Şaul əlindəki oxla Davidi barıya mıxlamaq istədi. Bu zaman David oxdan cəld yayınıb çıxdı. Bu əhvalatı İnatana söylədi. Sonra Şamuelin yanına getdi. Çünki David bilirdi ki, Şamuel peyğəmbərin yanına gedən adam həmişə razı qayıdırdı. Davidin qaçdığını görənlər Şaul xeyli adam göndərir ki, gedib Davidi tapıb öldürsünlər. Bu adamlar gəlib Davidi Şamuelin yanında gördülər, onda onlar sakitləşib, Şamuelin yanında mələk kimi durdular. Şaul ikinci, üçüncü dəstəni göndərdi. Bütün qoşun sanki Şamuelin yanında donub qalmışdılar. Nəhayət Şaul özü yollanır. O Şamuelin yanına çatanda hamı ilə peyğəmbər kimi rəftar etdi. David bu fürsətdən istifadə edib, qaçdı öz evinə. İnatana və Malko Davidi çox sevirdi, odur ki, çarə axtarırdı ki, Davidi atasının əlindən necə qurtarsın. Davidi başqa yerdə gizlədib, yorğan-döşəyinə ağacdan adam düzəldib, başına keçi tükündən saçla oxşayan əşya qoyur. Şaul Davidi axtarmağa adamlar göndərir, adamlar gəlib evə çatanda Milkodan soruşurlar ki, David hanı? Malko:–“David xəstə yatır”–deyir. Onlar gedib Şaula xəbər verirlər ki, David xəstə yatır. Onda Şaul:–“Gedin yorğana bükün gətirin.” Qoşun gəlib yorğanı açdıqca yorğanda, ağacları və keçi tükünü görürlər. Onda Şaul qəzəbli şəkildə qızına:–“Nə üçün atanın düşməni xilas edirsən”–çığırır. Bu zaman David ata yurdunda-Bet Lehemdə idi.

Yeni ay çıxanda Şaul yemək-içmək məclisində olmalı idi. Davidin yeri boş idi. İnatan atasının yanında oturmuşdu. Bu zaman Şaul oğlundan soruşur ki, David hanı? O deyir: - “David ata yurduna gedib, Allaha qurbanlıq aparıb və qardaşlarını görməyə gedib. Onda Şaul oğluna pis hirsələndi: -“sən atanın oğlusan, o nankor ananın”. David və sən heç bir zaman çar olmayacaqsınız, Davidi öldürəcəyəm. İnatan çox yalvarır. Amma Şaul fikrindən dönmür ki, dönmür: -“Nə qədər ki, David var nə sən, nə də çar kürsüsü ola bilməz”. Son vaxtlar Şaul öz doğma oğlunu da görmək istəmir. İnatan heç nə yemir, çıxır gedir. Çünki Davidin taleyi onu dinc buraxmır. David gəlib Avimilixin yanına çatır, ondan ox(nizə) və qılinc istəyir, o burada qılinc yoxdur, tək bir qılinc var, o da Kolyatın başını kəsdiyin qılincdir. David isə: -“Eybi yox ver onu mənə”- deyir. Daha sonra David ac idi, odur ki, Avimilixin rəqib olmağına baxmayaraq, ondan çörək istədi və o dedi ki, burda başqa çörək yoxdur, ancaq Allaha aid olan yeyinti var. Əgər bir insan həftə ərzində qadınlarla yaxınlıq etməyibsə əl-ayağı təmizdirsə, verərəm. David bildirdi ki, xeyli vaxtdır ki, təmizdir. O da Davidə çörək verdi və David çörəyi alıb bir az da uzaqlara qaçdı, gəlib elə yerə çatdı ki, keçmişdə İsrail oğullarını qırmaq istəyəndə, David xalqı xilas etmişdi. David çox qorxur. Çünki çoxdandır ki, dağda-meşədə ac qalıb, üzünü tük basmış və yorğun-üzülmüş vəziyyətdə idi. Bu zaman buranın xalqının başçısı:öz əlaltılarına deyir: - “O David deyil??, Şərəfinə qız-gəlinlər mahnı qoşmuşlar”. David başa düşür ki, onunla ölüm arasında bir addım var. Odur ki, özünü ağılsızlığa qoyur ki, guya ağıldan kəmdir və başlayır sayıqlamağa. Onda başçı: -“bu ağıldan kəmi rədd eləyin getsin buralardan”- deyir. Davidi bir az da uzaqlara qovurlar. David

gəlib ata yurduna çatdı və bir yaxınlıqdakı çadıra girdi. Burada onu atası, qardaşları və qohum-əqrabaları qarşılayırlar. David gəlib Moav çölünə çatır. O, Moavların başçısından-atanasının, qardaşlarının orda qorxusuz yaşamaları üçün icazə istəyir. Oranın çarı Davidə icazə verir. David özünə gəlir və bir az da uzaqlara getməyi qət edir və bir möhkəm yer tapıb, gizlənir. Buralarda Qad nəsindən də (Qad Yaqubun oğlu) adamlar var idi. Onlardan biri Davidə İuda torpaqlarına getməyi məsləhət bilir. David İuda torpaqlarına gedərək, ətrafına çoxlu adam toplayır. Bu zaman Şaul eşidir ki, David qoşun toplayır. O öz adamlarını yığıb: - "Elə bilirsiniz ki, İşayın oğlu sizə torpaq, su və çörək verəcək??" O bizim hamımızın əksinə çalışır. Mənim oğlum da onunla əlbir olub, mənim əleyhimə çalışır. Sonra Şaul elan etdi ki, kim Davidi görüb, mənə yerini deməsə, onun boynunu vurduracağam. O, bu qərarla yüzlərlə arvad-kişi və uşağı qətlə yetirdi. Avimilixi və onun qohum-əqrabalarını qılıncdan keçirdi. O Avimilixə dedi: - "Sən mənim düşmənimə qılınc, silah və çörək vermişən". Bu vuruşmada təkcə Avimilixin oğlu gizlənərək sağ qalır, o gedib, Davidə deyir ki, Şaul bizim bütün nəslimizi məhv etdi. İndi mən sənənləyəm. Avimilixin oğlu Davidlə dostlaşır. Bu zaman Filistimdə yaşayan zalımlar azlıqda qalan bir xalqı qırırdı. Onda David Allaha yalvarır ki, mənə bu günahı yazma, mənə izn ver bu yazıq xalqı azad edim. Bu zaman Davidin 400 nəfər döyüşçüsü var idi. Bu az adamlar filistimliləri qovur, xalqı azad edir. David bu xalqın başçısından, öz qoşununun burada yaşamasına icazə alır və özü çox çətin bir yerdə gizlənir. Şaul isə axtara-axtara gəlib Davidin gizləndiyi yerə çatır və Davidi mühasirəyə alır. Davidin gizləndiyi yerə çatana qədər Şaul artıq yorulur və yatır. Bu zaman David gəlib, Şaulun xələtindən bir

parça kəsir, başının üstündə dayanır. Şaul oyanır, Davidin başının üstündə dayandığını görür. Onda David: - “axı mən sənə nə etmişəm ki, sən məni öldürmək fikrinə düşmüşsən, əgər səni öldürmək istəsəydim Allah səni mənim əlimə vermişdi, onda öldürərdim. Görürsən ki, sənin xələtinin bir hissəsi yoxdur. Mən istəsəydim səni xələtlə birlikdə kəsərdim. Onda Şaul fikrə gedərək, Davidə ürəyini açır: - “Bilirəm ki, sən gəc- tez hökmdar olacaqsan, səninlə bir şərtim var, sən gərək İnatanı özünə yaxın köməkçi götürəsən və mənim ailəmi hər cür təhlükədən qoruyasan. Şaulun bu məsləhətlərinə görə David torpağa qədər əyilərək, Şaula təzim etdi. Sonra Şaul öz kürsüsünə, David isə yenə qayaya öz gizli yerinə keçib, rahatlıq tapdı.(çünki yenə Şaula araxayın deyildi)David Karmil torpağında yaşayırdı. Bu torpaqda simic bir kişi və əliaçıq-nurani bir arvad yaşayırdı. Bunlar uzun müddət bir yerdə qurd və quzu kimi yaşayırdılar. Arvad səxavətindən döyülüb-söyülürdü. Bir gün David ac olanda bu kişinin yanına adam göndərir ki, ona bir neçə qoğal və bir az şərab göndərsinlər. O, kişi varlı olmasına baxmayaraq, gələn adamları və Davidi təhqir edir: - “David kimdir, İşay nəçidir ki, bir dağ keçisi mənim yemək süfrəmə şərik olsun”.(Dağ keçisi Davidə işarədir)Davidin elçiləri qayıdıb, Davidə xəbər verirlər ki, o, kişi səni də, bizi də təhqir etdi. Onda David hazırlaşır o, kişinin yanına getdi. Bu zaman kişinin arvadı-Aqiyə gizlindən bir neçə qoğal, bir az şərab ət, pendir və hər şey götürüb(David və qoşunu üçün) eşşəyə minərək yola düşür. Yolda Aqiyə və David qarşılaşırlar. Aqiyə utandığından eşşəkdən düşəndə yıxılır. Özünü düzəldərək Davidin ayağına yığılıb David üçün Allaha dua edir. David qadını yerdən qaldıraraq, daha onun ərinə öldürməyəcəyinə söz verir. Aqiyənin gətirdiyi şeyləri də

qəbul edir. Aqiyə evə qayıdanda ərinin şən olduğunu görür. Aqiyə şükürlər etdi. Birinci dəfədir ki, əri şən görünürdü. Elə bil tamam başqa adam idi. Şən və mehriban. Onda Aqiyə elədiyi işlərin hamısını ərinə danışır. Bir neçə vaxtdan sonra Aqiyənin əri ölür. Bu zaman artıq Şamuel qocalmışdı, ölüm ayağında idi. Şamuelin ölüm xəbərini eşidən David hündürlükdən düşüb-gedib, dəfn mərasimində iştirak edir və qayıdır. Aqiyənin səxavəti, onun utancaqlığı, ərinin ona daima əziyyət verməsi, Davidin yadından çıxmır. Onda David 2 xidmətçi göndərir ki, Aqiyəni onun yanına gətirsinlər. Aqiyə Davidin təklifini səmimi qarşılayaraq: -“Mən onun quluyam”- deyir. “O, necə istəyirsə, elə də olsun”. Bu zaman Aqiyə eşşəyə minərək, sevincək Davidin yanına gəlir. David indiyə qədər bir neçə arvadla yaxınlıq etmiş və bir neçə arvadı bir yerdə saxlayırdı. David eşidir ki, Şaul qızını-Malkanı (Davidin sevgilisi)özgə adama ərə verib. Şaul bu adamı Davidin yerinə orduya rəhbər təyin edib.

Bir dəfə Şaul yenə kədərlənir: - “Necə yəni İşayın oğlu sağdı, özü də yaxşı yaşayır.” Şaulun Davidə paxıllığı tutur, çünki çoxlu arvadı və qız-gəlinlər içində hörməti var Davidin. Hələ onun 99 arvadının olması barədə sonralar qeyd ediləcək. Beləliklə Şaulda intiqam hissi baş qaldırır. Böyük bir qoşunla Davidin lagerini mühasirəyə alır və lagerin oratasında məst halda yatır. Onda David iki qoçaq xidmətçisi ilə gedib, Şaulu yoxlayırlar-“Görəsən doğrudan Şaul qonaq gəlib?” Onlar Şaulun doğrudan yatdığını yəqin edirlər. Davidin cəsur adamları qılıncı qaldırırlar ki, Şaulun başını kəssinlər, David onların əlini göydə saxlayır. Şaulu yatmış görəndə David onu daha çox qoruyur. Onda David Şaulun ox, nizə, qılıncını və başının altından şərab bardağını götürərək, aralıdakı təpəyə

qalxıb, ordan qışqırır: - “Ey, Şaulun gözətçiləri harada ölüb-qalmısınız ki, Şaulun yarağını apardılar. Bu sözü bir neçə dəfə təkrar etdi.

Şaulun dəstəsi elə bil qış yuxusuna getmişdi. Lakin Şaul səs eşidərək, oyanır və görür ki, yaraqları yoxdu. Bilir ki, bu iş Davidin işidir. Uzaqdan Davidə alqış edərək, onun üçün Allaha dualar edir. David yenə Şaula təzim edib: - “Sən mənim ağamsan, mən sənin xidmətçinəm, iki cəsur döyüşçü göndər yaraqları verim. Sonra Şaul yenə öz kürsüsünə, David isə yenə öz mağarasına qayıtdı. David əvvəlki kimi yenə Şaula etibar etmirdi. Səh:419

Bir dəfə David Karmil hökmdarından xahiş edir ki: - “Mənim üçün kiçik bir şəhər və ya bölgə ayır ki, mən orda yaşayım. Karmil hökmdarı David üçün elə bir yer ayırır. O, yer İudeya torpağında idi. O vaxtdan indiyədək İudeyaya Davidin şəhəri deyirlər. David burda yaşayır, bütün başqa xalqları Karmil torpaqlarından (Efraim, Benjami və İudeya torpaqlarından) çıxarır. İudeya çarı çox sevinir ki, onun David kimi qoruyucusu-xidmətçisi var. Digər tərəfdən Karmil xalqı İsrail xalqını görmək istəmirdi. Davidin İsrail xalqından dönməsi Karmililərə sərfəli idi.

Bir dəfə Filistim xalqı İsraililərin üstünə hücum edəndə David Karmil xalqına qoşularaq, İsrail xalqının üstünə vuruşmağa gedir. Bu zaman Şaulun vəziyyəti yaxşı deyildi. Bir tərəfdən Allahın ondan üz döndərməsi, digər tərəfdən tək qalması (Davidsiz) Şaulu tamam əldən salmışdı. Belə bir vəziyyətdə Karmil qoşunundan bir nəfər çara xəbərdarlıq edir ki, David heç vaxt İsraililərlə vuruşmayacaq. Odur ki, ona bel bağlamaq olmaz, fürsət tapıb bizi qıracaq. Odur ki, onu (Davidi) burax getsin. Çar: - “Axı David mənə yaxşı xidmət



edir, mən onu necə buraxım?”. Çoxlu əsaslar gətirir və nəhayət ki, çarı dilə tutur. Çar Davidə:–“Sən çıx, amma yurduna get”-deyir. David öz yurduna qayıdır. Bu zaman David görür ki, Filistimlilər İsrail övladlarının evlərini yandırır, qız-uşaq, qadın, kişi və hamısını əsir edib, aparırlar. (bu zaman ən böyük qənimət qız-gəlin hesab olunurdu). Bu əsirlərin içində öz arvadlarını görən David Allahdan izin istəyir:–“ Mənə izin ver bu xalqı azad edim”, David:–“Mənə qüvvət ver Allah”-deyir. Bu zaman Allah Davidə qüvvət-güc və izin verir. David İsrail övladlarını Filistimli xalqların pəncəsindən azad edir. Amma bu döyüşdə Şaulun dəstəsindən cəsur adamlar qalmamışdır. Filistimlilər Şaulun iki oğlunu və İnatanı qətlə yetirmişlər. Şaulu isə axtarırdılar. Şaul öz yaxın adamlarından birinə təklif edir ki, götür mənim qılıncımı məni öldür. Bu adam öz çarını-öz silahdaşını öldürməyi etiraz edir. Onda Şaul öz qılıncı ilə özünü öldürür. Bu vəziyyəti görən Şaulun silahdaşı da özünü öldürür ki, Filistimlilərin əli ilə ölməsin.

Şaul və onun üç oğlu eyn bir gündə həlak oldular. Fələstinlilər onların meyidini aparıb, küçələrdə gəzdirdilər, sonra da asdılar. Gecə, sağ qalan İsrail oğullarından gedib onları azad edib, yandırdıqdan sonra sümüklərini basdırdılar. İsrail xalqına dəhşətli-ağır itkilər üz verdi. Bu zaman David bu faciələrdən xəbərsiz idi. O, başqa yerdə idi. Səh:424



Davidin çarlığı. İsrailin ikinci çarı

Deyildiyi kimi David uzaqda idi. Bir Amelaklı kişi qaçaraq Davidin yanına gəldi ki, ondan mükafat alsın. David ondan soruşdu: - “Sən kimsən, nə baş verib??” O, sevincək Şaulun ölüm xəbərini deyib, ondan çoxlu ənam almaq istəyirdi. David soruşdu: - “Hardan bildin ki, Şaul ölüb?” O, isə bildirdi ki, fələstinlilər hücum edib, Şaulun qoşununu qırdılar və oğlanlarını da öldürdülər. Şaul isə halsız vəziyyətdə uzanıb güclə nəfəs alırdı. O, məni çağırıb: - “Al bu qılıncı məni öldür”- dedi. Mən onu öldürdüm, çünki o, çox halsız idi, yaşamağa gümanı yox idi. Mən onun öz qılıncı ilə başını kəsdim. Əlindəki qılıncı göstərərək: - “Bu da onun qılıncı”. Bu zaman David ağır-bəd xəbər eşidərək, yaxasını cırır. Bəd xəbər eşitdikdə yaxa cırmaq Daviddən adət qalmışdı. İndi də İsraildə yaşayan bəzi xalqlar (əsasən yəhudilər) bəd xəbər eşidəndə yaxasını cırır, qız-qadınlar isə birçəyini-saçını kəsirlər.

David bir cavan oğlanı qaçırıb, Amelakçının yanına gətirir: - “Üz onun başını”- deyir. Xəbər gətirəni öldürürlər, çünki o, günahsız adamı öldürmüşdü. Bu zaman David: - “Günah onun özünün başına, çünki o, bizim xalqımızın rəhbərini öldürüb.” Əslində o kişi yalan danışırdı. Şaulu öz silahdaşı öldürüb. Bu kişi onun qılıncını sübut kimi götürüb, qaçıb. David isə onu ancaq, danışdığı pis fikirləri üçün öldürmüşdü. Bundan sonra David Şaul və İnatın üçün matəm duaları oxuyur, bütün İuda xalqına bu duaları məcburi oxumağı tövsiyə edir.

1. Ey İsrail! Sənin Gözəlin məhv oldu.
2. Bu barədə heç yerdə deməyin.

3. İnatan bir də qayıtmayacaq.
4. Bütün İsrail qız-gəlinləri ağlayın.
5. Sənin üçün kədərlənirəm ey İnatan.
6. Sən mənim üçün əziz idin.
7. Sənin məhəbbətini mən necə unudum?
8. Sənin hərbi qılıncın niyə susdu?

Bundan sonra David Xevrona getdi. İudalılar gəlib, onun başına topladılar, onun başını zeytun yağı ilə yağladılar. Davidə çatdırdılar ki, Qad xalqı-(Yaqub nəsl) Şaul və oğlunu basdırdılar. Davidə başqa bir məlumat da çatdırdılar. Onlar dedilər ki, Şaulun qoşun başçısı (Şaulun qızı Malkonu alan) Şaulun balaca (sağ qalan) oğlunu Qadlılara çar təyin edib. Bu zaman David artıq İudeya çarı idi. David İudeyada "7" il çarlıq etdi. Bütün bu illər ərzində Davidin qoşunu ilə, İsrail xalqının yeni çarı - (Şaulun oğlu) arasında çəkişmə gedirdi.

Davidin çox arvadları var idi. Bunlardan onun çoxlu oğul-uşağı dünyaya gəlir. Bu uşaqlar İudeyada və Xevron vilayətində artıb-çoxalır. Lakin, hazırki vaxtda onun qoşunu lap azalmışdı. Amma bütün döyüşlərdən qələbə ilə qayıdırdı. Bunu görəndə kiçik padşahlıqlar Davidlə vuruşsuz təslim olur, sülh-saziş bağlayırdılar. Hətta Avner-(Malkonun-Şaulun qızının əri-Davidin birinci arvadının əri) də gəlib sülh istəyir. Onda David onunla şərtləşir. David onu yaxşı qarşılayır:-"Mən sazişə gələn adama dəymərəm"-deyir və şərtini deyir:-"Birinci Malkonumənim nişanlımı mənə qaytarmalısan. İkinci mənimlə heç zaman döyüşə çıxmamalısan". Avner razılaşıq, şən halda burdan uzaqlaşır. Bu zaman Davidin iki xidmətçisi və ən yaxın silahdaşı Abas onu izləyirlər, görürlər ki, Avner Malkonu gizlətmək istəyir. Onda Davidə qaçib xəbər verirlər ki, o, səni

aldadır, səninlə yalandan razılaşıb, bir azdan o yenə düşmənçilik mövqeyində duracaq, biz gördük ki, o, Malkonu gizlədirdi. David: - “Mən heç vaxt mənimlə vuruşmayan bir adamın qanını tökməmişəm, mən onu öldürə bilmərəm”-deyir. Onda Abas-izn ver biz onun başını kəsək-deyərək, qaçıb Avneri tutur və Davidin yanına gətirərək, başını kəsir. İkinci bir tərəfdən vaxtilə o, çoxlu dinc əhalini qətlə yetirib. Odur ki, onun qanı günahsız qan deyil. O, qoşun başçısı olandan sonra sənin dostun İnatanın da dəstəsi tələf olub, oğlu İnafan da 5 yaşında yetim qalıb. “5” yaşında olan İnafan anası ilə qaçanda yığılıb, ayaqları sınıb. Nəhayət İsrail xalqı da gəlib sülh istəyirlər. Onlar: - “Sən Şaulun vaxtında da bizi zalımların əlindən xilas etmişən, indi də bizim xilaskarımız ol, bizi öz himayəndə yaşamağa icazə ver.” Onda David: - “Mən günahsız adamlarla vuruşmuram, kim bizimlə vuruşursa, onunla vuruşuram.”- deyir. David, hər iki hökmranlığı birləşdirib, (İudeya çarlığı-david və Samariya çarlığı-İsraillilər və ya Şaul çarlığı) bir çarlıq-bir hökmranlıq edir. David bütün İsrail xalqına başçı təyin olunur. O, iki hökmranlığı birləşdirib, Yəruşəlimi paytaxt elan edir. David belə bir hakimiyyətliliyi çoxdan arzulayırdı. Odur ki, qurbangahlar tikib qurbanlar verirdi. Xalq David üçün ev də tikmişdi. Lakin David həmişə olduğu kimi qayadakı evində yaşayırdı. Bu təpəyə Davidin evi deyirlər. Beləlikdə David güclü hökmran olur və öz hakimiyyəti dövründə xalq üçün çox işlər görür. David “33” il çarlıq edir. Onun Yəruşalimdən də çoxlu arvadları və onlardan çoxlu oğul-uşağı dünyaya gəlir. O, indi hər hökmü verə bilər. Onun yadına düşür ki, əhd sandığı fələstinlilərin əlində qalıb,

sandığı gətirmək lazımdır. Odur ki, ən yaxın döyüşçülərdən dəstə düzəldib, əhd sandığını gətirməyə gedir. Fələstinlilər qoşun toplayaraq, Davidin qoşununa hücum edirlər. David onları qovub, uzaqlaşdırır, əhd sandığını da gətirir. Bu zaman David nişanlısı-Malkonu görür; onun yazıq çöhrəsini görəndə David üzünü çevirib, ağlayır. Malko isə Davidə yaxınlaşıb: - "Əgər qulunu qəbul etsən, sənin dəstəyə qoşularam" - dedi. David razılaşdı. David sandığı gətirəndən sonra qurbanlar kəsir, ziyafətlər verirdi. Lakin, Şəvul, İnatanı və onların ailələrini heç zaman yaddan çıxara bilmirdi. Odur ki, xalqa müraciətlə: - "Şəvulun külfətindən kim sağ qalıbsa, hamısını bura gətirin, onların hamısı mənim süfrəmdə nahar etsinlər." Bu zaman İnatanın oğlu İnafan yada düşür. O gündən (ayaqları sınımış) İnafan çarın süfrəsində nahar edir. David onun üçün xüsusi xidmətçilər saxlayırdı.

Xeyli vaxtdan sonra Amon çarı ölür. Onun yerinə oğlu-Anon keçir. David, Anona baş sağlığı (iki kişiylə) göndərir. Anonun adamları bu iki kişinin biğ-saqqalının yarısını kəsib, onları pis-ağır təhqiredici hərəkətlər edib, yola salırlar. s.435

Davidə xəbər verirlər ki, Amonlular sənin xidmətçilərini təhqir edərək, onların biğ-saqqalının yarısını və birçəklərinin yarısını kəsib, yola salırlar. David onlara xəbər göndərir ki, hələ bura gəlməsinlər, elə Yerixoda dayansınlar. Biğ-saqqalları əvvəlki vəziyyətində olanda gələrlər. Çünki xalq onları görəb, təlaş keçirə bilərlər. David biğ-saqqalı və birçəkləri kəsilmiş kişiləri qoşunun içinə gəlməyə izn vermədi. Çünki Amonlular elə bilər ki, xalq bu işdən qorxub onlarla vuruşmayacaq. David qoşuna göstəriş verir ki, iki dəstə düzəldin, Amonluların

qoşunu üstünə gedin. Bu zaman iki qardaş İov və Aves irəli gəlib: -“dəstələri bizə həvalə edin” - dedilər. Amonlular da iki dəstə düzəldilər, dəstələrin biri Amonlulardan, digəri Suriyalılardan. İov və Aves cəld və vuruşan qardaşlar idi. Odur ki, David heç vuruşa getmədi. İki qardaş vuruş bölgəsini bölüşdürdülər. Aves Suriya qoşunlarına qarşı, İov isə Amon qoşunlarına qarşı vuruşacaqdı. Sonra əlavə etdilər ki, işdi sən qalib gəlsən mənə, mən qalib gəlsəm sənə kömək edərim. Aves Suriyalılara qalib gəldi və qardaşının köməyinə gəldi və hər iki qardaş qalibiyyətlə qayıtdılar. Bu zaman David Yerusəlimdə idi. O, bu iki qardaşa tam güvənirdi. Bu qardaşlar bütün torpaqları bir-bir təmizləyir və saziş istəyənləri öz sıralarına qəbul edirlər. David həmişə hündürlüklərdə, qaya və təpələrdə yaşayır və bütün torpaqları seyr edir, gələcək işlər (tikinti və döyüş işləri) barədə fikirləşirdi. Bir gün David öz iqamətgahında-çardaqda seyr edirdi. O, həm də İov və Avesin qayıtmasını izləyirdi. Birdən qonşu qadının öz həyatində-güllərin arxasında çimdiyini görür. Bu qadın Davidin yaxın köməkçisi Urinin arvadı-Virşaviya idi. David bu qadının kim olduğunu bilə-bilə bu gözəl qadını çağırtdırıb, onunla yatır. Uri döyüşdən gələndə David onu yanına çağırıb, hal-əhval edir, yemək-içməyə dəvət edir. Uri heç süfrəyə yaxın da gəlmir. David soruşur: - “Niyə yemirsən, niyə yaxın gəlmirsən?” Uri:- “Mən burda-rahət yerdə oturum, amma hərbiçilər yoldaşlarım çadırda otursunlar.” David isə ona gedib, öz evində öz yatağında dincəlməyi təklif edir. Uri yenə etiraz edir. Onda David məktub yazaraq Uriyə verir ki, Avesə versin. Məktubda yazır ki, Urini ən ağır cəbhə hissəsinə göndər, sən heç kömək

etmə, qoy onu orda öldürsünlər. Uri bir neçə əsgər ilə vuruşan zaman həlak olur. Urinin ölüm xəbərini Davidə çatdırırlar. David Virşaviyanı tamamilə öz iqamətgahına gətirir. Davidin bu zaman "99" arvadı var idi. Virşaviya isə onun ən sevimli və "100"-cü arvadı idi. Müəyyən vaxtdan sonra Davidin Virşaviyadan Şoleymin-Süleyman adında oğlu olur. Bu işə görə David Allah qarşısında günah işlədir. Allah Davidə qəzəblənir, gecə onun yanına mələk göndərir. Mələk: - "Sənə bir nağil söyləyəcəyəm": - "Bir dəfə bir varlı adama qonaq gəlir. Bu varlı qonağı yaxşı yola salmaq məqsədilə, qonşunun yeganə bir quzusunu iki-qat qiymətinə alır. Quzunu kəsir, qonaqları şad-xürrəm yola salır. Bu kasıb kişinin balaca oğlu quzuya çox öyrəşmişdi. Quzu kəsiləndən sonra uşaq xiffətdən azarlayıb ölür."

David: - "qılınca əl ataraq: - "hanı o, varlı adam?, o, adam kimdir?"

Mələk:-"O, varlı sənsən"-deyir. Daha sonra mələk: - "Axı o, varlı adamın çoxlu qoyun-quzusu var idi." David çox pərt olur və soruşur: - "İndi mənə Allah qarşısında cəzam nə olacaq?". Mələk Davidə:-"Allah sənə cəza verməyəcək. Amma sənə övladına cəza verəcək." David səhər oyanır və eşidir ki, Virşaviyanın yeni doğduğu uşaq xəstədir. David ağlayır, bir neçə gün heç nə yemir. "7" (yeddi) gün yaşayan uşaq xəstələnib ölür. Allah ona bu cəzayı verir. David "7" gün sonra yemək yeyir. Deməli David öz cəzasını çəkmişdir. Bu zaman Virşaviya həm əri üçün və həm də öz oğlu üçün yas saxlayırdı. Heç kimə görsənmirdi. David adam göndərib, gözəl Virşaviyanı yenə yatağına çağırır. Virşaviyanın Daviddən yenə

oğlu olur. Bunun da adını Şöleymin-Süleyman qoyurlar. (Süleyman-İstəkli, Allahın İstəklisi) Davidin başqa arvadlardan çoxlu övladları-oğlanları var idi. Lakin, hamısından daha cəsur və cüssəli, qəhrəman Avişalum idi. O, həmişə atasından daha güclü olduğunu fəxrlə söyləyirdi. O, küçələrdə şeypur çalib, xalqa bildirirdi ki, mən çar olacağam və atamın kürsüsünə sahib olacağam. Davidin başqa bir oğlu-Amnon, Avisəlimin bacısı Tamarı sevirdi. Bir gün Amnon özünü xəstəliyə qoyur, xidmətçilərə deyir: - "Tamara deyin mənə qoğal gətirsin, amma qoğalı mənim yanımda bişirsin, mən qoğalı onun əlindən yemək istəyirəm." Tamar tezliklə Amnonun yanına gəlir, ona qoğal bişirib verir. Amnon Tamara onun yanında oturmağı, sonra da yanında uzanmağı təklif edir. Tamar:-"Axı bu iş Allaha xoş getməz"-deyir. (axı bunlar Davidin uşaqlarıdır). Amnon belə olduqda Tamarla zorla əlaqəyə girir. Bu işi Avisəlim eşidir və heç kimə heç nə demir. Heç nə olmamış kimi bacısını evinə aparır. Amma David hansı yol iləsə, işdən hali olur. Xeyli vaxtdan sonra Avişolum Davidin yanına gəlib, qoyunların qırılan vaxtı çatdığını deyir. İzn ver sənin xidmətçilərindən bir neçəsi (və sən də) mənə kömək olsunlar. David öz xidmətçi və oğlanlarından getməyi məsləhət bilir. Bu zaman Amnonu da göndərsəniz pis olmaz və işi tez qurtararıq. Nə isə bunlar (Amnon da) sahəyə çatıb, işə başlayırlar. Avişolum öz yaxın adamlarına işarə edir ki, bacımızı təhqir edən oğlan budur, burdadır. Avişolumun adamları-qohumları Avişolumun qardaşları Amnonu öldürürlər. Xəbər Davidə çatır ki, Avişolumun adamları Davidin evinin adamlarını qırıblar. Bu zaman Avişolum Davidə bildirir ki, özünü üzmə: - "hamı sağ

salamatdı, Amnondan başqa”. “Amnon Allah qarşısında günah işlədib, mənim bacımı-Tamarı təhqir edib-ləkələyib. David: - “Bir də mənim gözümə görünmə” - deyir. Avişolum üç il qərqlikdə yaşamalılı olur. Tamar dulluq paltarını geyib, gəlir Davidin yanına:-“İki qardaş mənim üstümdə bir-birini öldürdülər. Üç il sonra Avişolum qoşun toplayaraq, Davidin üstünə gəlir. David öz oğlunun əlindən necə qurtarmaq barədə fikirləşirdi. David yenə qayıdır, bir əlçatmaz yerdə gizlənir. Avişolum hündür təpəyə çıxaraq, orada özünə yataq yeri düzəldib, Davidin yataq qadınlarından biri ilə-(Amnonun anası ilə) intim əlaqəyə girir, bu zaman bütün xalq tamaşa edirdi. Avişolum həm hayfını alır və həm də Davidi bura gətirmək istəyirdi ki, Davidlə vuruşsun. Avişolum bütün bölgələri gəzir, bütün xalqa tapşırır ki, indi çar kürsüsündə Avişalim oturub. Qoy hamı bilsin ki, indi çar mənəm. Bu zaman Davidin yaxın silahdaşları-Avas və başqaları Davidin yanına gələrək:-“İzn ver bu dələduzları, torpaqdan qovub çıxaraq. David isə:- “Avişolumla çox da sərt olmamaq şərtilə ixtiyar sizindir” - deyir. Onda Avişalimin qoşunu ilə Avesin qoşunu vuruşur. Bu vuruşda Avşalumun qoşunu məğlub olur. Aves bütün qoşuna Avişalumu öldürməməyi tapşırırmışdı. Odur ki, sağ qalan Avişalum at belində meşəyə qaçır. Avişalumun uzun saçları (o, heç zaman saçını qırxmırdı) meşədə yekə bir ağacın budağına ilişir, asılı qalır, bu zaman onu qovan adamlar - Davidin adamları ona çatıb, onu öldürürlər. Daha sonra dərin bir quyuya salıb, üstünə böyük daşlar doldururlar. Avişolumun ölüm xəbəri Davidə çatır, David Avişolum üçün çox ağlayır, bütün qız-gəlinləri Avişolum üçün ağlamağa çağırır. Bu zaman David

artıq “80” yaşında idi. David öz adamları ilə İordaniya və Benjamin torpaqlarına yollanır. Bu zaman deyildi ki kimi David İordaniya tərəfə Benjamin torpaqlarına və İudeya tərəfə yollanır. Burda Benjamin adamları Davidə:–“Sən bizim nəslədən deyilsən, İudeyadan çıx get”-dedilər. David yenə Yerusəlimə qayıdır. İov və Avas eşitdikdə ki, Davidi İudeyada təhqir ediblər, hazırlaşır, İudeyaya gəlir. Bu zaman onlar bir qadına rast gəlirlər. Qadın: –“Bir nəfərin təqsiri üzündən şəhər əhalisini-günahsız xalqı qırma. Biz indi o, adamın başını kəsib gətirib sizə göstəririk, siz də rahat çıxıb evinizə gedərsiniz. Bu qadın şəhərin ağsaqqallarını çağırır, onlarla məsləhət etdi və o, adamı - Davidi təhqir edən adamı öldürüb, başını Davidə apardılar. (İov və Avas və Asilik də-üç qardaş Davidin bacısı oğlanlarıdır). Qoca David yenə xalqa çoxlu ənam verir. Davidi qoca görə bir nəfər - (Kolyat nəslindən) gəlib Davidə gülür. Onun pis gününə və necə hala düşməsinə sevinir. Bu zaman Davidin qardaşlarından biri aman vermədən onun başını üzür. David bu andan məzmun oxumağa başlayır. Allah Davidə vayh ilə eşitdirir ki, sən elədiyən günahlara görə üç gün epidemiyaya olacaq. səh:462

David qocalmışdı. O, hətta yorğanın altında da titrəyirdi. Onu bir nəfərdən oğlanlarının ölümü, İnatanın ölümü, Şaulun ölümü, sonrakı keşmə-keşli həyatı, övladları arasında gedən vuruşmalar, övladlar arasında ayrı-seçkilik, digər tərəfdən epidemiyaya qocaltmışdı. Davidin “100” arvadının hərəsi bir başqa nəslədən idi. Bəziləri Xittimli, bəziləri İsrail övladlarından, bəziləri Misirli nəslindən idilər. (Çünki Yusif Misirli qızı alaraq, öz uşaqlarını və qardaşlarını da yaxınlıqda

olan şəhərlərə məskunlaşdırmışdı). Ona görə də övladları arasında həmişə münaqişə olmuşdur. Davidin bacısı oğlu İov gördü ki, Davidin halı pisdır, gedib, bir cavan qız tapıb gətirib, Davidin yanına qoyur ki, Davidə xidmət etsin, Davidin halı bəlkə xoş ola. David ömrünün axırına kimi o qıza yaxınlıq etmir. səh:462

Belə bir vaxtda Adinya adında bir nəfər: -“Mən çar olmalıyam” - deyir. Davidin fikrində çar olası adam ancaq Öz sevimli oğlu-ağıllı-müdrük oğlu Süleyman-Şöleymin idi.

Adinya və Şoleymin

Adinya Avişolumun balaca qardaşdır. Avişolum kimi o, da çox yaraşılıq və cəsur idi, lakin özünə güvənən və lovğa bir gənc idi. Bir gün Ədinya Qurbanlıq verərək, bütün xalqı toplayır, bu ziyafətdə özünü çar elan edir. Bu söhbəti eşidən Peyğəmbər Nafan Şoleyminin anası Virşaviyanı çağırır, ona bu xəbəri Davidə çatdırmağı xahiş edir. Çünki bu ziyafətə Adinya, Şoleymini, Nafanı, Virşaviyanı və Davidi çağırmamışdı. Virşaviya gedib Davidə xəbər verir ki, sənin başqa arvaddan olan oğlun səndən xəbərsiz özünü çar elan edir. Axı vaxtilə sən mənə oğlum Şoleyminin çar olacağını və sənin əvəzinə çar kürsüsünə oturacağını vəd etmişdin. Sonra peyğəmbər Nafan da təsdiq edir ki, bəli: -“bu söhbət mənim yanımda olub” -deyir. Onda David: -“Gedin Şoleymini mazlayın gətirin mənim kürsümdə oturdun”, “Qoy o, bütün İsrail və İudeyanın çarı-hökümdarı olsun”. David isə “80” il yaşadı, bütün ömrünü mərdliklə, vuruşmalarda, çətinliklərdə və qalma-qalda keçirdi.

Artıq Şoleymini David çar-hökümdar elan edir. Bunu eşidən Adinya tez-tələsik Şoleyminin çadırına girib, Şoleymini öldürmək istəyirdi. O, içəri girdikdə görür ki, Şoleyminin sağında bir cəngavər, solunda isə anası dayanmışdı. Ağillimüdrük Şoleymin çox tez başa düşür ki, Adinya gələcək və nə kimi işlər görəcək. Odur ki, ehtiyat silahdaş saxladır. Nə isə Adinya içəri girib, torpağa qədər əyilir, təzim edir. Sonra Şoleymindən bir xahiş edir: -“Davidin axırıncı baxıcısı-gözəl qızı mənə verməyinizi xahiş edirəm”. Şoleymin-(Süleyman):- “Sən mənim böyük qardaşımsan istədiyini xahişi də edə bilərsən, lakin sənin bu xahişin Allaha ağır gedər” - deyir və

Adinyanı ölümə məhkum edir. Adinyanı öldürürlər. Çar Şoleymin müdrikəsinə hərəkət edərək, onunla vuruşmaq istəyən bütün adamların hiylələrini bilib, onları məhv edir, öz kürsüsünü möhkəmləndirirdi. Şoleymin yanında müdrik-ağıllı və bacarıqlı adamlar, saxlayır, onlarla məsləhətləşirdi. səh:467

Şoleymin Misir fironunun qızını alır, atası ilə ittifaq bağlayır, nişanlısı-sevgilisini Davidin şəhərinə gətirir. Çünki hələ özünə ev tikməmişdi.

Bu zaman xalq nəzir-niyazı yüksəkliklərə (Qurbangah-Allahın evi hələ yox idi) gətirirdi. Şoleyminə qədər xalq Allaha yüksəkliklərdə dua edirdilər. Bir kərə Allah Şoleyminə vayhle eşitdirir ki, "sən məndən istədiyini söylə". Şoleymin: -"Mən ancaq ədalət və müdriklik istəyirəm ki, xalqı ədalətlə idarə edim". Onda Allah: -"İndiyə qədər heç bir padşah belə bir xahiş etməmişdir". Bu xahiş Allaha çox xoş gəlir və: -"mən sənə, sənə istədiklərini və bir azda çox şeylər verəcəm". Çünki sən o biri şahlar kimi uzun ömür, çoxlu var-dövlət, qızıl və s.istəmədin. Şoleymin bildi ki, ona yuxuda görünən Allahdır və ona vədlər verir. Odur ki, çoxlu qurbanlıq kəsib, nəzirlər verir.

Bir dəfə Şoleyminin yanına iki qadın gələrək, öz şikayətlərini söyləyirlər və ondan bu işi ayırd etməyi xahiş edirlər. Bu qadınların biri təmiz qadın idi. Şoleymin bunları tanımırdı. Bu qadınların hər ikisi darısqal bir pəyədə yaşayırdı. Bu qadınlardan biri doğur. İki gün sonra o birisi doğur. Bu qadınlar öz uşaqlarını əmizdirib, öz yanında yatızdırırdılar.

Gecə yarı paxıl qadın öz uşağının öldüyünü görüb, (onu) o biri qadının döşü altına, onun uşağını öz döşü altına qoyur. Səhər təmiz qadın uşağı əmizdirmək istədikdə uşağın onunki

olmadığını bilir. Öz uşağını o, biri qadının döşü altında görür və öz uşağını tələb etdikdə paxıl qadın uşağı götürüb, Şoleyminin yanına gəlir və: - “uşağımı bu arvad zorla əlimdən almaq istəyir”- deyir. Doğruçu qadın isə əhvalatı olduğu kimi Şoleyminə söyləyir. Şoleymin diqqətlə bu qadınları dinləyir. Lakin bunların şikayətini ayırd edə bilmir, çünki hər iki qadın çox ciddi şəkildə sübut etməyə çalışırlar ki; - “uşaq mənimdir”. Şoleymin ayağa duraraq, Allaha dua edir, o biri otağa keçib, cəlladı çağırır və cəllada başa salır ki, mən, bu uşağı böl dedikdə sən qılıncı qaldır, göydə saxla. Amma uşağı bölmə. Şoleymin gəlib öz kürsüsündə oturur, cəlladı çağırır, deyir: - “Qılıncı götür bu uşağı böl, yarısını bu qadına və o biri yarısını, o, biri qadına ver. Cəllad Şoleymin deyən kimi edir. Qılıncı qaldıran kimi doğruçu anası qılıncın altına girərək: -“ağlaya-ağlaya-uşağı kəsməyin, qoy uşağ sağ qalsın verin ona”-deyir. Doğruçu ana fəryad edirdi. Şoleymin: -“uşaq bu ananıdır”-deyərək, uşağı ona verir. Buna oxşar çox işləri Şoleymin ədalətlə-müdiriçəsinə həll etmişdir. Hələ uşaq vaxtlarından atası David şikayətlərə baxdığı zaman Şoleymin də oynaya-oynaya bu mənzərələri seyr edirdi, bəzən isə münaqişəni özü həll edirdi.

Bir dəfə iki kişi Davidin yanına şikayətə gəlirlər. Biri deyir: -“bu kişi qoyunları salıb, taxıl zəmisini (taxıl bar verən vaxt) yedizdirib, zəhmətim itdi, məhsulum zay oldu”.

İkinci kişi: -“bu kişi qoyunların zəmiyə girdiyini görüb, bütün sürünü aparıb öz evinə, indi qoyunları vermir”- deyir. David bu işi necə həll etmək barədə çox fikirləşir. Şoleymin balaca idi. Şoleymin atası Davidə: -“izn ver mən bu işi qaydaya

qoyum"-dedikdə, David sən balacasan, sən bu işlərə qarışma deyir. Onda Davidin yanında oturan vəzir-vəkil Daviddən xaiş edirlər ki, qoy bu şikayəti kəssin görək, nə deyir. Şoleymin bu şikayəti belə həll edir: -"qoy bu qoyunlar bu kişidə qalsın, sağıb-yesin, torpağı isə o biri kişiyə verin becərsin,o vaxta kimi ki, məhsul yetişsin, onda qoyunları sahibinə, torpağı da öz sahibinə qaytararsınız.

Şoleyminin təklifi hamının xoşuna gəlir və şikayəti David elə də həll edir. Beləliklə Şoleymin çar olanda da bütün məsələləri-şikayətləri müdrikcəsinə həll etməyi sevirdi. Şoleymin öz yaxın adamlarından ayrı-ayrı yerlərdə-bütün ölkədə "12"(on iki) yerli bilici böyükklər təyin etmişdi. Səh:469.

Ayrı-ayrı yerlərdən eşitdikdə ki, Şoleymin belə ağıllı-müdrək və ədalətli işləri ilə şöhrət qazanıb, axışıb onun yanına gəlirlər və onun necə oturmasına, necə dinləməsinə və necə qərarlar verməsinə heyranlıqla baxırdılar.

Bir dəfə Şeva mələkəsi Şoleyminin necə adam olmasını doğurdan da bilmək üçün, dəvəni qızıl-gümüş və qiymətli daş-qaşla yükləyərək, onun yanına gəlir, öz gözləri ilə bu müdrək çarı görür və səmimiyyətinə heyran qalır. Şoleymin ona böyük ziyafət verir və yola salır. Hər gün Şoleyminə çoxlu qiymətli əşyalar, qızıl-gümüş gətirirlər. Ətraf ölkələrin şahları öz qızlarını ona ərə verərək, onunla ittifaq bağlayırlar. Beləliklə İuda və İsrail övladları artır, çoxalır.Şoleyminin xanımlarının, kənzlərinin və məşuqələrinin sayı-hesabı yox idi. Bəzi kitablarda onun ayrı-ayrı tayfalardan "1000"-ə (min) yaxın arvadının olması yazılır.Səh.484

Şoleyminin arvadlarının hamısı eyni dinə qulluq etmirdi. Çoxu büdpərəst ailələrindən (padşahlıqlardan) olan qız-gəlinlər idi. Elə buna görə də Allah Şoleymindən narazı idi. Amma Şoleymin kiçik bir iş də görsə Allahdan kömək və izn alırdı. Bir dəfə Allah vayh ilə Şoleyminə çatdırır ki, sənin atan David Allahın evini (Qurbangah) tikmək istəyirdi. Lakin David buna nail ola bilmədi, Davidin ölümü, onun bütün ömrü boyu həyatı münaqişələrdə keçməsi, bəzən də dağda-daşda, (meşədə) ac-susuz, öz doğma uşaqlarından xilas olmaq üçün meşədə yaşaması ona, məbədi tikdirmək üçün imkan verməmişdir. David məbəd tikməyə başlamışdı və əhd sandığını da oraya gətirəcəydi. Onda Şoleymin Allah qarşısında vəd verir ki, Allahın evini tikəcək. O, Tir çarı (Livanlı) Xiramı çağıraraq, göstəriş verir. Məbəd "7" ildə hazır olur. İndiyə qədər o məbədə Süleyman məbədi deyirlər. (Süleyman-qədim dillərdə Şoleymin) Daha sonra "13" ildə özünə ev tikir. Şoleyminin o qədər qızıl-gümüş anbarları var idi ki, onlardan harada istifadə edəcəyi haqda fikirləşirdi.

Odur ki, Şoleyminin təklifi ilə ustalar, məbədin əsas yerlərini qiymətli daş-qaşdan, divarları və döşəməsini qızıldan etmişlər, hətta qab-qacağı da qızıldan düzəltmişdi. Məbəd o qədər böyük idi ki, çoxlu qapıları, yolları, keçidləri və köməkçi binaları olmadan daxil olmaq mümkün deyildi. Hər şey düşünülmüşdü. Daha sonra məhkəmə-(şikayət) zalı tikdirmiş, bu zalı öz yaşadığı evə oxşar tikdirmişdi. Belə bir ev ayrıca Misir fironunun qızı üçün inşa edildi.

Daha sonra Şoleymin Xiramı çağırır, ona, arı pətəkləri düzəltməyi tapşırır. (Xiramın atasının bal şirkəti var idi.)

Varlı Şoleymin daha bir Qurbangah düzəldərək, içini qızıl-gümüşlə bəzəyir. O gündən-indiyədək bütün İsrail xalqı Allaha dua edərkən, üzünü bu nəhəng məbədə çevirir. Çünki oranı Allahın evi hesab edir və Allahın bu müqəddəs yerdə olduğunu düşünür. Deməli üzünü Allaha çevirir. Bu anlayış isə həmişə eşitdiyimiz, and içdiyimiz qiblə adlanır. Çox vaxt insanlar “qiblə haqqı deyir, and içirlər”. Səh 478.

Vaxtilə bütün sünnət olunmuş xalqların and yeri Yerusəlam idi. Sonralar Məhəmməd (ə) qiblənin Məkkəyə doğru olmasının qərarını verdi. (bu barədə sonra, Məhəmməd(ə) haqqında danışdıqda müfəssəl yazı veriləcək.) Şoleymin ət sandığını da məbədə gətirir. Daha sonra, Allah qarşısında dua edərək, ziyafətlər, nəzirlər və qurbanlar verdi.

Bir dəfə Şoleymin Allah qarşısında dua edib, keçmiş peyğəmbərləri yada saldı və: -“heç nə qalmadı ki, mən Allah qarşısında borclu qalım. Allahın Musaya vəd elədiyi bütün işləri yerinə yetirdim. O, atası David kimi bütün padşahları bir çarlıq altında birləşdirdi. İuda və İsrail hökmranlıqları bir hökmranlıqda -çarlıqda birləşdilər.

Bütün bu quruculuq işləri üçün Şoleymin Xirama Qalileya tərəfdən “20” şəhər bəxş etmişdir. Xiram isə Şoleyminə “100” talant qızıl göndərir. Sonralar Şoleymin, Davidin vaxtından sağ qalan amorlular, xitimmlilər, eveseylər, ferezevlər və eveev nəsillərindən (sağ qalan) çoxlu işçilər qəbul edərək onları təsərrüfat işlərində (dəyirman, bağçılıq, bağbanlıq və ödəmə doğramaq kimi xırda işlərdə) Livanda və Yerusəlimdə işlədir.

İndi Şoleymin öz arvadı-xanımı Misirli şahının qızını öz evinə gətirməyi qəm etdi. Şah qızını onun üçün tikdirdiyi evə gətirdi. Sonra Şoleymin gəmi düzəltdirərək Livanla ticarət əlaqələrinə girir. Bu gəmi ilə Livandan çoxlu qızıl gətirilirdi. Beləliklə Şoleyminin “666” talant qızılı var imiş. Səh:483

Şoleymin dünyada olan bütün padşahlardan varlı idi. Xəzinələrində olan gümüş üçün xərcləməyə yer axtarırdı. (onun üçün) O, Misirdən çoxlu at gətizdirir (gümüş pulla). Çünki gümüş qiymətsiz idi. Gümüşü belə yerlərə sərf edirdi.

Varlı Şoleymin öz arvadlarına (1000-ə yaxın arvadı var idi) evlər tikdirərək, onlara öz evlərində bützlərə sitayiş etməyə izin vermişdir. Odur ki, Allah ondan narazı idi. (arvadların çoxu bədpərəst idi).

Bir dəfə Allah Şoleyminə görünərək: -“Axı mən sənə bir Allaha, sənin keçmişlərinin Allahına sitayiş etməyi tövsiyə etmişdim. Sən də atan David kimi günah işlətmisən. İndi sənə heç bir cəza verməyəcəyəm, amma çarlığı sizin nəslədən götürüb, başqasına vəd edəcəyəm. Allah Edomluları Efraim nəslini Erovamı onun üstünə qaldırır.

Şoleymin eşidir ki, İsrəham çar olmaq istəyir və nə işə bir pislik etmək (sui-qəsd və ya onunla vuruşmaq) istəyir. Onda Şoleymin öz tədbirlərini görərək, İsrəhamı rahatca öldürmək fikrinə düşür. Onda İsrəham Misirə qaçır, orada Şoleymin ölənə qədər yaşayır. Şoleymin “40” il İsrail torpaqlarında və İudeyada çarlıq edir. O, öz hakimiyyəti dövründə çox işlər görür, ölkəni müdrikcəsinə idarə edir, bütün xəzinələrini daş-qaşla doldurur. Ölənə yaxın dərin hissiyata qapılıraq, müdrik kəlamlarını söyləyir. Şoleymin öz kəlamlarında insanlara müdriklik,

təmizlik, rahatlıq, sözün mənasını dərk etmək, düzgünlük, əxlaqi keyfiyyətlər aşılayır.

a) Allah qarşısında qorxu, biliyin başlanğıcıdır.

b) Ata-ananın göstərişləri sənin tacındır.

c) Müdrik sözləri Allah tez eşidir.

d) Qızıl-gümüşi axtardığın kimi Allahı axtarsan, Allah səninlə olar.

e) Müdriklik sənin ürəyinə hakimdirsə, bilik və ağıl sənin canındır.

f) Pis və zalım adamın yanında müdrikəsinə dayanma.

g) Allah onu sevənləri sevir.

h) Allah kainatı-hər şeyi müdrikəsinə yaradıb.

i) Sən öz yolunu düz getsən - Allahın yolu ilə getsən, gecə də rahat yatarsan

j) Mərhəmətini ehtiyacı olandan əsirgəmə.

k) Qarışqanın yanına get, ondan öyrən. Qarışqaların nə idarəsi, nə də başçısı var. Onlar yay zamanı qış üçün necə azuqə yığmalarına bax.

n) Yaxşı oğul atasına sevinc gətirər, pis oğul isə ləkə.

o) Nifrət döyüş qaldırar, sevgi günah yuyar.

p) Ağıl xilas edəni, daş-qaş xilas etməz.

r) Müdrikin ürəyi nə demək barədə düşündükdən qabaq, zalım sözünü deyir.

s) Yaxşı bir iş, xeyli günahı yuya bilər.

t) Kasıbı qardaşları da sevməz.

y) Ataların ən böyük sərvəti, ağılla-mehriban arvaddır.

Onlar şahdan da varlıdı.

l) Tənbəl ac da olsa, dərin yuxuya gedər.

Ş) Mübahisədən uzaqlaşma bilən adam xoşbəxtidir.

h) Hər cür adamın çörəyini yemə.

j) Doğruçu öz doğruçuluğundan ölür, nankor yaşayır.

ə) “1000” kişidən biri müdrük ola bilər, “1000” arvaddan heç biri.

r) Mehriban ananın oğlanları da atalarına mehriban olar. Onlar öz analarını atalarının tacı hesab edirlər.

g) Ən böyük müdrikin, ən böyük kədəri olur.

ğ) Mən hər şey etdim. Ev tikdim, varlandım, ədalətli oldum, qızıl-gümüş yığdım-xəyaldı.

z) Ölmüş adamın yanında, diri xoşbəxtidir. Hələ doğulmamış daha xoşbəxtidir.

Ç) Allahı cavanlıqda çağır, qocalanda hamı çağırır.

Şoleyminin ölümü. Xırda çarlıqlar

Şoleymin "40" il çarlıq edəndən sonra ölür və özündən əvvəlki köklərinə qovuşur. Onu öz atası Davidin yanında dəfn edirlər. Şoleymin öləndən sonra İerovam Misirdən gəlir. Amma çar kürsüsünə Şoleyminin oğlu Rovaim keçir. İoravam şimalda və Rovaim cənubda hökmranlıq etməyə başladılar. Bu zaman İoravam ilə Rovaim arasında həmişə çəkişmə gedirdi. Xalq nə istəsə edirdi - özbaşnalıqlar, çirkin hərəkətlər və s. baş qaldırır. Hətta İuda da qoşulmuşdu. O, Roavın anası ilə (Şoleyminin Amonlu arvadı ilə) əlaqəyə girir. Fahişəlik hər yeri bürümüşdü. Rovam tez ölür. Onun yerinə oğlu Arafiya keçir. (Arafiya Avişolumun nəvəsi idi) Arafiya cəmi üç il hökmranlıq edir. Bu zaman İsrail Övladları üzərinə ardı-arası kəsilməyən hücumlar edilir, və İsrail övladlarını öz torpaqlarından qovub çıxarırlar. Səh 500.

Bütün işlərdə Suriya çarlığı İsrail xalqı ilə münaqişələrdə olub. Bu münaqişələr hal-hazıra qədər davam edir.

Suriya çarları, İsrail xalqı

Suriyalıların İsrail xalqı ilə olan münaqişələrinin əsas səbəblərindən biri, vaxtilə Davidin Suriya qoşunlarının İsrail torpaqlarından qovub, çıxarılması səbəbi olmuşdur. Suriya çarı Vinedad qoşun toplayaraq, (32 başqa çarla) İsrailin şimal paytaxtı Samariyaya hücum edir, (O zaman İsraildə iki hökmranlıq var idi. Birinci hökmranlığın paytaxtı İudeya, rəhbərləri İuda nəslı, Benjamin nəslı, Efraim nəslı və David nəslı. İkinci hökmranlığın paytaxtı Samariya, rəhbərləri İsrail övladları - İsxar, Rubeyn, Mənəşir, Leyvi və Şaul nəsilərindən olanlar).

Bir dəfə Suriya çarı İsrail çarına xəbər göndərir ki, sənın ölkəndə olan (məbədində) bütün daş-qaşları, qızılı və bir də qız-gəlinləri mənə ver, sənə və sənın xalqına burada (hətta Dəməşqdə də) yaşamağa icazə verərəm.

İsrail çarı razılaşıır və xəbərçilərə razılaşıdığını deyir. Lakin özü bütün xalqı çağıraraq, onların böyükləri-biliciləri ilə məsləhət edir. Bu zaman İsrail çarı Aqafiya xalqa müraciət edir və Suriya çarının bu çirkin fikirlərini onlara çatdırır. Xalqın əli silah tutan adamlarından “232” nəfər, xalqın içindən “7” min nəfər döyüşçü toplayır.

İsraili qoşunlar, Suriya qoşunlarını məğlub edərək, qovub İsrail torpaqlarından çıxarırlar. Ancaq Suriya çarını diri tuturlar. O, (Suriya çarı) İsrail çarı ilə ittifaq bağlamaq istəyir. O, deyir: - “Siz Samariyadakı bir küçəni mənə versəniz, əvəzində mən sizə bir şəhər verərəm”. Daha sonra əlavə edir ki, vaxtilə bu küçəni mənim atam vuruş zamanı almışdı. Aqafiya razılaşıır və gəlib öz kürsüsündə əyləşir, sülhə qol çəkir. Bu sülh üç il

çəkir. (bu şəhər Ramatqan idi). Bu zaman Aqafiya qocalmışdı. Bir qədər sonra Aqafiya ölür. Onu Davidin dəfn olunduğu yerdə dəfn edirlər.

Aqafiya öləndən sonra Suriya çarı hücum edərək Samariyanı işğal edir, orada yaşayan xalqı əsir kimi Suriyaya aparır. Səh 534. Bu Suriya çarının çoxdankı arzusu idi ki, artıq bütün İsrail xalqı –Yəhudi xalqı onun əsirləridir. Bu hadisə eramızdan əvvəl 722-ci illərə təsadüf edilir. Suriya çarı bütün xalqı əsir tutaraq, onların var-dövlətini və hər şeylərini aparırlar. Suriya çarı - Salmanasar Yəhudiləri Suriyanın Kalax şəhərinə sürgün edir. Bu zaman Samariya çarı Yeşuvo Misir Fironu ilə ittifaq bağlayıb, Suriyalılara qarşı qoyur. Onda Suriya çarı bu ittifaqı eşidir və İsrail xalqına divan tutmağı qərarlaşır, Yeşuvonu tutub, zindana salır. İsrail xalqı Allahdan dönərək, bütələrə sitayiş edir, fəlcılıqla məşğul olur, sehir işləri ilə və s. işlərlə məşğul olmağa başlayır, Samariya torpağında hərəmərçilik hökm sürürdü. Belə bir vaxtda Suriya çarı Suriyadan və Vavilondan çoxlu adam gətirib, Samariyaya yerləşdirir. Bu xalqlar Allaha necə dua etməyi bilmirdilər.

Onda Salmanasar Yəhudi rəvənlərindən bir neçəsini sağ saxlayıb, “bu xalqa necə dua etməyi öyrədin”-deyir. Lakin bu xalq indi də bütələrə sitayiş edir.

Oşio qocalıb ölür. Onun yerinə İzkiya keçir. İzkiya David kimi çox işi sahmana salır: “Bütələri dağıdır, bütəxanaları yandırır, Musanın düzəltdiyi mis ilanı da sındırıb məhv edir.

İzkiya “”29” il çarlıq edir. İzkiya Suriya çarına boyun əymir, ona xidmət etmirdi. Onda Suriyalılar yenə hücum edib Samariyanı tuturlar. Suriya çarı yenə bütün sərvəti (və

məbəddəkiləri də) və hər şeyi bütün hədiyyələri ilə (o zaman ən böyük hədiyyə qız-gəlin hesab olunurdu) istəyir. Bu zaman İzkiya məbədin qapılarını tayba-tay açaraq aparın deyir, xalq xilas edir.

İzkiya təkə Yerusəlimi Suriyalılara təslim vermədi. Gecə xalq yığılıb Yerusəlimi azad etdi. Bu gecə Salmanasar qaçır. Onun yerinə Sarqon - (Salmanasarın sağ qalan oğlu) taxtda əyləşir. Lakin bu vuruşmada İzkiya ciddi yaralanır. Onda Vavilonlular baş qaldırır və Samariya və başqa məbədlərdə olan daş-qaşlara göz tikirlər. İzkiya sülhə, razı olaraq, bütün daş-qaşları və hər şeyi verib, ittifaq bağlayır. İzkiya “30” il xalqa böyüklük edir. Amma çarlıq etmir. Xalq onu çar hesab etmir. İzkiya qocalıb, ölür. O, bütün qızıl-gümüş anbarlarını, məbədləri tayba-tay açaraq, qurban verir və xalqın qırılmasına imkan vermir. İzkiya öldükdən sonra Yusifin oğlu Maneşə nəslindən “12” yaşlı, nəvə Maneşa keçir və tez tələf olur. Nə isə İsrail xalqı müxtəlif xalqların əsarətində xidmət edir. Çox keçmədən Vavilonlular İudeyaya hücum edib, hər şeyi qarət edirlər.

Daha sonra, Amorlular, Moavlular, Amonlular və yenə də Asuriya çarlıqları İyeruşalimi qarət etdilər. Səh 547. Əvvəlki çarlardan qalan hər şey qənimət kimi Vavilonlulara qismət oldu.(bir sözlə xəzinə dağıldı).

Vavilonlular və İsrail xalqı

Novuxodnaser bütün İyeruşalimi zəbt edib, bütüb qadın, oğul-uşaq, qız-gəlinləri əsir kimi apardı. Yerusəlimin barılarını dağıdıb, qiymətli əşyalarını da apardı. Yarusəlaimin barılarını təmir etmək istəyənləri oradaca qarınlarına qılinc soxub öldürdülər. Bəzi kişilər ağlaya-ağlaya, bir əlində qılinc, digər əlində iş alətləri barı hörürdülər. Bütün İuda xalqı öz torpaqlarından qovulub çıxarıldı. Nəhayət Yerusəlim qarət edildi, barıları dağıdıldı, xalqı əsir düşdü, ölən-öldü qalanları isə qaçıb canını qurtardı. Bu hadisələr bizim eradan əvvəl "586" -cı ildə avqustun "9"-da baş verdiyinə görə avqustun "9"-nu qətl günü hesab olunur. Hər il avqustun "9"-nu (teşa be av) qətl günü kimi qeyd edirlər. Hər il İsrail xalqı dünya Yəhudiləri avqustun 9-da qəbrstanlığa gedərək, bir gün axşama kimi ağlayır, heç bir işlə məşğul olmur, sevinmir, şadlıq etmir, bığ-saqqalını qırxmır və şənəndirici təamlar qəbul etmir. Bu gün xalq toy etməməli, televiziyaya baxmamalı, telefon ilə danışb-gülməməlidir. Bir sözlə bütün xalq matəm saxlamalıdır. Yəhudi xalqı bu günə Suruni deyirlər. (Suruni-asur-qadağan deməkdir.) Eramızın "70"-ci ilində həmin gün Pimlilər yenə Yerusəlimi dağıtdılar.

Fars imperatoru və Esfir haqda

Vaxtilə (bizim eradan əvvəl 470-474-ci illərdə) Böyük Fars İmperatoru I Dara “127” ölkədə hökmranlıq edirdi. (Факт в Израеля китабі səh:49) Daranın oğlu Kir hakimiyyətdə olanda bütün xalqa, həm də Yəhudilərə çoxlu imtiyazlar vermişdi. Kir öləndən sonra onun yerinə oğlu Axeşveroş-Kserks keçir. Axeşveroş zalım olmasa da onun sərkərdəsi Homon çox zalım və xüsusilə Yəhudilərə qarşı amansız idi. Çünki Yəhudilər başqa dildə danışır, başqa cür ibadət edir, imperatorun sərkərdəsinə -Homona heç baş da əymirlər, təzim etmirlər. Odur ki, Homon bu xalqa son dərəcə nifrət edirdi.

Bir dəfə Axeşveroş özü üçün böyük iqamətgah düzəldərək, ziyafət verir. Bu ziyafətə bütün xalqı ayrı-ayrı yerlərin knyazlarını, başçılarını çağırır. Axeşveroş hamıdan üstün çar olmağına baxmayaraq, o biri hökmdarlarla məsləhətləşir və özü də onların arasında oturardı. Nə isə ziyafət başlanır. Knyazlar və Axeşveroş xüsusi yeməklər və içkilərdən hallanırlar. Axeşveroş musiqinin çalınmasını və gözəl arvadı-Baştinin kənizlərlə gəlib, onların qabağında yarıçılpaq rəqs etməsini tələb edir.

Axeşveroş və Esfir

Axeşveroşun arvadı-Baştı başqa otaqda, ancaq qadınlar üçün ziyafət təşkil etmişdir. Baştı nəzakət-həya xatirinə knyazların qabağında yarı-çılpaq rəqs etməkdən boyun qaçırır. Baştı çox gözəl, yaraşılıq və qamətli idi. Knyazlar və Axeşveroş sərxoş idilər. Odur ki, onlar Baştı ilə əylənə bilərdi və çox ciddi və pis nəticələr baş verə bilərdi. Baştının etirazından Axeşveroş çox pərt olur, onun sevimli arvadı onun dəvətinə etiraz edir. Bir də ki, Knyazların orda olması Axeşveroşu hörmətdən salır. Bu zaman bütün hökmdarlar ayağa durur, Knyazlardan biri - Mamayxan: -“əgər sən onun cəzasını verməsən, bizim xanımlar da eşidərək, bizim bütün göstərişlərimizə əməl etməyərək, bizə tabe olmayacaq”. Odur ki, onu saraydan qovub, ona cəza ver”. “Sərxoş və qəzəbli imperator Baştıya ciddi cəza verir, onu ölümə məhkum edir. Bu hadisədən bir az sonra Axeşveroş çox pərişan olur, Baştının əvəzinə özünə kimi arvad təyin etsin ki, o, Baştı kimi həm gözəl və həm də ağıllı olsun. Odur ki, göstəriş verir ki, bütün əyalətlərdən çox gözəl - ərə getməyən bakirə qızları saraya gətirsinlər.

“127” ölkədən ən gözəl və bakirə qızları Axeşveroşun hansını bəyənsə onu özünə arvad etsin. Bu əyalətdə Mərdəxəy adında bir kişi yaşayırdı. Onun Qadasa-Esfir adında bir dayısı qızı var idi.

(Mərdəxəy, Vavilonlular İudeyanı zəbt edəndə əsir olunan adamların nəslindən-Benjamin, Yusif nəslindəndir. Onda Mərdəxəy və Esfir yarıməhudi nəslə hesab olunur. Çünki Benjamin və Yusif Misirli arvadlar almışlar.) Mərdəxəy çox

ağıllı, dinməz bir cavan və sərkərdə görünüşlü bir kişi idi. O, eşidir ki, Axeşveroş özünə qadın-qız axtarır. Onda Mərdəxəy öz dayısı qızını, körpə qızı-Esfiri saraya aparıb, kənzibaşına təhvil verir. Esfir çox gözəl, ağıllı və sözə baxan bir körpə idi. Esfiri görə kənzibaşı onun gözəlliyinə heyran qalır. Kənzibaşı Esfiri və "127" ölkədən gələn qızları aparıb, xacələrə tapşırır. Bu zaman Axeşveroşa üç xacə-Həkəy, Qafaxa və Şaqaz xidmət edirdi. Bu zaman qızlara xacələr qulluq edirdi. Bu üç xacə vaxtilə Vavilon vuruşmasında əsir düşmüş-yəhudi əsləri idi. Bunlar axtalanmış, işlək cavanlar idi.

Xacələr və Kənzibaşı Esfirə və digər qızlara bir il müddətində göstərişlər verir, onları çar üçün hazırlayırlar. Bu hazırlıq həm əqli və həm də fiziki istiqamətdə - (boyu-əndamı və hər mənada) olurdu. Xacələr və Kənzibaşı Esfirə xüsusi qulluq və masajlar edirdilər. İl tamam olduqda bu qızları Axeşveroşa göstərilir. Bu zaman Axeşveroş Esfiri bəyənir və kənzibəşiya tapşır ki, onu qorumağı xacə Şaaqaza tapşırı. Esfir həmşə ya Axeşveroşun, ya da xacənin yanında qalmalı idi. Bundan sonra Esfiri bəzəndirib, başına çarlıq dəbilqəsini qoyub, Axeşveroşun yanına gətirirlər, Esfir Axeşveroşun sevimli arvadı olur. Bu zaman imperator bütün xalqı ziyafətə çağırır, xalqa çoxlu imtiyazlar verir. (çarın igamətgahında xidmət edən bütün xacələr İsrail xalqının, canlı, hündürboylu və işgüzar oğlanlarından seçilirdi. Bunlar çar malikanəsində keşik çəkir, təsərrüfat işləri ilə məşğul olur, qız-gəlinləri, xanımları qoruyurlar. Bu adamlar əsirlikdə olanda, onları öldürməyib, öz razılıqları ilə axtalayıblar.)

Artıq Esfir imperatorun arvadıdır. Mərdəxəy isə daima çar darvzasının yanında oturur, Esfirin vəziyyətindən hali olmaq istəyir. Çünki Esfirin Yəhudi qızı olması qorxusu onu rahat buraxmır. Digər tərəfdən sərkərdə Homon Mərdəxəyə görə Esfiri sata bilərdi. Lakin çar Esfiri öz həyatı qədər sevirdi. Esfiri dayısı - Mərdəxəy körpə vaxtından çox yaxşı öyrətmişdi. Esfir körpə ikən ata-anası ölmüş, onu Mardaxay tərbiyə etmişdi. Odur ki, Esfir ağıllı hərəkətləri, oturub-duruşu ilə, evdarlıq və çöl işlərini bilməsi, insanlarla rəfdar qaydalarını yaxşı bilməsi ilə, daha sonra gözəlliyi ilə Axeşveroşu özünə möhkəm bağlamışdı. Esfir ağızdan da möhkəm idi. O, öz yəhudiçiliyini çox yaxşı gizlədə bilmişdi. Axeşveroşun bir adəti vardı ki, heç kəs onun yanına izinsiz girə bilməzdi. Əgər onun yanına girən olsa, idi, o, öz qızıl çomağını gələn adama uzadardı. Gələn adam çomağın o biri tərəfindən tutmalıdır. Bu epizod razılıq əlamətidir.

Mərdəxəy şəhər darvzasının (çar qalasına yaxın) bir qırağında oturmuşdu.

Mərdəxəy bir gecə görür ki, iki adam (Homonun işçiləri-əsgərləri) pıçıl-daşır. Bunlar Axeşveroşu öldürmək üçün Homondan xeyli pul alıblar və sui-qəsd üçün gecəyən gizli yolla saraya qalxırlar. Mardaxay xacələrin biri ilə tez Esfirə xəbər çatdırır. Esfir gözətçilərə tez xəbər verir və bu iki adamı tutub, çarın yanına gətirirlər, onları oğru kimi həbs edib öldürürlər. Onları Homon belə öyrətmişdi ki: -“Ələ keçsəniz, imkansızlıqdan xəzinəni yarmağa gəlmişdik”-, ”sizi mən azad edəcəyəm “, siz qorxmayın”.

Bu hadisəni Esfir əl yazması olan dəftərə yazır. Esfir bu dəftərə gündəlik məlumatları yazırdı. Hər gün sərkərdə Homon evinə gedəndə Mərdəxəyi görürdü və onun vüqarına alışıb-yanırdı. Çünki, Mərdəxəy Homona və çar əyyanlarına baş əymirdi. Homon dözmürdü. O, Mərdəxəy və yəhudilərə divan tutmaq üçün səbəb axtarırdı. Odur ki, Homon bir gün çara: -“sənin yaxınlıqda yaşayan xalqlardan başqa burda elə xalq var ki, onlar ipə-sapa yatmır, heç sizi də bəyənmirlər, sizə baş əymirlər, onların özlərinin Allahı, özlərinin dini, özlərinin kitabı və özlərinin ayrıca dua etmək forması var.

Homon Mərdəxəyi çara satır: -“ Mərdəxəy bu xalqın başçısıdır”- deyir. Axeşveroş soruşduqda ki, Mərdəxəy kimdir?: O, -“Mərdəxəy vaxtilə əsir düşmüş yəhudidir”- deyir. Bu zaman çar soruşur: -“Təklifin nədir?” Homon: -“bütün yəhudiləri Mərdəxəylə birlikdə “qırmaq” təklifini deyir. Onda çar Homona: -“O, sən, o, Yəhudilər, nə istəyirsən elə, mən onların nahaq qanını tökə bilmərəm; David də belə edirdi: -“Kim onunla vuruşmasa, onunla vuruşmurdu. Nəhayət Homon çardan yəhudiləri qırmaq üçün izn alır. O, fikrində: -“birinci Mərdəxəyi aradan götürməliyəm” - deyirdi. Ona görə öz həyatində “50” metr hündürlüyündə tir basdırır. Bu tirə Mərdəxəyi asdıracaq, öz arvadı və yaxınları yanında şücaətini bildirəcək. Daha sonra Homon yəhudiləri qırmaq vaxtını müəyyən etmək üçün püşk atır. Kart ayın -13-nə (mart-adar-ayının) düşür. Homon kağızlara: -“Yəhudiləri qırın” əmri ilə bütün əyalətə müraciət edir. Hər yerə qasidlər göndərir. Bu xəbəri eşidən Mərdəxəy kəfən geyinərək, yaxasını cırır və

küçələrdə gəzir, xalqı bu üsulla xəbərdar edirdi. Birdən Mərdəxəyin ağına gəlir ki, bəlkə bu işə Esfir bir çarə edə.

Mərdəxəy xacələrin birinin əlində Esfirə bu xəbəri çatdırır. Esfir çarın yanına iznsiz girməkdən qorxur. Mərdəxəy ağlaya-ağlaya Esfirə deyir: - “Sən tək bir canından qorxub, bütün xalqın qırılmasına razılıq verəcəksən?”- deyərək inciyir və ağlayır. Esfir Mərdəxəyin göz yaşlarına dözməyib, razı olur və ayın “11”-də (“3”gün qabaq) Axəşveroşun otağına girmək üçün qapıda dayanır. Onda çar İsfiri çağırır və qızıl çomağı uzadır. İsfir çomağın o biri tərəfini tutur. (Esfir Axşveroşun otağına girməmişdən vəsiyyəət edir: -“mənim üçün üç gün yas saxlayın”- demişdir)

Esfir qəmgin idi, o, ağlayırdı. O, ən əvvəl Mərdəxəy üçün, xalqı üçün ağlayırdı. Çar: -“nə olub, niyə qəmginsən?, niyə susursan?” İsfir isə: -“mənim nə üçün kədərli olduğumu mənim otağımda deyəcəyəm”. Odur ki, sənə və sənənin Sərkərdən Homona bu gün ziyafət verəcəyəm. Çar və Homon ziyafətdə iştirak edirlər. Amma Esfir yenə demir, məqam gözləyirdi. Çar çox dil tökür: -“Axı mən səni sevirəm, sənənin yolunda xəzinənin yarısını verərəm, mənim çarlıq kürsümü istəsən sənə verərəm. Niyə susursan? Mənim həyatım”.

“Ola bilər ki, sabah özümə gələyəm onda deyərəm” - deyən Esfir onları sabah yenə ziyafətə çağırır. Çar və Homon razılaşırlar. Saraydan düşəndə Homon darvazanın yanında yaxası çırmış pis paltarda Mərdəxəyi görür və ona: -“Niyə burnunu sallamısan?, biz şadlıq edirik, sən belə vaxtlarda yas içində olursan” -deyir və evə tələsir. Çünki şöhrətpərəst Homon arvadına bu xoş xəbərləri (təəssüratları) çatdırmaq istəyir.

Homon evə çatanda, harda olduğunu, Esfirin onu ziyafətə dəvət etməsini, sabah yenə də ziyafət olacağını, çarın ona böyük səlahiyyətlər verdiyini sevincək söyləyirdi. Arvadı: -“Birinci o, cır-cındır geyinən kişini - (Mordaxayı) aradan götürmək lazımdır” - deyir. Homon isə: -“elə mən də onu fikirləşmişəm. Onu asmaq üçün tir də düzəltmişəm-basdırmışam” - demişdir.

Səhər yenə çar və Homon Esfirin ziyafətində olmalı idilər. Lakin çar gecə heç yata bilmirdi. Onun sevgilisi qəmkədər içindədir, üzü gülmür, elə bir yas saxlayır. Bu zaman çar Esfiri çağırıb, əl yazmalarından bir neçə əhvalat oxumağı tapşırır. Onda Esfir çara, onu gecə öldürməyə gələn iki adam haqqında olan epizodu oxuyur. Çar Homonun belə hərəkət etməsindən çox pis olur.

Səhər Esfir yenə qonaqlıq verir. Qonaqlıq zamanı çar soruşur ki, bu adamlar kim idi, hardan gəlmişlər, hansı tayfanın adamları idi. Onda Esfir: - “Bax bu sənin Sərkərdən Homonun adamları idi. O, səni öldürmək üçün onlara xeyli pul da vəd etmişdi. Çar çox mütəəssir olur, hirsindən-həyacanından tərləmişdi. Odur ki, otaqdan hava almaq üçün çölə çıxır. Onda Homon Esfiri insafa gətirməyi fikirləşir ki, çar onu öldürməsin. Homon yalvara-yalvara Esfirə yaxınlaşır, Esfir öz yatağına yığılır. Homon da dayana bilməyib Esfirin yatağına sərilir. Bu zaman səsə çar evə daxil olur, görür ki, Ester yığılıb, Homon isə Esfirin yatağında sərilməmiş vəziyyətdədir. Çar həyacanlı şəkildə, heç nə soruşmayıb, Homona ölüm hökmü kəsir, sonra soruşur: -“Sənin hökmün nədir? Esfir: - “bu ona azdır, o, mənim xalqıma bütünlüklə ölüm hökmü verib.” Çar Esfirin Yəhudi qızı olmasını bildi. Amma onu əvvəlki kimi sevirdi. Çünki

Esfir çarın həyatını xilas etmişdi. Daha sonra, çar, Baştı öləndən sonra qəm-kədər içində idi. Esfir gələndən sonra əvvəlki sevinci özünə qayıdıb.

Homona ölüm hökmü verərək, öz həyatında Mərdəxəy üçün basdırılmış tirdən asırlar. Sonra çar: -“daha hansı xahişin var?, söylə” - dedikdə.

Esfir: -“ Homonun “12” oğlunu da”-öldürməyi təklif edir. Çünki onlar vaxt-vaxt sənin üçün təhlükə yarada bilərlər. Çar onların ölümünə də fərman verir. Daha sonra nə xahişin varsa, de. Esfir çara bildirir ki, “2” (iki) gün qabaq Homon bütün yəhudiləri qırmaq üçün hər yerə çaparlar göndərib, indi onlar qorxu içində yaşayırlar. Onları azad etməyinizi xahiş edirəm. Çar: -“Axı mən öz qərarımı poza bilmərəm, sən özün yaz göndər”. İsfir -“axı məktub sənin dilindən olmalıdır”. Onda çar möhürü Esfirə verir. Esfir Mərdəxəyin köməkliyi ilə məktubu bir neçə dildə yazdırıb, ən yaxşı-sürətli atlarla bütün ölkələrə göndərir; Beləliklə xalq azad olur. Çar: -“daha hansı xahişin var?” İsfir isə Mərdəxəydən narahat idi. Odur ki, Mərdəxəyin toxunulmazlığını çardan xahiş etdi. Çar Mərdəxəyin toxunulmazlığı barədə Esfirdən qabaq düşünmüşdü.

Axeşveros Mardaxayı saraya gətirtmək və ikinci adam- (Sərkərdə kimi) işə qoymaq istəyirdi. Lakin Mərdəxəy öz şəxsiyyətinin (belə vəziyyətdə) aşağı düşməsinə etiraz etmişdi. Çar Esfirə dedikdə ki, sifariş göndərmişəm ki, Mərdəxəy saraya gəlsin. Mərdəxəy etiraz etmişdir.

Esfir: -“Etiraz etməsinin səbəbi onun cır-cındır içində olması və yaxasının cırılmış vəziyyətdə olmasıdır. İndi izn verin ona təzə paltar verim.” Çar: -“tez tələsik Mordaxaya təzə

paltar və Homonun Sərkərdəlik libası yarağını verir və faytona mindirərək, bölgələri gəzdirir. Qoy hamı bilsin ki, Mərdəxəy Homon əvəzinə Sərkərdəlik işində işləyir. Mərdəxəy “127” ölkədə (Hindistandan-Efiopiyaya qədər)çar Sərkərdəsi kimi tanındı”. Nəhayət xalq Homonun zülmündən azad oldu. Axeşveroš Mərdəxəyə və onun xalqına səlahiyyətlər vermişdi ki, bütün ölkələrdə yəhudilər dinc-qorxusuz yaşaya bilərlər. Mərdəxəy faytonda gəzir, bütün xalqa şadlıq etməyi tapşırırdı. İndiyə qədər xalq mart (adar) ayının “13”-nü purim günü (purim-püşk) kimi bayram edir. Bu əhvalat Midiya və Fars imperatorunun kitablarında dərc olunub. Axeşveroš və Esfirin qəbirləri Həmədənda bir-birinin yanında ucaldılmışdı.

Xanuka bayramı haqqında və...

Eramızın 70-ci ilində Romalılar ikinci dəfə yəhudilərə qarşı dözülməz qırğınlar törətmiş, sinaqoqa donuzları salmış, donuzdan qurbanlıq kəsilməsini hökm şəklində Yəhudilərdən tələb edirmişlər. Yəhudilərin müqəddəs kitablarını yandırdılar. Sağ qalan Yəhudiləri qul kimi işlədirdilər. Yəhudilərin heç bir insani hüquqları qalmamış, ərə gedən qız toydan qabaq yaşadığı yerin hökmdarının çadırında olmalı idi. Cana doymuş xalq, Makkabeinin (Moşxanasinin)rəhbərliyi altında üsyana başlayır və Rimliləri Sinoqoqdan qovurlar.

“7” (yeddi) gün Sinoqoqu təmizləyirlər. Bu zaman bir gecə yana biləsi miqdarında olası yağ (şam) “7” (yeddi) gün yanır. Bu epizodu Yəhudilər Allahın bu xalq üçün yaratdığı möcüzə hesab edərək, simvol kimi yeddi şam işıqlandırirlər. Bundan əlavə bir şam Makkabein şərəfinə işıqlandırılır. Bu hadisələr dekabr ayında olduğu üçün, dekabrda Xanuka bayramı keçirirlər. Şobot günündən fərqli olaraq bu günlərdə şamı kişilər yandırır, qadınlar isə kişilərin yanında dayanır. Bu şamların yanma müddətində Allaha dualar oxunur. Dekabr ayında duaların oxunuşu və Allaha yalvarışlar “7” (yeddi) gün davam edir.

Bu bayramın qadınlar üçün də xüsusi mənası (simvol kimi) var. Belə ki, bu bayram, neçə əsrlər boyu Yunan-Suriya hərbiçiləri Yahudi qadınları ilə etdikləri dözülməz çirkin hərəkətlərindən azad olmaq mərasimidir.

Məlumdur ki, bütün dünya kişiləri üçün, onun qadınının təhqir olunması çox dözülməzdir. Yəhudi qadınlarının alçalılması baxımından bir epizodu (hadisəni) yada salaq. Vaxtilə

(təxminən) XV-XVII əsrlərdə Yunan-Assuriya hökmdarları Yəhudi qızlarını, toydan qabaq birinci gecə öz çadrlarına gətirilməsini (qanun şəklində) tələb edirdi. Bu hökmdarlardan biri də Roma şəhərlərindən biri olan Batuliya hökmdarı Olofern idi. Olofern öz qoşunu ilə Batulini mühasirə etmiş və oradakı Yəhudiləri qırmaq üçün fürsət axtarır, onları ac-susuz saxlayaraq, təslim olmağa səsləyirdi. Onların (yəhudilərin) beş günlük azuqələri qalmışdı. Olofern bu vaxtı gözləyirdi.

Bir dəfə: Yudef-Yequdet (Xşmonei sülaləsinin başçısı peyğəmbər Yoxonanın qızı) ərə getdiyi zaman, birinci gecə Olofern çadırına girməli idi. Batumi şəhəri mühasirədə idi. Şəhər Yəhudiləri təslim olmaq istəmirdi. Bu şəhərdə Uziya (yəhudi) adlı bir nəfər öz dəstəsi ilə Yəhudiləri müdafiə edirdi. Artıq hamı məğlub olmaq, əsir düşmək və Olofern tərəfə keçməyi üstün tuturdular. Yalnız bir nəfər Yudif təmkinlə nə isə fikirləşirdi. Nəhayət Yudif Uziyadan rüsxət götürərək, yola düzəldi. Hamı Yudifdən əlini üzmüşdü. Yudif isə fikrində qəhrəman qadın -Xeverin arvadı Yaelin İtaliya hərbi rəhbəri Sistrini necə qətlə yetirdiyini canlandırırırdı. Bir neçə saatdan sonra (gün batana yaxın) Yudif və onun xidmətçisi hərbi Lagerə yaxınlaşırlar. Burada onları hərbcilər saxlayır. Onlar isə:- "Qəhrəman Olofernə ciddi məlumatımız var"- deyərək, onun yanına buraxılmasına icazə alırlar.

Gözəl qamətli, açıq geyimli, xoş xasiyyətli Yudif, Oloferni valeh etmişdi. Digər tərəfdən onun, Sərkərdəni mədh etməsi, ona yaxşı məsləhətlər verməsi (mühasirədə olan Batuelanı necə ələ keçirə bilmək barədə) Sərkərdəyə çox qeyri-adi və həm də inandırıcı dəlillərlə söhbəti Olofernün ürəyinə

hakim kəsildi. Odur ki, çox asanlıqla çadırın hər tərəfinə gözətçilər qoyur və onlara çox ciddi tapşırıqlar verir. (Yudifin toxunulmazlığı barədə)

Olofern bu gecəni daha xoş bir tərzdə keçirmək barədə fikirləşərək, çox böyük şənlik keçirmək istəmiş və süfrəyə ən dadlı yeməklər, ən şirin şərablər düzməyi əmr etmişdir. Yudif isə halal yeməkləri üstün tutaraq, (duzlu pendir və kibr şərabını) onu (Oloferni) möhkəm içirdir. Artıq Sərkərdə yuxuya getmişdir. İndi başlamaq olar deyərək, Yudif Olofernin başını öz qılıncı ilə kəsir, əskiyə bükülmüş başı Uziyanın yanına gətirir. Bu hadisəni görən qoşun pərakəndəyə düşdüyü zaman Uzif və xalq mühasirədən çıxır.

O gündən indiyədək Xanuka bayramı zamanı digər qəhrəmanlıq xatirəsi (Yudifin qəhrəmanlığı) də daim yad edilir. Ona görə bəzən yəhudilər Hanuka bayramında duzlu pendir yeyir, çoxlu şərab içir və bu qələbəni xatırlayırlar.

Jabotinski haqda

Sionist Liderləri Böyük Britaniya dövlətinin adamları ilə xoş rəftar edir, onları arxa hesab edir. Bu mülayimlik onunla əlaqədardır ki, İsrail torpağı 1917-48-ci illərdə Böyük Britaniyanın əlində olub. Mandatı olanı İsrailə buraxıblar, mandatsızları həbs ediblər. Mandat işi Britaniyaya sərfəli idi. Mandat üçün çoxlu pul tələb olunurdu. Ona görə də Jabotinskinin fikirləri Britanların xoşuna gəlmirdi. Jabotinski



СИОНИСТ И МАСОН Зеэв ЖАБОТИНСКИЙ
ФОТО «ЕДИНОТ АХРОНОТ»

Yəhudilərin tezliklə İsrailə köçmələrini təklif edirdi. Səh:230.

Jabotinski ivrit dilində birinci dərslik tərtib edir. Səh: 231

Jabotinski bəzi məsələlərdə Deodor Herzl ilə də razılaşırdı. Çünki Herzl Yəhudiləri Uqandaya köçürmək istəyirdi. Jabotinski isə: -“Fələstin torpağı Yəhudilərin ata-baba torpağı - (Avrahamın, İsxakın, Yaakovun və Yaakovun -12 nəslinin torpağı olduğunu və bu torpaqların vəd olunmuş torpaqlar olduğunu bütün canı-qanı ilə müdafiə edir.” Jabotinski 1940-cı ildə Yəhudi cəbhəsi yaratmaq üçün Amerikaya gedir, həmin il orada həlak olur. Onun davamçısı Menahim Beçinin rəhbərliyi ilə “Likut” partiyası yaradılır. (Bu məlumat “Yevreyskiy mir” kitabından).

Hertseldən sonra sionist liderlərindən ən başlıcası-mübariz vətənpərvər lider Jabotinski hesab olunur. Jabotinski Yəhudi dövlətinin yaradılması uğrunda çalışır və çox iş görür. Lakin Ben-Qruon Jabotinskiyə tənqid edirdi. Ben-Qruon Jabotinskiyə nifrət edir, onun ideyalarına qarşı çıxırdı. Jabotinski, tezliklə Yəhudi dövlətinin yaradılmasını təklif edirdi. Ben-Quron isə: - "hələ tezdür" - deyir. Ben-Quron Jabotinskiyə: -"Vladimir Hitler" - (deyirdi) adlandırırdı. Səh:229

Jabotinski əvvəllər yazıçı-şair (rus yazıçısı) olub. Maksim Qorki onu çox yüksək qiymətləndirib. (1903-cü ildəki çıxışında)

Jabotinski 1937-ci ildə İngiltərəyə (Uinston Çerçilə) məlumat verir ki, İsrail torpağı - Fələstin torpağı iki yerə bölünərək, iki dövlət yaradılmasına köməklik etsin. Daha sonra Jabotinski: -"Bölünmə işinə gəldikdə isə, ərəblərin başqa yerlərdə dövlətləri var, Yəhudilərin isə ancaq bir yerdədir"- deyir. Səh:229

Jabotinski 1920-ci ildə Yerusəlimə gələrək, Yerusəlimin qədim paytaxt olduğunu müdafiə edir. B.Britaniya Jabotinskiyə 1930-cu ildə 15 il həbsə məhkum edir, -1- (bir) il sonra azadlığa çıxan Jabotinski sionist liderlərinə nifrət edir. Səh:230

Dünya xalqları Yəhudilər haqda

3. "720"-ci illərdə (807-ci ildə xəlifə Əl Rəşid) Ərəb xəlifəsi Yəhudilər üçün qaydalar qoymuşlar- "Pakt Omera."

a) Ya İslamı qəbul elə, ya da öl.

b) Ancaq yəhərsiz eşşəkdən istifadə edə bilərsən. Yevreyskiy Mir Kitabı- E.M. kitabı.

c)Konusvari papaq və sarı kəmərlər bağlaya bilərsən. Səh.129-130 E.M.kitabı

q) Qadınların ayaqqabısının biri qara, o birisi ağ olmalı, paltarları da elə.

4. Xristianlar Yəhudiləri Sokratın ölümündə günahlandırır, "100.000" Yəhudini qətlə yetiriblər. E.M.səh.395

5.Yəşuvonun-İsanın ölümündə Yəhudiləri günahlandıraraq, çoxlu Yəhudini qətlə yetirmişlər. (İsanı Roma pilotunun qərarı ilə çarmıxa çəkmişlər.səh:395

6. Marks. İki Ortodoks Ravinin nəvəsidir. E.M.səh:404-406

7. Almanlar:- İsrail dövlətini etibarsız sayırlar:-"Yəhudilər nəsil ilə öz hərəkətləri ilə qarışıqlıq salır, ictimaiyyətə maneçilik edirlər". Səh :405

8. Yəhudi xalqının- seçilmiş xalq olmasına qarşı nifrətamiz çıxışlar edilir. Səh:433 E.M.

9. Roma Papası-İoahan-İosif:-"1960-cı ildə Yəhudilərə:-"Я Иосиф брам вам"-demişdir.

9. Filosof Martin Buber:-"600.000 nəfər Yəhudinin qırılması Allahın rəyi ilə olmuşdur". səh:315 E.M. kitabı

10. Hitler 1925-ci ildə 5 il həbs cəzasına məhkum edilir, o, həbsdə:-"Mənim mübarizəm"- "Mayn Kaf" adlı kitab yazır. "9"

aydan sonra həbsdən azad olur. O, kitabında -“ Yəhudilərin hər cəhətdən kəsib olması mənə çox ağır gəlir”- demişdir.- (yazmışdır) E.M. səh.288

Bu dövrdə Yəhudilərə qadağalar qoyulur.

a) Alman uşaqları ilə Yəhudi uşaqları bir yerdə oxuması qadağan edilir. E.M. səh:289

b) Alman qızı ilə Yəhudi oğlanın zaks olması-evlənməsi qadağan edilir.

c) Almanların Yəhudilər yanında işləməsi qadağan edilir. E.M. səh:289

d) Hitler vəsiyyətində:-“Bütün xalqları Yəhudi xəstəliyindən qurtarın”-demişdir.E.M. səh:290.

e) Almaniyada böyük tacirlərin dükanlarına sarı ulduz yapışdırıb, bərkidilib ki, hamı bilsin. E.M. səh:290

Bu anlayışa (IX əsrdə) oxşar işlər Abbasilər sülaləsindən olan Harun Əl-Rəşid tərəfindən edilmişdir. E.M. səh:290

11. İtaliya papası IV Pavel 1555-ci ildə Yəhudilər üçün Qetto-(Kvartal - kiçik yaşayış yeri) təşkil etmiş, lakin çoxlu fərqlər də imzalamışdır. E.M. Səh:159

12. Fransa Kralı IX Lidovik dövründə Parisdə Talmudu “Boqoxulnım” adlandıırıblar. Onda IX Ludovik Talmudu yandırmağı əmr edir. E.M. səh: 150.

13. Yəhudidən dönmə Nikola Denin IX Qriqoriyə-“Yəhudilərin 35 günahı” momurandum göndərib. E.M. səh: 150

14. İdiş mütəfəkkiri İshaq Leybnits Perets:-“Yəhudilər hər cəhətdən mübahisəçidirlər”- yazmışdır.

15. İspaniya kralı İzobella Yəhudiləri İspaniyadan sürgün edir. Gəmi ilə Hindistana yola salır. Hindistan qəbul etmədiyini bildirdikdə, gəmi kapitanı hamısını dənizə tökür. İspaniyada olan Yəhudi kitablarının yandırılması barədə qərar verir. (1413-14-cü illərdə) E.M. səh:152-55

İspaniyadan qaçan Yəhudilərə sefaradlar deyirlər. Bunların çoxu Portuqaliyaya qaçmışlar. (sefarad-İspan sözünə mütənasibdir).

16. Yusif Arafat:—"İsrail Yəhudilər üçün dövlət ola bilməz, Amerika səfirini öldürmək və İsraili yer üzündən silməyi" planlaşdırır. E.M. səh:375

17. Şimon Perets:—"1989-cu ildə Efionların ac olduğunu təəssüf hissi ilə qarşılar. Bütün efionlar İsrailə gələ bilərlər"- deyir.

18. Doktor Yozef:—"Mən həbs düşərgəsində insanları görəndə, özümü həbs düşərgəsində hiss edirdim və ölümümü gözümün qabağına gətirərək vuruşurdum". (Martin Lüter özü də Yəhudidir) E.M. Səh:303

19. Martin Lüter:"Xrist Yəhudidir, Tserkv Xristi məhkəmə etdi, bu iş məni düşündürür. Yəhudilər nə üçün Xristi məhkəməyə verdilər. 1523-cü ildə "8" qərar imzalayaraq, Sinoqoqu yandırıb, dağıtdı. Səh.163-də

20. Rus yazıçısı Jabotinski:—" Yəhudi dövləti olmalıdır, özü də lap tez". Səh:229.

21. Ben-Qruon: -"Jabatinski-Hitlerdir, amma qarasından", - demişdir. Səh:229

22. Teodor Hersil: -“ Yəhudilər Uqandaya yığılsalar daha yaxşı olar.” (1898-ci il I siyonis konkresindəki çıxışında söyləmişdir).

23. Dreyfus:-(Fransa kapitanı məhkum olduğu zaman):-
“başqa Yəhudini həbs etsəydilər, özümü ölümə verərdim”-
deyir. Bu anlayışlar pokaleniya kitabından götürülüb.

24. Rus çarı Yelizavetta: -“ Xristianların düşmənlərindən yaxşı heç nə gözləmək olmaz” - deyir və 1742-ci ildə bütün Yəhudiləri Ukrayna və Rusiyadan çıxarmağa əmr verir. Pokaleniya səh:30.

25. II Yekatrina - 1750-1760-cı illərdə çoxlu sayda Yəhudiləri Rusiyada yerləşdirir. Lakin onlar heç bir başqa yerə getməli deyildilər. Bu hüquqlar Yəhudilər üçün az idi. Odur ki, onlar bu qanunları pozmalı oldular. Onda Yekatrina 1794-də Rusiyada Yəhudilərin sərbəst yaşamaq hüququnu ləğv edir. Pokaleniya səh:30

26. Boqdan Xmelinski: -“Yəhudilər və Yəhudi əyalətlərini yolumdan təmizliyin” - demişdir. (O, polyakların üstünə getdikdə bu cür şüarlarla xalqa-kazaklara müraciət etmişdi. “Pokaleniya” səh:27

27. Polşa Kralı:-“Bütün xəstə düşmüş Yəhudiləri Polşaya gətirin”-demişdir. Ancaq Polşanın özündə olan qeyri- Yəhudi dəstələr Yəhudiləri yerindəcə öldürürlər.

28. Moisey Mendelson:-“Sağ qalmaq üçün bircə çarə var. Alman dini-mədəniyyətini-xristianlığı qəbul etmək” - deyirdi. Pokaleniya-P.səh :38

29. Landau-Rabin-Talmudist-Qaskalit: -“Yəhudi gündə “18” saat “77” yaşa qədər tora oxumalı, dərinləşdirilmiş dərslər keçməlidir. (Ruqalı qatı dindar) P.səh:33

30. Robi İсроil- Xasidilizm - bütün Polşa, Litva, Riqa və Belorus rabinlərini tənqid edərək: -“gündə “2-5”-saat tora oxumaq, qalan vaxtlarda gəzmək və ya mahnı oxumaqla kifayətlənmək lazımdır” - demişdir. Pokal. səh:33

31. Amsterdamın şəhər meri-Nikolay, I Pyotra Yəhudilərin Rusiyaya gəlməyə izn verməyinə müraciət etdikdə: -“Siz Yəhudi adətlərini bilirsiniz, rusların da adətlərinə bələdsiniz. Ona görə bu iş düz gəlməz”- demişdir. Pokaleniya səh:33

32. Napalyon: -“Rusiyanı tutduqda birinci Yəhudiləri qıracağam”- demişdir. P.Səh:40-41

33. Rusiya İmperatoru I Aleksandr: -“Əgər Yəhudilər Rusiyada yaşamaq istəyirlərsə, onlar ov və ova fəmilialarına keçməlidir.” 1804-cü ildən Yəhudilər ov və ova fəmiliasına keçdilər. P. Səh:44

34. Rus çarı 1827-ci ildə qərar qəbul etdi ki, Yəhudilər 12 yaşında Rusiyaya xidmət bataleonuna daxil olmalıdır. Bu zaman Ruslar onları daşa basır, öldürür, lağa qoyur, təhqir edir və bəzən də yeməklərinə çoxlu duz töküb, su vermirdilər. P.səh:46

35. Borodskiy, 1846-1873-də Rusiyada ilk “Rafinad” zavodu açır. Ona görə bəzi Yəhudilərə Rusiyada yaşamağa izn verdilər. Pokaleniye səh:49



YERUŞALIMIN AĞLAŞ BARILARI

B.e.ə. 586 və eramızın 70-ci ilində dağıdılmış

I dəfə - Babilon

II dəfə - rimlilər



Yəhudilərin çəllək sənəti



Yəhudi fermeri Fələstin torpağında. 1910 -cu il



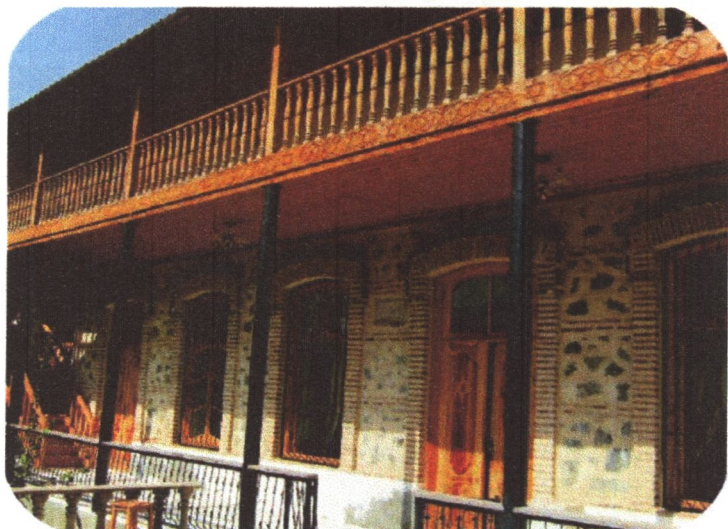
*1915-ci ildə
zərərvericilərə qarşı
mübarizə üsulu.*

*Fələstin torpa -
ğında ibtidai üsullar*



29 noyabr 1947-ci ildə BMT-nin Baş Assambleyası

*İordən çayının qərb sahilində iki dövlətin (ərəb və yəhudi)
yaranmasına qərar verdi.*



Oğuz, Yəhudi sinaqoqları

Baron-Edmon de Rodşild haqda

Babası Benjamin-Avraham nəslindən. Rodşild 1845-ci ildə Fransada Boron ailəsində doğulub. Atası böyük Boron Fransaya gəlmiş və orada 1868-ci ildə ölmüşdür. Atası Fransaya gələrkən pulu milyonlarla hesablanırdı. Ölən zaman oğlanlarına “2” (iki) milyard pul qoyub, getmişdir. Bu puldan Rodşildə çox az pay düşmüşdür. Çünki qardaşlar Rodşildə mane olmuşlar. Rodşild Fransaya gəldikdə:–“Dünya Yəhudiləri ittifaqı” qəzetinin redaktoru Şarl İsxlaqla və Aleksandr Düma ilə yaxından dostluq edir. Rodşild bu zaman Fransa mədəniyyət akademiyasında vəzifədə idi. Aleksandr Dümanın “Jena kloda” əsərinin qəhrəmanlarından biri də Rodşild olmuşdur. 1873-cü ildə çap olunan bu əsər Fransa Yəhudi birliyindən bəhs edirdi. Bu zaman Rodşild beynində haradasa Yəhudilərin daimi yaşayış məskəninin olması məsələsini düşünürdü. 1881-ci ildə Rusiya Yəhudilərinin acınacaqlı vəziyyətini görən Rodşild bu xalqın yeganə pənahı-İsrail torpağı olacağını düşünür.

Rodşild Parisdə olarkən Yerusolimmin böyük Ravini Şamoil Rahilver Parisə gələrək, Rodşildi tapır. Xayfa və Samariyada Yəhudilərə kənd təsərrüfatı işləri üçün torpaq almağı planlaşdırırdı. Və bu iş üçün külli miqdarda vəsait də buraxdı. Lakin bu zaman bir tərəfdən Osmanlı imperiyasının İsraildə hökmranlığı, digər tərəfdən də dünya müsəlmanları ciddi maneçiliklə Fələstin torpağında Yəhudilərin məskunlaşmasını qəti şəkildə rədd etdilər. Onda Rodşild kiçik bir qrupun Samariya və Xayfada yaşamasına razılıq aldı və onlara öz xərci ilə torpaq alıb, evlər tikdirdi. Bu torpağa Rodşildin göstərişinə əsasən birinci həkimlər, müəllimlər, mühəndislər,

iqtidadçı hesabdarlar, alimlər və bütün kənd təsərrüfatı işini yaxşı bilənlər gəldilər. Bu işə tezliklə “32” milyon frank vəsait buraxdı. Daha sonra burada Sinaqoq, məktəb, xəstəxana, fabrik-zavod və kənd təsərrüfatı müəssisələri tikmək üçün “28.000” ha (hektar) torpaq sahəsi aldı. Ona görə də bu torpağa müxtəlif yerlərdən çoxlu adam axıyıb, gəldi.

Samariya və Xayfaya gələnlərin əksəriyyəti Odessadan gəldilər. Bu zaman ölkədə Sionist abı-havası baş qaldıran vaxt idi. Buna görə də, Yəhudilərlə Fələstində yaşayan başqa xalqlar arasında konflikt yaranmağa başladı.

Bir dəfə Rodşild Teodor Hertsı ilə görüşür və Hertsin Fələstində Yəhudi dövlətinin bərpası barədə fikrini bəyənir. Rodşild daima Sionist təşkilatının işi ilə maraqlanır və bu təşkilatın rəhbəri Xaim Veytsman ilə 1914-cü ildə tanış olur. 1925-ci ildə Rodşildi İsrailə dəvət edirlər. Xalq onu çox mehriban qarşılayır. Xalq Rodşildi “İşuvun atası” adlandırır. Veytsman onu müasir Sionist liderlərinin rəhbəri adlandırır. Amma Rodşild öz-özünə daha yaxşı qiymət verərək: -“Mənsiz Sionistlər heç nə”, “Sionistlərsiz mən də heç nə”- demişdir.

İsa (Peyğəmbər) haqda Zəkəriya və Məryəm

Fars imperatoru I Daranın dövründə Zəkəriyə adlı bir peyğəmbər yaşayırdı. (Zəkəriyyə İsa peyğəmbərin anası Məryəmin dayısıdır.) Zəkəriyyə daima Allahın evində (məbəddə) yaşayırdı. Bir dəfə Allah vayh ilə Zəkəriyyəyə eşitdirir: -“Ey Simon! Babilonda yaşayan qızları azad elə”, Ey Simon qızı! Mən gəlib səndə yaşayacağam. Sən hündürdən səslə”. Allahın səsi Dəməşq, Xamas və Sudana qarşı olan səs idi. “Aşdot və Eşkolon heç vaxt hökmran olmayacaq”. Səh:1218

“Sevin və şənlən Sion qızı, sənin çarın sənin yanına gəlir. O, həm də xilaskar olacaq. O, həm də Yunanıstan və Livanın əleyhinə olacaq.”səh:1219

“Bütün bütləri və bütperəstləri məhv edəcəyəm”. (bu vayhda, Sion qızı anlayışı İsanın anası Məryəmə işarə edilir).

İsanın doğulması Bibliyada belə nəql edilir. Məryəmin anası-Hannanın uşağı olmurdu. Hanna həmişə Allaha dua edir-yalvarırdı ki, uşağım olsa onu Allaha qurban verəcəyəm. Nəhayət çox yalvarışlardan sonra, nəzir-niyazdan sonra Hannanın Məryəm adlı uşağı olur. Məryəmin anası-Hanna Allaha yalvararaq, gileylənir: -“Sən mənə oğul vermədin ki, mən onu qurban verim”. Allah onun yalvarışlarına görə Məryəmin qurban verilməsinə rəy verir. Hanna körpə Məryəmi aparıb, Allahın evinə qoyur. Bu zaman Məryəmə sahiblik etmək onu böyütmək işini Zəkəriyə öz öhdəsinə götürür. Məryəm məbəddə böyüyür, gözəlləşir. O, David nəslindən Yusif adlı bir gəncə nişanlanır. Yusif Məryəm ilə hələ evlənməmiş, Məryəm müqəddəs ruhla hamilə olur. Bu işi Yusif

bildikdə Məryəmi boşamaq və Məryəmdən gizli şəkildə ayrılmaq istəyir. Çünki Yusif Allah sevər bir bəndə idi. O, Məryəmə qarşı pislik etmək istəmirdi. Onda Yusifin yuxusuna Mələk gəlib:–“Heç qorxma Məryəm müqəddəs ruhdan hamilə olub. Məryəm bir oğlan uşağı dünyaya gətirəcək, adı da İyus-İsa olacaq.” Elə də olur. Çar İrodun dövründə İudeyanın Bet-Lexem torpağında İsa doğulur. İsa doğulan vaxt münəccimlər göydə bir ulduzun daha parlaq yandığını görüblər. İsa elə o ulduzun altında doğulub. (Səh:1229 Bibliya).

Çar İrot xəbər göndərir ki, o uşağı tapın, yanıma gətirin:–“mən ona səcdə edəcəyəm” –uşağın adına əlavə olaraq Xiristos sözünü (xoş xəbər) əlavə edirlər. Xəbərçilər Məryəmin qucağında uşağı görüb, özləri ona səcdə edirlər və İrodun yanına qaytmaqdan qorxurlar. Çünki İrodun bu uşağı və xəbərçiləri öldürəcəyini bildirdilər. Onda mələk Yusifə bildirir ki, götür uşağı tez Bet-Lexemdən-İudeyadan çıx, Misirə qaç. Çar İrot bu işdən çox pərt olur və bütün İudeyada siyahıya alma işini tapşırır. İrod:–“iki yaşdan balaca bütün oğlan uşaqlarını öldürün”-deyir. Bu uşaqların içində cəlladların özlərinin də uşağı var idi. Onda onlar peyğəmbərə-Zəkəriyəyə yalvarırlar ki, Allaha yalvararaq, İrodu lənətləsin. Bu zaman peyğəmbər ibadətdə idi. İroda lənətlər oxuyurdu. Allah İroda cəza verir və İrod ölür. Yusif eşitdikdə ki, İrod ölüb, vətəninə İudeyaya qayıdır. Bu zaman İrodun oğlu atasının əvəzinə çarlıq edirdi. Onda Yusif İudeyadan Nazeretə gedir. Buradakı peyğəmbərlər onu siyahıda nəzərtli kimi yazdılar. Beləliklə İsa (p) kiçik yaşlarında ölümdən (müvəqqəti) xilas oldu.

İsa böyüyürdü. O, məbədlərə gedir, böyük Ravinlərlə yanaşı ibadətlərdə iştirak edirdi. Bu zaman İohan adında bir ravin-(ruhani) gəlib, İsanı tapır və onun başını mazlayır. (Krestit-yəni Fəftiz edir-xaç suyuna çəkir). Bəzən İsa böyük Ravinlərlə mübahisə edir, onlara öz atası-Allah barədə məlum olmayan məlumatlardan danışır. Elə ona qarşı nifrətlər və xoşa gəlməyən izləmələr-axtarışlar da buradan başlanır. Bir dəfə İsrail xalqlarından olan bir Tona din xadimi İsanı sınağa çəkərək, -“əgər sən Allahın oğlusansa, bu məbədin barısından aşağı tullan, atan səni xilas edəcək”- dedilər. İsa: -“Allahı sınamaq olmaz”-demişdir.

Başqa bir dəfə yenə İsraili din xadimləri onu sınağa çəkmişlər; İsanı dağa qaldıraraq:-“bütün buraları öz sərvəti ilə sənə verərik, sən bircə dəfə bizə səcdə et”. İsa:-“Mən və hamımız yalnız səmavi Atamıza-Allaha əyilməli və ona səcdə etməliyik. Siz isə çəkilin yolumdan. Bilirsinizmi qul eyni zamanda iki ağaya nökr ola bilməz. Müttəhimdən hakim ola bilməz”.

“Bir adam kor dostundan xahiş etsə ki, gözündəki çöpü çıxart, kor onun gözünə daha bir çöp salacaq.

Daha sonra İsa (p) deyir: -“İtə müqqədəs nəşə versən, donuza muncuq versən, hər ikisi onları ayaqları altına salıb, ayaqlayacaqlar”, İsus:-“ bir Allahın adı ilə siz istəyin o, verəcək, siz axtarın tapacaqsınız” - deyir. İsa tez-tez dağa çıxır və xalq ilə yaxından söhbət edir, onların yaraları, qızdırmaları və başqa xəstəliklərini sağalmasını, Allahdan xahiş etməsini diləyirdilər. İsa Allahı çağıraraq, onları sağaldırdı. İsanın “12” şagirdi var idi. Bu şagirdlərdən biri-Pyotr idi. O, qızdırmadan

od tutub yanırdı, İsa ona toxunur və o, yataqdan sağalır, durur. Bir gün İsa görür ki, fırtına zamanı balıqçılar ov edə bilmir. İsa həm fırtınanı dayandırır, həm də çoxlu balıq tutmağa onlara kömək edir. İsa dul qadının uşağını dirildir, korların gözünü sağaldır, acları doyuzdurur və s. xeyrli işlər görür. (səh:10 Bibliya) Bu zaman Feriseylər-İsrail biliciləri-Ravvinləri İsusunu İsanı sehribaz hesab edirdilər. Amma İsa öz şagirdlərini Amor və Sədom vilayətlərinə buraxmırdı. Çünki burda yaşayan xalqlar çirkin hərəkətlərlə yaşayan xalqlardır.

İrod:-rəqqasəyə:-“Nə edim? Axı İohan peyğəmbərdir, onu mən necə cəzalandırım”. Rəqqasə isə:-“sən İohanın başını gətirməyincə mən sənənlə yatmayacağam”- deyir. İrod səhvəti xatirinə İrodu öldürür və şahidlik üçün, onun başından xörək bişirib, rəqqasəyə verir. Onda Filinin “xanımı” İrodlə yatmağa izn verir. İohan (günahsız idi).

Bir dəfə İsanın şagirdləri əllərini yumamış, yemək yeyirdilər. Onda Fariseylər-İsrail din xadimləri İsayə: -“Nə üçün sənənin şagirdlərin Allahın qanunlarını pozur?”-dedikdə İsayə:-“Bəs nə üçün sizin oğullar atalarına qarşı çıxır, bəs bu qanundur?”. (bu cümlədə, Davidin oğlu Avişolumun Davidə qarşı çıxmasına işarədir.) İsa gördükdə ki, İsrail din xadimləri bundan əl çəkməyəcəklər, köçüb, Yerusəlimə gedir. Yerusəlimdə bir oğlanın epilepsiya vəziyyətində olduğunu İsayə deyirlər. İsa bu uşaqdan pis ruhları qovdu və uşaq qaytdı. B.səh:24

Amor və Sədom vilayətində qardaş-qardaşı, oğul-atanı və s. öldürür və çox çirkin hərəkətlər edirlər. İsa bir daha şagirdlərinə xəbərdarlıq etdi ki, onlar mənə görə sizi də öldürə

bilərlər. Mən yer üzünə sülh gətirməyə gəlməmişəm. Mən gəlmişəm ki, oğlun-atadan, qızın-anadan, gəlinin-qaynanadan ayrı can olduğunu ayırd edim. Fariseylər, İohanı (İsanın başına yağ sürtən peyğəmbəri) tapıb, zindana salırlar. İohan İsayə xəbər göndərir ki, ona kömək olsun. Bir dəfə İsanın şagirdləri şənbə günü sünbül qırıb yeyirdilər. Bu zaman İsrailin Fariseyləri İsayə: -“sən Allahın qanunlarına zidd gedirsən”, dedikdə, İsa: -“David ac qalanda Allaha gətirilən nəzirdən yemişdi. İrod da İohanı zindana saldırmışdı. Bəs bunlar, günah işlətməyiblər?”. Bir dəfə İrodun ad günü olanda, İrodun qardaşı Filipin arvadı İrodun qabağında rəqs edirmiş. İrodun bu rəqqasəyə gözü düşür, onu yatağına aparır. İohan (peyğəmbər) bu işin Allaha xoş gəlməyəcəyini söyləyir. İrod bu işdən bir az peşman olur. Amma bu gözəl rəqqasədən də keçmir.

Bir dəfə Fariseylər-Din xadimləri İsadən soruşurlar: -“Hər hansı iş üstə, arvadını kişi boşaya bilərmi?”.

İsa: -“ Əgər fahişəlikdən başqa hər hansı iş üstə - (başqa səbəblərdən) kişi arvadını boşayarsa hər ikisi fahişə olacaq. Kişi başqa arvadlarla yaşayacaq, arvad başsız qalıb fahişə olacaq. Hər ikisi eyni dərəcədə günah işlədəcək. Bu zaman şagirdlərdən biri: -“Heç evlənməsə yaxşı olmazmı? İsa cavabında: -“ Heç evlənməyənlər səmavi səltənətə sahib olmaq üçün hər şeydən keçirlər”. Daha sonra bir nəfər İsayə yaxınlaşıb; -“mən nə edim ki, daimi həyata qovuşum?”. İsa: -“Bütün qanunlara əməl et,”- deyir. O,; -“Axı mən bütün qanunlara əməl edirəm”-dedi. İsa: -“ Sənin nəyin var?”- dedikdə o, “mənim hər şeyim var”. Onda İsa: -“Get dəvəni sat kasıblara payla”-dedi, “qiymətli daş-qaşın varsa, onu da kasıblara

payla.O, elə də edir, lakin o, səmavi səltənəti görə bilməyəcək, daimi həyata qovuşa bilməyəcək, çünki o, bu varı halallıqla qazanmamışdı. İsa: -“Sən o, rütbəyə qalxa bilməzsən”, necə ki, dəvə tikanlı yoldan gedə bilmir. Bib.Səh:38.

İsa Yerusəlamımdə olanda özünü Nazeretli kimi qələmə verdi. (Nazerit, Qalileya şəhərlərindən biridi)Lakin Fariseylər yenə onu izləyirdilər. Onda İsa Bet-Lehemə qaçdı. Yolda bir əncir ağacına rast gəldi. Bu ağacın üstündə ancaq xəzəllər qalmışdı. O, Allaha dua etdi və ağac qurudu. Adamlar bu işə heyran oldular:-“Bəs niyə dua edib, əncir əmələ gətirmədin?”- dedilər. İsa bu zaman belə bir məsəl çəkir:-“Bir dəfə bir kişi öz torpağını becərmək üçün icarəçilər tutdu. Məhsul yığımı zamanı torpaq sahibi qul göndərib, məhsulu tələb etdi. İcarəçilər qulları döyüb öldürdülər. Sahibkar yenə qul göndərdi. Onu da döyüb öldürdülər. Onda öz oğlunu göndərdi onu da öldürdülər. Sahibkar bu dəfə özü getdi və icarəçini dəyişdi”- Ağrayan dişi ağızda qoymazlar məsəli də buna misaldır. (Yəni əncirsiz ağacı orada saxlamaq olmaz) Daha sonra İsa:-“Fariseylər özlərini Musaya oxşadırlar. Guya onlar peyğəmbərdir. Ən yaxşı vəzifələrdə oturur, məbədlərə və məbədlərin qiymətli daş-qaşlarına sitayiş edir. Onlar üçün qızıl-gümüş müqəddəs adamdan qiymətlidir. Onlar müqəddəs peyğəmbərəsinə adamları çox öldürüblər. Bu günahlara görə indiki nəşli Allah günahlandıracaq. Səh:33

İsa Yerusəlamımdə olanda, şagirdləri ona böyük məbədin yerini göstərdilər. İsa məbədə baxıb, dedi:-“Neçə vaxtdan sonra burada daş-daşın üstə qalmayacaq”. Şagirdlərdən soruşdular:-“bu iş nə vaxt olacaq?”. İsa:-“Bu barədə ancaq atamız Allah bilir, amma mən onu bilirəm ki, iki gündən sonra pasxa olacaq

və insan oğlunu dayaqdan asacaqlar. Yaxşı olardı ki, o, heç doğulmayaydı.” Bütün bu işlər məbədin dağılması, insanların tələf olması-ona görədir ki, insanlar fahişəliklə məşğul olur. Bütlərə sitayiş edir, müxtəlif çirkin hərəkətlər edir, Allaha ağır gələn işlərlə məşğul olurlar, xalq-xalqı, çarlıq-çarlığı məhv edir. Daha sonra İsa əlavə edir ki, yalançı din xadimləri meydana gələcək. Onda insanlar məhv olacaq, bu vaxtı siz görəcəksiniz. Məbəd də bu vaxt dağılacaq. Elə də oldu, eramızın “70”-ci ilində məbəd II dəfə rimlilər tərəfindən dağıldı. Allahın insanlara Musa tərəfindən göndəriləyi müqəddəs kitablar yandırıldı.

Rimlilər məbədi dağıdır və ya ora donuzları salıb, murdarlayırlar. Hətta yəhudilər üçün donuzdan qurban verməyi tövsiyə etmişlər. Daha sonra yəhudi gəlini birinci gecə orada hökmranlıq edən adamın yatağına girməli idi. Bu cür irgənc qanun-qaydalar xalq üçün çox ağır qəbul olunurdu. Odur ki, xalq ayağa qalxır. Rimliləri məbəddən qovur, məbədi təmizləyir, “7” gün şam yanır. Bu vaxtı bayram (Xanuka) edirlər. Bu barədə ayrıca danışılacaq. Nə isə İsa uzaqgörənlik edərək, özünün iki-üç gündən asılacağını bildirir. Bu zaman şagirdlərdən biri- İuda: -“Yəqin ki, o, mən deyiləm”-deyir. İsa əlində olan çörəyi paylayıb, deyir: -“ Yeyin bu mənim bədənəmdir, şərabı verdikdə isə için bu mənim qanımdır”. Bir gecə şagirdlərin hamısı yatmışdı. Fariseylər gəlib, İsanı axtarırlar. İsa şagirdlərin arasında idi. Onu tanımırdılar. Fariseylər İudadan işarə ilə soruşduqda: -“Mən kimi öpsəm, İsa odur”- deyir. Onda İsanı tuturlar.

İsanı tuturlar. Bu zaman şagirdlərdən biri-Petr qılınc ilə İsanı tutan adamın qulağını kəsir, başını üzmək istəyir. İsa: -“Ona dəymə, bu iş Allahdandır”- deyir. İsanı məhkəməyə

verirlər-(Pilatin məhkəməsinə). Amma onu asmaq üçün heç bir əsaslı səbəb tapmırlar. Bu zaman iki İsraili din xadimi irəli gəlib, şahid dayanır ki, bu adam dedi ki, mən Allahın evini bir günə dağıdıb, üç günə tikərəm. Onda Pilatin rəhbərləri ona ölüm hökmü kəsirlər. Bu zaman onu satan İuda günahkar olduğunu bildirir. Və özünü asır. Pilat çox çalışır ki, İsanı xilas etsin, lakin mümkün olmur. Çünki Farisəylər İsanın hərəkətlərindən çoxlu sübutlar, dəlillər gətirirlər. Pilatin sərt qanunları İsanı dayaqdan asmağı qərarlaşdırır. Onda İsa öz dayağını özü Pilatin sarayına aparır. Onu dayağa "4" yerdən mıxlayırlar. Daha sonra onu aparıb basdırırlar. Çox adamlar var ki, onun üçün ağlayırdı. Xüsusilə qonşuları- ona inanan insanlar daima qəbrstanlığa gedib, onun qəbrini tapıb ağlayırlar.

İsa Lazır adında bir kişini diriltmişdi. O, kişinin iki bacısı var idi. Bunlar-Marqo və Marto bacıları idi. İsa bu bacıları sevirdi. Bir dəfə bu bacılar qəbrstanlığa gedərək, İsanın qəbrini ziyarət etmək istəyirlər. Onda bu qadınlar qəbrin boş olduğunu görürlər. Bu zaman bu qadınlara mələk görünüb, deyir: -"Mən bilirəm siz kimin qəbrini axtarırsınızsa, siz Allahın oğlu xilaskarımız-insanların günahı üzündən qurban gedən İsanı axtarırsınız. O, qayıdıb, (Voskresil) siz gedin Qalileyə onu orada görəcəksiniz". Deməli İsa beşinci gün asılıb, bazar günü qayıdıb. Odur ki, qayıdan günə Voskresenie deyirlər. İndi xiristianlar ölən adamı üç gün saxlayırlar ki, bəlkə dirildi. Bu adəti saxlayırlar. Ona görə də İsayə İsusus xiristos (xristos-xəbər, voskres)-da deyirlər. Bu xalqa isə xristyanlar və ya Крещенщци-xaçpərəstlər də deyirlər. Xaç simvolu İsanın özü apardığı dayağın simvolik formasıdır. İsa Məsih səmaya çəkildi. Səməvi səltənətə qovuşdu və yer üzündə olan bütün insanlara qurban getdi və onların günahını yudu.

Məhəmməd (ə) haqda

Babası-Abdalmütəllib

Atası-Abdullah

Anası-Əminə

Əmisi-Abutalib

Qızı-Fatimei Zəhra

Əmisi oğlu- Əli-Abutalibin oğlu-Fatimei Zəhranın əri

Ulu babası- Haşım

Nəsli-Qrueşilər

İslam kitabı səh:33.

Məhəmməd (ə) bizim eramın “570”-ci ilində anadan olub, 632-ci ildə rəhmət edib.

İslam dininin kökləri

1. Tövhid-tək-Allahlılıq
2. Ədl- ədalət-Allahın adil olmasına inam.
3. Hübuvvət- Məhəmməd (ə)- ın peyğəmbərliyinin qəbulu.
4. İmamət- Həzrət-Əlinin imamlığının qəbulu.
5. Məad-Qiyamət günü ölülərin dirilməsi və Allah qarşısında hesabat verməsi.

“Namazı necə qılaq kitabı” səh: 39.

Məhəmməd “570”-ci ildə Məkkədə Qureyşilər qəbiləsi mövcud olan vaxtda doğulur və bu qəbilədə böyüyür. Kiçik yaşlarından atası ölmüş, yetim qalmışdı. Məhəmməd əmisi Abutalibin himayəsində qalır.

İslam kitabı səh:33.

Məhəmməd (ə) “12” yaşında ikən əmisi Əbutaliblə ticarət səfərlərində olmuş və Yəhudi, Bütperəst icmaları ilə təzadda olmuşdur. O, məkkəlilərə qəbilə Allahlarından əl çəkməyi və

tək bir Allaha sitayiş etməyi söyləyirdi. İslam “qısa məlumat” səh:13.

Məhəmməd (ə) “25” yaşında, “40” yaşlı və ərdə olmuş Xədicə adında bir qadınla evlənir. Bu zaman Xədicənin iki oğlu bir qızı var idi. Məhəmmədin “50” nəfərdən çox olmayan tərəfdarları (Əbu-Bəkr,-Tacir, Osman, Təlxə və Əbdürəhman) məkkənin nüfuzlu dairələrinin ədavətinə səbəb oldu. Məhəmməd (ə) və tərəfdarları məkkədən Həbəşistana-Taifə köçdülər. Bu köçkünlüyün əsas səbəblərindən biri Məhəmmədin (ə) Xədicəni alması, onun dini təlimində bəzi təkliflərin o vaxtın nüfuzlu dairələrinin xoşuna gəlməməsi oldu. Məhəmməd (ə) ölümlərin qiyamət günü diriləcəyi, dində bərabərlik, bəzən zorakılıq (qılınc gücünə dinə cəlb etmək) cihadlar və cəza günlərin olması anlayışları və s. təkliflər bəzi xalqların, qəbilələrin xoşuna gəlmədi. “Qısa məlumat İslam kitabı” səh: 15(İslam)

Məhəmməd (ə), nəhayət Mədinəyə-Məsribə köçür. (Mədinə peyğəmbər şəhəri adlanır)

Məhəmməd (ə) burada Yəhudiləri və başqa qəbilələri öz icmasında birləşdirir. Səh:13

Məhəmməd (ə) Mədinəyə köçəndə (622-ci ildə) “53” yaşlı vardı. Hicrətdən “2” (iki) il sonra bütün ərəb əhalisi, bütperəstlər və s. tayfalar Məhəmmədin (ə) icmasına daxil oldu.

Q.M.K Qısa məlumat kitabı səh:85.

Lakin Yəhudilər və Yəhudiçiliyə rəğbət bəsləyənlər, Məhəmmədin (ə) belə tez peyğəmbərcəsinə qərarlar çıxarması, Əhdi-Ətiqdən-Toradan təkrarlar, səhvlər (guya səhvlər) söyləməsi Yəhudilərin xoşuna gəlmədi. Bundan başqa

zorakılıqlar, qılınc gücünə dinə qəbul etmək, bəzən də soyğunçuluq (karvanları) və s. Yəhudiləri Məhəmmədin (ə) icmasından ayırdı. Onda Məhəmməd (ə) Yəhudilərə divan tutmağı özünə borc bildi.

Q.M.K. səh: 39.

O vaxtdan Məhəmməd (ə) qibləni dəyişdi. Qibləni Məkkəyə doğru çevirdi. Məkkəlilərə qarşı müharibələr edir, ticarət karvanlarına qarşı hücumlar edir, öz dininə tabe olmayanları zorla da olsa tabe etdirirdi, (20-ə qədər cihadda şəxsən özü iştirak etmişdir. “624”-cü ildə məkkəlilər məğlub olur.

Q.M.K. səh:85-86

Məkkəlilər, Bədəvi tayfalar və Mədinədən sürgün olan Yəhudilər, Xeybərdən böyük qüvvə toplayaraq, Məhəmmədə qarşı yürüşə başladılar. Bu vuruşda Məhəmməd (ə) qalib gəlir. Mədinədəki icmasına qarşı çıxan Əbu-Sufyan Məhəmmədin (ə) tərəfinə keçdi. Məhəmməd (ə) Əbu-Sufyanın qızını alır. Səh:85-86.

Məhəmmədin (ə) dövründə Quran şifahi kəlamlar şəklində idi. (Qürrə)

“İslam” səh:43

Məhəmməd (ə) ilk vaxtını Ramazan ayında alıb, Fatimə surəsi I surə.səh:42.

Məhəmməd (ə) çox vaxt qızdırmalı olurdu. Bu səbəbdən də kəlamlarının bir-biri ilə bağlılığı hiss edilmirdi. İslam: səh 44. (İslam)

Məhəmməd (ə) -630-cu ildə Məkkəyə hücum edib, vuruşmasız Məkkəni alır. Qibləni, Qüds-İruşalimdn aparıb,

Məkkəyə qoyur və Məkkəni dünya müsəlmanlarının mərkəzi elan edir. Məhəmmədin sağlığında İslam bütün Ərəbistanı bürüməmişdi. Lakin Hicazda möhkəm mövqe tutmuşdu. Məhəmməd (ə) bütperəstliyin istila olunması anlayışını, Yəhudi və Xristian istilasından fərqləndirirdi. Yəni Yəhudilər və Xristianlar İslamı qəbul etsələr toxunulmaz olarlar.

İslam. Q.M.K. Səh:75

Məhəmməd (ə) İbrahim (Abraham) peyğəmbəri həcc ziyarətinin banisi hesab edir. Bununla da İbrahimi ustalıqla öz tərəfinə çəkir.(İbrahimin ümməti İsmayilla birlikdə.)

Bəzi mənbələrdə Məhəmmədin Xədicədən başqa yene kəbinli arvadları olmuşdur. Quran kitablarında isə ancaq dördünün adı çəkilir.

Birinci arvadı-Xədicə

İkinci arvadı- Əbu-Süfyanın qızı

Üçüncü arvadı-Ömər in qızı Həfsə

Dördüncü arvadı- Zeynəb

“İslam” kitabı səh 39

Zeynəb haqda bəzi məlumatlar tam dəqiq deyil. Çünki Zeynəb, Zeydin arvadı olduqda, Zeyd sağ idi.

Dördüncü arvadı-Aişə-Əbu Bəkirin qızı. Məhəmməd (ə) Ayişənin çox kiçik yaşlarından kəbinini kəsdirmişdir. Sonralar Ayişə ilə Əlinin arasında kəskin ədavət başlayır.

İslam: Q.M.Kitabı səh:30

Məhəmməd (ə), xəlifələrlə, yaxın qohumlarla qohumluq etmiş (Əli və Fatimeyi Zəhra) bu işi qanın (Peyğəmbər) qanının başqa insanlara yayılmamağı səbəbindən söyləmişdir. Daha sonra öz qızını Varlı tacir-(Əməvilər qəbiləsindən olan)

Osmana verir. (Ruqiyyəni). Ruqiyyə öləndən sonra Osman onun bacısını Ümmi- Gülsümü alır. Osman 644-cü ildə xəlifə Ömər in yerini tutur. Bu zaman Məhəmməd in yaratdığı Məkkə-Mədinə icması imperiya şəklini alır. Məhəmməd (ə) 631-ci ildə Suriyaya hücum edir. “632”-ci ildə isə həcc ziyarətinə gedir. Ordan gələndən “3” (üç) ay sonra həlak olur. səh:94

Məhəmməd (ə)-in ölümündən sonra təriqətlər arasında (Xüsusilə-sünni-şiə təriqətləri) xəlifəlik uğrunda vuruşlar başlandı. “634”-cü ildə Ömər xəlifə oldu. Onun xəlifəlik müddəti 10 il çəkdi. Ömər “641”-ci ildə Əmir adını aldı. Romalılar eramızın “70”-ci ilində Süleyman məbədinə dağıdan zaman Ömər dağılmış daşlar arasında nümayişkarana bir şəkildə ibadət edir. Bununla o, özünün dininin əvvəlki dinlərin varisi, özünü isə əvvəlki peyğəmbərlərin varisi kimi elan etdi. Bu barədə:-“İslamşünas Belyayev və Qoldsever də öz kəşflərində “varisliyi inkar etmirlər. “İslam səh:100-96. Ömər “35” səhifəlik Quran kitabı yazdırır. Bununla da o, müsəlman icmasının teokratik dövlətini yaratdı. İslam səh:96.

“644”-də Osman xəlifəliyə keçir. Bu zaman onun “70” yaşları var idi. O, Məkkə -Mədinə icması imperiyasını yaratdı. Osman “651”-ci ildə Quranı yazılı şəkildə salır və bu kitaba şifahi vəhyləri salmır. Misir-İraq müsəlmanları “656”-cı ildə Osmanı Mədinədə qətlə yetirirlər. “İslam” Q.T.M. səh:94

İslam dini tarixindən sətirələr

İslamşünaslar haqda qısa məlumat

İslamşünas Belyayev və Qoldeseyer öz kəşflərində:-
“Dinlər arasında varislik var, inkar yoxdur” demişdir.

İslam kitabı: səh 3

• İsmayıl: Şimalda yaşayan Ərəblərin ulu babası-
(Nazirilər, məədilər), Qəhtan:-Cənubda yaşayan Ərəblərin ulu
babası- (Yəmənliklər qəbiləsi.)

İslam səh:20

- Əli:- Məhəmmədin əmisi Əbu-Talibin oğlu Fatimeyi
Zəhranın əri.
- Həsən-Hüseyn:- İmam-Əlinin övladları.
- Əbu-Sufyan:- Suriya karvanlarının başçısı.(Məhəmməd
(ə) onun qızını alıb)
- Müaviyə:- Dəməşqli xəlifə-Yezidin atası.
- Yezid:Müaviyənin varisi. səh:56.O, -(Yezid Hüseyini
Kərbəla yaxınlığında ailəsi ilə qətlə yetirdi)
- Əbu-Bəkir:- Xəlifə:-Aişənin atası.
- Aişə - Məhəmmədin kəbinlə arvadı.
- Ömər:- Xəlifə:- qızı Həfsə, Məhəmməddədir.
- Osman: - imperiyanın yaradıcısı. O, Məhəmmədin iki
qızı ilə evlənmişdi. (Ruqiyyə və Ümmi-Gülsüm)
- Osman “644”-cü ildə xəlifəliyə keçir. Səh:94

İslam dini tarixindən sətirələr

Quran:114 surədən ibarətdir.

Dörd məzhəb:

1. Şafei- müstəqilliyi məhdudlaşdırır.
2. Hənəfi-tək Allahlığın davamçıları.
3. Maliki-Quranda rəvayətlərin dəyişməzliyi.
4. Hənbəli-ifratı sevməyənlər.

Səh:103

• Təziyyə:- Yas mərasimi. 680-ci il oktyabr ayının (məhərrəm ayının) “10” da Hüseyn üçün verilən dini mərasim.

Səh:105.

• Fatimilər: İsmaili şüələri sülaləsi Səh:110

• Xürrəmi- ifrat-şüə təriqəti Səh:117

• Babilər: Əli Məhəmməd Şirazinin təlimi. O, özünü Mehdi adlandırır, “bəyan”- adlı kitab yazmışdır. Onun fikrinə görə bu kitab Quranı əvəz edə bilər. Onu şüələr kafir adlandırır, edam etdilər və Xayfaya apardılar. Səh:33

• Bəhayi:- Babilərdən olan Hüseyn Əli Nurinin təlimi. O, özünü Bəhullah- zühur edən adlandırır, “Kitabi Əqdəs” kitabında özünü peyğəmbər elan edib. Səh:35

Bəhullah dünyəvi din yaratmaq, dində olan lüzumsuz ehkamları çıxarmağı təklif edir. Bəhayilərə görə din mərasimlərdə deyil, insanların hərəkətlərində təzahür etməlidir. Səh:226

Əkbər: - Hindistanda Baburun “III” nümayəndəsi. O, heç bir din sitayişinə mane olmurdu. O, sünni olmasına baxmayaraq, şüəliyə üstünlük verirdi. O, nəhayət sufiliyi qəbul etdi. “İslam” səh:219.

Vəhəbilik:- XVIII əsr Ərəbistanda yayılmış hərəkat. Bu hərəkatı qəbul edənlər Əkbərin təliminə ziddirlər. Onlar Tək Allahlıqdan bir az da irəli gedərək, peyğəmbərlərə, müqəddəslərə və məzarlara sitayiş etməyi məqbul hesab etmirlər. Onlara görə peyğəmbərlərə yuxarıdan qüvvə əta olmasa o, bu qüvvəni dərk edə bilməz. İslam:səh 221

Vəhəbilər- Hənbəli məzhəbindəndirlər. Onlar 1887-ci ildə vəfat edən Əbdül - Vəhəbin təriqətinə tərəfdardırlar. Səh: 221

Vəhəbilik Ərəbistandan kənara çıxma bilmədi. Lakin Bəhəlik sürətlə yayıldı. Bəhayilik:- Babilərlə eyni fikirli təriqətdir. Bunlara görə hər şey pakdır. Paklıq isə pəhrizə əsaslanır. Səh:224

MÜNDƏRİCAT

Müəllif haqqında.....	3
Allahın-İlahi qüvvənin varlığı haqda dini və elmi mülahizələr.....	6
Yeddi peyğəmbər nəsli.....	9
Adəm (xəlv olunmuş) haqqında.....	10
Nuh (Nəbiullah) haqda.....	14
Aron, Avram (Avraham) və Naxor.....	16
Yaakov-Yaqub-Yəhya və Əsəf haqda.....	24
Bir az Dina haqda.....	33
Əsəf haqda.....	35
Yakovun sonrakı həyatı.....	35
Yusifin yuxusu.....	36
Yusif Misirdə.....	37
Yaqubun digər oğlu Yəhuda.....	38
İuda haqqında.....	39
Bir daha Yusif haqda.....	40
Fironun yuxusu.....	42
Bir qədər Züleyxa haqda.....	44
Yusif və qardaşları.....	46
Yusifin qocalığı və ölümü.....	52
Çar Ramses, Musa-(Moisey)- Moşe.....	53
Musanın sərgüzəştləri.....	62
Musa və Kahin İtro.....	63
Allahın Musaya tapşırıqları.....	64
Tur dağında Allaha yaxınlaşma.....	65
Musa və Əhərü haqda.....	66
Musa və Yəşuva.....	69
Musa halal və haram haqda.....	70
Musa, Əhərü və onların uşaqları.....	72
Allahın Musa ilə Əhərüyə bir neçə tibbi məsləhətləri.....	73

Allahın evində-Sinaqoqda qadağalar.....	74
Allah tərəfindən insanlar üçün qadağalar.....	75
Allahdan Musa vasitəsilə insanlara göndərilən qadağalar.....	76
Musanın Sinayda-(Tih düzündə) sərgüzəştləri.....	78
Musa Sinaydan çıxır.....	80
Musanın Tih düzündə yürüşü.....	81
Allahın qəzəbi-Epidemiya.....	83
Musa və xalqı Kənan torpağına çatmadı.....	84
Məryəmin (Musanın bacısı) ölümü Qayadan su.....	86
Musanın Tihdə sərgüzəştləri Əhərünün ölümü.....	87
Musanın xalqı, Moav çarı və Balaq, Balam haqda.....	89
Moav çarından müdafiə və torpaqların bölüşdürülməsi Allahın Musaya bir daha tapşırığı.....	91
Torpaqların bölünməsi. Allahın Musaya tapşırığı.....	91
Torpaqların bölünməsi Kənana doğru yol.....	92
Musa İsrail xalqına aid torpaqların sərhədlərini ayırd etdi.....	94
Yəşuvo və kəşfiyyatçılar.....	95
Allahın Yəşuvoyə ilk vəyi.....	96
Yəşuvo və ikinci qanun kitabı.....	97
Yəşuvonun qocalığı və xalqın məskunlaşması.....	98
Yəşuvo və İuda (Yəşuvonun ölümü).....	100
İuda və qardaşı Simon- sonrakı dövrlər.....	101
Amon çarı və İsrail övladları.....	102
Amon çarı və İsrail övladları - Əfi haqda.....	102
Şimşon haqda.....	104
Şimşonun ölümü.....	106
İsrail oğullarının taleyi.....	107
İsrail övladlarının sonrakı taleyi.....	107

Rut haqqında.....	109
Bir az Boaz haqqında.....	110
Boazın-Rutun övladları.....	112
Şamuel peyğəmbər haqda.....	113
Hökmdar Şaul haqda.....	116
Şaul və oğlu İnatın haqda.....	119
Şaul və David haqda.....	121
Davidin çarlığı. İsrailin ikinci çarı.....	132
Adinya və Şoleymin.....	142
Şoleyminin ölümü. Xırda çarlıqlar.....	151
Suriya çarları, İsrail xalqı.....	152
Vavilonlular və İsrail xalqı.....	155
Fars imperatoru və Esfir haqda.....	156
Axeşveroş və Esfir.....	157
Xanuka bayramı haqqında və... ..	165
Jabotinski haqda.....	168
Dünya xalqları Yəhudilər haqda.....	170
Baron-Edmon de Rodşild haqda.....	179
İsa (Peyğəmbər) haqda Zəkəriya və Məryəm.....	181
Məhəmməd (ə) haqda.....	189
İslam dini tarixindən sətirlər	
İslamsünaslar haqda qısa məlumat.....	194
İslam dini tarixindən sətirlər.....	195

+7(903)728/14(06)

Төрөлгөн 12.9

Çapa verilmişdir: 01.08.2016

Fiziki çap vərəqi 12,5.

Sifariş 08, nüsxə 200

Azərbaycan Respublikası

«Mingəçevir Poliqrafiya Müəssisəsi» MMC

D.Əliyeva 2a

